

Şiddet

EKİM 2018 / SAYI 7

www.gazeteduvar.com.tr

duvardibi

Bu sayıda...

5

Cinsel tacize karşı güçlü

bir ses: Sara Ahmed'in

istifası

14

Şiddetin yeni biçimi mobbing

20

Doktorları çıldırtma

kılavuzu

25

Berrak Tüzünataç, NTV ve davetkar meselesi üzerine

29

Önce biz, sonra bize karşı

bir düşman

34

Toplumsal krizde felsefeciler sınıfta mı kaldı?

38

'Tecavüz' ve 'idam': Hınçla

ceza olur mu?

42

İnternet çağında pedofili ve çocuk pornografisi

52

Karadeniz dizilerinde

'ramak kala erkeği' pornosu

56

Kemal Kurkut bana bakıyor

Bu sayıda...

60

'Çok acı var dayanamıyorum' ve Dicle Koğacioğlu: Hukuk dünyasında hüznü bir çılgınlığın serüveni

70

Pornhub siyasal bilinçdışımız mı?

80

Oxfam skandalı ve seks karşılığı bir kilo yemek

89

Kendinize geliniz! Ananız avradınız olmasın lütfen

101

Tribünler hayattır, Türkiye'nin aynasıdır!

66

LGBTİ+ etkinliklerini yasaklamak ne demek?

77

Seri katillik bir felsefî konsept midir?

84

Türk Ceza Kanunu'nda 'ensest' boşluğu

96

'Şiddete meyyalim vallahi dertten'

105

Kitaplarda 'Şiddet'

Selamlar,

Gazete Duvar yayına başladığı günden bu yana sadece enformatik içeriği değil, o içeriklerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli düşünsel, uzmanlığa dayalı içeriğin üretim ve sunumuna da önem vermeye gayret etti. İnternetin sağladığı hızlı enformasyon ve bilgi akışının yararlarının yanı sıra, bir müddet sonra baş edilmesi zor bir kargaşaya, en özetle aranan şeyin bulunmasını güçleştiren bir entropiye yol açmak gibi zararlı yönleri de olduğu malum. Bu güçlüğü aşabilmek için Duvar Kitap ile başladığımız derlemelere Duvar Dibi ile devam ediyoruz. Başlangıç itibarı ile Gazete Duvar'ın Forum sayfalarında kullanılan metinlerin bir derlemesinden oluşan dergimizin yedinci sayısının başlığı 'Şiddet'

Selda Tuncer, Hasan Kaya, Beren Azizi, Ahmet Bülent Erişti, Özgün Ersin, Orhan Gazi Ertekin, Hamza Celâleddin, Onur Can Sümen, Mahan Doğrusöz, Koray Kırmızısakal, Hikmet Koyuncuoğlu, Görkem Tanrıverdi, Öznur Sevdiren, Gülgün Türkoğlu, Gülsüm Depeli ise Şiddet konulu dosyamıza katkıda bulunan isimler.

Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden himmet okurdan... İyi okumalar.

Yayın Tarihi: Ekim 2018

Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran Topuz

Yayına Hazırlayan: Cennet Sepetci

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Selda Tuncer, Hasan Kaya, Beren Azizi, Ahmet Bülent Erişti, Özgün Ersin, Orhan Gazi Ertekin, Hamza Celâleddin, Onur Can Sümen, Mahan Doğrusöz, Koray Kırmızısakal, Hikmet Koyuncuoğlu, Görkem Tanrıverdi, Öznur Sevdiren, Gülgün Türkoğlu, Gülsüm Depeli

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635

Duvar Dibi Dergi'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

<https://gazeteduvar.com.tr>
info@gazeteduvar.com.tr

Cinsel tacize karşı güçlü bir ses: Sara Ahmed'in istifası

Tacize uğrayan bir kadın, hele de genç bir öğrenci ya da asistansa, olur da söyleyecek cesareti bulursa buna herkesi inandırması, ikna etmesi gerek. Bunu yapan alanda sözü geçen, unvanlı ya da yaptığı çalışmalar veyahut eleştireliliğiyle bilinen bir erkekse düşünün durumun vahametini; onun karşısında bir genç kadının sözünün ne kıymeti olur ki?!

SELDA TUNCER

Toplumda eğitilmiş erkeklerin bunları çok daha az yapacağı gibi genel bir kanı yerleşmiş olduğundan, üniversitelerde cinsel taciz ve tecavüz başta olmak üzere her türlü erkek şiddetinin daha az olacağı bekleniyor. Ne büyük bir yanılgı!

Üniversiteden yolu geçmiş her kadın, ister öğrenci ister çalışan, bilir ki yaşadığımız bu ataerkil dünyada hiçbir yer erkek egemenliğinden muaf olmadığı gibi üniversiteler de değil. Hatta tam da bu söz konusu genel kanı nedeniyle bu

6 | duvardibi

tür kurumlarda çok daha incelikli ve gizil ve en çok da ikiyüzlü formlarıyla erkek şiddeti hayat buluyor. Özellikle genç kadın akademisyenler ya da akademisyen adayları, eril akademinin görünmez kurallarıyla bir çok alanda kontrol ve denetime maruz kalırken, aynı zamanda çevrelerindeki erkeklerden -arkadaş, meslektaş, profesör, idari görevli vd. aklınıza kim gelirse- cinsel taciz ve istismara uğrama riskiyle karşı karşıya. En önemlisi ise, bu tür olaylar maalesef münferit vakalar olmayıp akademik kültürün bir parçası halinde ve üstünün örtülmesi ya da sessiz kalınarak yok sayılması ise adeta yerleşmiş bir gelenek.

Tacize uğrayan bir kadın, hele de genç bir öğrenci ya da asistansa, olur da söyleyecek cesareti bulursa buna herkesi inandırması, ikna etmesi gerek. Bunu yapan alanda sözü geçen, unvanlı ya da yaptığı çalışmalar veyahut eleştireliliğiyle bilinen bir erkeğe düşünün durumun vahametini; onun karşısında bir genç kadının sözünün ne kıymeti olur ki?!

Kimisi duymak istemez, kimisi duymazdan gelir, kimisi duyup inanmaz, hayatta yapmaz o der; ve çoğunluk ise duyup bilse de aman başımız ağrımaz diyerek hiç bir şey olmamış gibi davranıp uzak durur. Şiddet hayatımızın her köşesine ince ince sessizlikle böyle siner. Ve işte aslında tam da bu tür şiddet, yani sessiz kalınarak üretilen şiddet, tacize ve/ya cinsel istismara uğrayan kadınlara asıl öldürücü darbeyi vuran şey olur çoğu zaman; bu eril kültürün devamı için değirmene en çok su taşıyandır kısaca.

Yakın zamanda bu olayları tekrar düşünmemizi, tartışmamızı sağlayan önemli bir olay oldu. İngiltere’de bulunan University of London’a bağlı Goldsmiths Enstitüsü’nde on yıldan fazladır çalışan feminist Profesör Sara Ahmed çalıştığı üniversitede cinsel tacize karşı çözüm üretilmediği için işinden ayrıldı. Son bir kaç yıldır öğrencileriyle birlikte cinsel tacize karşı kurumsal düzeyde çözüm üretilmesi için girdikleri mücadelede neler yaşadıklarını tane tane anlatıyor Sara Ahmed istifası üzerine yazdığı mektubunda; nasıl görmezden geldiğini, seslerinin nasıl bastırıldığını ve en çok da sessizliğin bu süreçte şiddet olarak nasıl bir işlev gördüğünü.

“ Şiddet hayatımızın her köşesine ince ince sessizlikle böyle siner. Ve işte aslında tam da bu tür şiddet, yani sessiz kalınarak üretilen şiddet, tacize ve/ya cinsel istismara uğrayan kadınlara asıl öldürücü darbeyi vuran şey olur çoğu zaman; bu eril kültürün devamı için değirmene en çok su taşıyandır kısaca.”

// İstifa etmek her zaman vazgeçmek midir, hiç sanmıyorum; çünkü sesini duyurmak için bazen kalmak gerekir bazen ise -istemeyerek de olsa- gitmek. İşte Ahmed'in istifası üniversitelerde cinsel taciz konusunda etrafımızı saran sessizlik duvarını delmek için fırlatılmış çok güçlü bir taş mahiyetinde. //

Bir çok gazetede ve internet sitesinde yayınlanan bu mektubu İngilizcesinden ilk okuduğumda bir süre etkisinden çıkamadım, bazı cümlelerin tekrar tekrar üzerinden geçtim. Yaşanılan deneyimin bizim için ortaklığı bir yana, sevgili Sara Ahmed'in cinsel tacizle mücadeleye ilişkin çok yerinde tespitleri, sorgulamaları kadar bunları kelimelere adeta hayat verircesine dile getirmesi beni derinden etkiledi. Bu sebeple bu metnin Türkçede olmasını ve başkalarının, özellikle de genç kadınların okumasını çok istedim. Çünkü biliyorum ki bu mektupta yazarlar, üniversitelerde okuyan/çalışan bir çok kadının yaşadığına karşılık geliyor. Akademide cinsel taciz başta olmak üzere erkek şiddetini dert edinen ve bununla mücadele etmeye çalışan feminist kadınlar olarak sesimizin daha gür çıkması ve bunun üzerine birlikte daha çok kafa yormamız ve mücadele alanları geliştirmemiz gerek. İşte bu mektup tam da bu anlamda meseleyi politik sorumluluk ve feminist eylem açısından düşünmemiz için önemli bir imkan sunuyor.

Mektubun sonlarına doğru Sara Ahmed iz bırakmamız gerektiğinden bahsetmiş, olanların izlerini. İstifasıyla ve sonrasında yazdıklarıyla yapmaya çalıştığı aslında tam da bu. Bu yazıyı yazarken Twitter'da şöyle bir fotoğrafa rastladım, kan kırmızısı harflerle tahminen Ahmed'in çalıştığı fakültenin duvarına "Sara Ahmed nerede" diye yazılmış. Sanırım Ahmed'in çağrısı bundan daha iyi karşılık bulamazdı. İstifa etmek her zaman vazgeçmek midir, hiç sanmıyorum; çünkü sesini duyurmak için bazen kalmak gerekir bazen ise -istemeyerek de olsa- gitmek. İşte Ahmed'in istifası üniversitelerde cinsel taciz konusunda etrafımızı saran sessizlik duvarını delmek için fırlatılmış çok güçlü bir taş mahiyetinde. Ne yaparlarsa yapsınlar O'nun izi asla silinemeyecek, ve hep bir yenisi eklenecek.

Sizi mektupla baş başa bırakmadan önce son bir not, İngilizceden Türkçeye çeviriyi sevgili arkadaşım Petek Onur yaptı; sevgili Aksu Bora çeviri metni son bir kez gözden geçirdi ve bana da bu girişi yazmak düştü. Bundan sonrasında, söz Sara Ahmed'in..

SÖYLEMEK

Meslektaşlarım ve oyunbozanlar [1],

İşimden istifa etme kararım ile ilgili yazımı paylaştığımdan beri

8 | duvardibi

çok büyük bir destek ve dayanışma gördüm. Yorum yazan ve bana mesaj gönderen herkese teşekkür etmek isterim.

İstifa etmek zor bir karardı. Bu kararın nedenlerini paylaşmak benim için önemliydi: İstifamın hem feminist bir protesto hem de feminist bir kendine değer verme eylemi olduğunu göstermek.

Açıklamamın üstü kapalı ve kısa olduğunun farkındayım. Bana (meslektaşlarıma da olduğu gibi) ayrıntılar soruldu: Hikâyeyi anlatmam, neler olduğunu insanlara söylemem istendi. Bu ricaya yanıt olarak birkaç söz söylemem gerek. Anlatamayacağımız şeyler olduğunda bile, anlatılmamış çok fazla şey bırakmak zorunda olduğumuzda bile, açıkça söylemenin neden önemli olduğuna dair birkaç söz etmeliyim.

Çalıştığım üniversitedeki cinsel taciz sorununu ilk defa üç yıl önce, bir meslektaşımın duyduğum. Konuşmayı dün gibi hatırlıyorum. Anlattıklarıyla sarsılmıştım. Hikâyeye, iki soruşturmanın ardından üniversiteyi bırakan bir kişiyle ilgiliydi. Fakat o konuşma beni başka konuşmalara yönlendirdi: Hem yönetimle hem de en önemlisi, öğrencilerle. Cinsel taciz sorununun boyutuna dair bizi alarma geçiren, öğrencilerdi. O zamandan beri dört soruşturma oldu. Ondan önce iki soruşturma olmuştu. Dört öğretim üyesiyle ilgili altı soruşturma: En azından benim bildiğim kadarıyla.

Sayılardan bahsediyorum çünkü bize bir şey öğretiyor: Cinsel tacizden bahsederken konu ne bir ya da iki ayrıksı kişi hatta ne de ayrıksı bir kurum. Konu, akademik kültürün bir parçası olarak sıradanlaşmış ve normalleşmiş cinsel taciz.

Konuşmadığımız şey hakkında konuşuyoruz.

Dolayısıyla, "cinsel taciz sorununu ele almadaki başarısızlık"tan bahsettiğim zaman, hiçbir şeyin yapılmadığını kastetmedim. Neticede soruşturmalar oldu. Ama bu soruşturmalar, cinsel taciz sorununun bir kurumsal sorun olarak sağlam ve anlamlı bir biçimde ele alınmasına yol açmadı. Bu konuda politika geliştirme girişimlerimiz ve politika değişikliklerimiz olduğunda da bu genel tartışmaya açılmadı.

//

Sayılardan bahsediyorum çünkü bize bir şey öğretiyor: Cinsel tacizden bahsederken konu ne bir ya da iki ayrıksı kişi hatta ne de ayrıksı bir kurum. Konu, akademik kültürün bir parçası olarak sıradanlaşmış ve normalleşmiş cinsel taciz.

//

//

Zararı sınırlamak. Zararı sınırlamanın yolu çeşitliliği sağlamaksa, ırkçılık üzerine çalışmamda açıkladığım gibi, o zaman zararı sınırlama, konuşmayı kontrol etme şeklini alır: Şiddet hakkında konuşan insanların duyulabilecekleri yerlerde konuşmalarını engellemeye çalışmak. Zararı kontrol altına almak, zarar görmüş olanları kontrol altına almaktır.

Son üç yılda hem kendi fakültemde hem de diğer üniversitelerde birçok kişi başına gelen cinsel tacizi benimle konuştu. Bu konuşmalar aracılığıyla bir şeyin farkına varmaya başladım: Üniversitelerde çok sayıda cinsel taciz vakası yaşanıyor ama bu vakalarla ilgili bir kamusal arşiv kaydı yok. Sanki buharlaşıp kaybolmuşlar. Doğrudan etkilenen kişiler dışında hiç kimse onlar hakkında bir şey bilmiyor. Bu vakalar iz bırakmadan nasıl kaybolur? Neredeyse bütün vakalarda bu böyle. Çünkü soruşturmalarda gizlilik hükümleri işletiliyor. Bu hükümler, örgütün itibarını korur, böylece kimse ne olduğunu öğrenemez. Tabii korunan genellikle tacizcidir: Sicilinde leke olmaz, hayatına devam eder. Tacize uğrayan ise her zamankinden de yalnızdır (taciz zaten bizatihi yalnızlaştırıcıdır). Sessizliğe terk edilirler. Sessizlik, bir başka darbedir; yaşamayanın bilemeyeceği bir duvar (çünkü sessizlik kayda geçmez; söylenmeyeni duymadığınız için).

Ve bir diğer sonuç: Sorunun boyutunu bilmemizin hiçbir yolu yok.

Sorunun boyutunu bilmemizin hiçbir yolunun olmayışı, sorunun boyutunun göstergesi.

Yarın "Arşivler Önemlidir" konferansımızda gizlilik ve arşivlerle ilgili birkaç söz söyleyeceğim. Cinsel taciz vakaları gizlilikle sarmalandığı zaman, bir arşivimiz olmaz; olup biteni anlamamızı sağlayacak belgelere, materyallere erişemeyiz. Çok fazla eksik vaka var, bu işin içine girdiğimden beri daha da fazlasını öğrendim. Bir arşiv oluşturacaksa, bir kurumun yönetmeliklerini izlememeliyiz. Ve bir kurumun yönetmeliklerini izlemezsek, belgelediğimiz zararın nedeni haline geliriz. Buna yanıt şu olacaktır: Zararı sınırlamak. Zararı sınırlamanın yolu çeşitliliği sağlamaksa, ırkçılık üzerine çalışmamda açıkladığım gibi, o zaman zararı sınırlama, konuşmayı kontrol etme şeklini alır: Şiddet hakkında konuşan insanların duyulabilecekleri yerlerde konuşmalarını engellemeye çalışmak.

Zararı kontrol altına almak, zarar görmüş olanları kontrol altına almaktır.

O bir şikâyet olarak duyulur. Şikâyet olarak duyulduğunda,

//

Ve son üç yılda sessizlikle uğraştık, sorunun etrafında dolaştık, mührü kırmaya çalıştık, iletişim kurmaya, ulaşmaya çalıştık. Daha genel ve ortak bir konuşmanın, olanlar hakkında bir konuşmanın devamını sağlamaya uğraştık.

Hiçbir şey. Sessizlik.
Hâlâ.

aslında kendisi olarak duyulmaz.

İşitmenin yokluğu, üreticidir. Sessizlik, taciz ve istismar kültürünün yeniden üretilmesini sağlar. Şiddetten söz etmediğimiz zaman şiddeti yeniden üretiriz. Şiddete dair sessizlik, şiddettir.

Sessizlik içinde giden birçok öğrenci oldu. Kalabilselerdi ne söyleyeceklerini hala bilmiyoruz.

Kayıp belgeler; kayıp insanlar. Ne kadar çok şeyi kaybettiğimizi bilmiyoruz.

Sessizlik.

Bir kurumun bu konuda resmi bir tutumu yoksa, mesele sadece kimsenin ne olduğundan haberdar olmaması değil, zaten buna gerek olmamasıdır. Kişilere bilmeme izni vermişsiniz demektir. Ve sonra konuşma küçük alanlarla sınırlanmış hale gelir: Bizim oluşturduğumuz gibi feminist merkezlerde. Bu alanlar önemlidir: Sığınak haline gelirler; yaşam hatları, gidilecek yerler.

Ama şunlar da doğru olabilir:

Konuştığımız zaman dinlemek zorunda değiller.

Ve hatta:

Konuşuyoruz, böylece dinlemiyorlar.

Ve son üç yılda sessizlikle uğraştık, sorunun etrafında dolaştık, mührü kırmaya çalıştık, iletişim kurmaya, ulaşmaya çalıştık. Daha genel ve ortak bir konuşmanın, olanlar hakkında bir konuşmanın devamını sağlamaya uğraştık.

Hiçbir şey. Sessizlik. Hâlâ.

Üstelik tacize uğramışlar açısından tacizin tarihi öylece ortadan kaybolmuş gibi. Tacize meydan okuma tarihi de (ki bu çoğunlukla kendini tacize uğramaya yeni baştan açmak demektir) onunla yok oluyor. Hiçbir şey olmamış gibi. Yanlış bir

şey olduğuna dair belli belirsiz bir fikri olanlar, bu yanlışın halledilmiş olduğuna dair de belli belirsiz bir fikir ediniyorlar. Aslında ilgililer gitse de, yanlış devam ediyor. Kişiler yerlerinde duruyor (genellikle de yönetici konumunda olanlar), ilişki ağları canlı, yapılar veya süreçler hiçbir soruşturma olmadan devam ediyor.

Ve sorunlar yeniden ortaya çıkıyor. Ve şikâyetler tekrar görmezden geliniyor.

Gizlilik hükümleri cinsel tacizi konuşamayacağımız anlamına gelmez ve gelmemeli. Tersine, cinsel tacizi konuşmak zorunda olduğumuz anlamına gelmeli. Bu konuşmaya katılmamız, çünkü zor. Birbirimize karşı bir sorumluluğumuz var; eğitimciler olarak öğrencilerin gelişimini, öğrenmelerini sağlayacak bir ortam yaratma sorumluluğumuzla aynı sorumluluktur o.

Dahası var. Gerçekten açıkça konuştuğunuzda, bir sorun olarak görülürsünüz, sanki sorun sırf siz ondan bahsettiğiniz için varmış gibi. Sanki siz ondan bahsetmeyi bir bıraksanız, sorun ortadan kalkacakmış gibi. Bu zorluğu daha önce anlatmıştım: Bir sorunu ifşa etmek, nasıl o sorunu yarattığınız izlenimi doğurur. Üstelik sadakatsizlikle -söylemeye çalıştıklarınız yüzünden itibarı zedelemekle, hatta feminizme zarar vermekle suçlanırsınız; her şeyin ve herkesin itibarını zedeliyormuşsunuzcasına.

//

Bir sorunu ifşa etmek, nasıl o sorunu yarattığınız izlenimi doğurur. Üstelik sadakatsizlikle -söylemeye çalıştıklarınız yüzünden itibarı zedelemekle, hatta feminizme zarar vermekle suçlanırsınız; her şeyin ve herkesin itibarını zedeliyormuşsunuzcasına.

//

Fakat yine de konuşmalıyız: Zarar veren şey, sessizliktir.

Ve son üç yıldır cinsel taciz sorunu üzerinde birlikte çalıştığım öğrencilerime herkesin huzurunda teşekkür etmek istiyorum. Her ne kadar olanlar henüz resmen tanınmasa da, her ne kadar yıkılması gereken birçok şey yerinde kaldıysa da, çok fazla şey başardınız ve biliyorum ki gelecek birçok öğrenci sizin titiz emeğinizden yararlanacaktır, bazı öğrenciler hâlâ aynı şeylerle karşı karşıya kalıyor olsalar bile.

Bazı konularda kesin bir fikrim yoktu; hala da yok. Umuyorum ki zamanla ve destekle, daha net fikirler oluşturabiliriz. İz bırakmamız gerek. Daha fazla iz. Olanın izleri. Bunun olmasını nasıl engelleyeceğimizi öğrenmek için, ne olduğunu konuşmamız gerek.

Yakında çıkacak kitabım Living a Feminist Life'tan (Feminist Bir Hayat Yaşamak) bir bölüm olan "Feminist Snap"e ("Feminist Kopma") istifamla ilgili bir paragraf ekledim.

Sonuç mahiyetinde ve teşekkürlerimle onu paylaşayım.

Katlanmam beklenen şeyler çok fazla gelmeye başladı; yaptığımız işe destek verilmemesi, durmadan çarptığımız duvarlar. Ayrılacak maddi kaynak ve güvenceye sahiptim. Ama yine de kolum kanadım kırılıyor gibi hissettim: Sadece bir işten veya bir kurumdan ayrılıyor gibi değil, bir hayattan, akademik hayattan da ayrıldığımı hissettim; sevmiş olduğum bir hayattan, alışık olduğum bir hayattan. Ayrıca o ayrılma eylemi bir tür feminist kopmaydı: Daha fazla katlanamadığım bir an oldu, herhangi bir yere varmamızı engelleyen o duyarsızlık duvarları; başarmamızı engelleyen o duvarlar. O bağ bir kez koptuğunda, çoktan kırılmış olan bir şeye tutunmaya çalışmış olduğumu fark ettim. Belki kurumla ilişkim Silas'ın su testisiyle [2] olan ilişkisi gibiydi: Kırılan parçaları bir arada tutmaya çalışsaydım, bir anıyla, artık olmayanın hatırasıyla baş başa kalacaktım.

İstifa kulağa pasif, hatta kaderci gelebilir: Kişinin kaderine boyun eğmesi [3]. Ama istifa bir feminist protesto eylemi olabilir. Kopmakla şunu diyorsunuz: Cinsel taciz sorununu çözmeye çalışmayan bir kurum için çalışmayacağım. Cinsel taciz sorununu çözmeye çalışmamak cinsel taciz sorununu yeniden üretir. Kopmakla şunu diyorsunuz: Katlanamadığım, katlanılmaması gerektiğini düşündüğüm bir dünyayı yeniden üretmeyeceğim.

[1] Oyunbozanlar anlamına gelen killjoys, Sara Ahmed'in bu yazıyı ve diğer yazılarını paylaştığı blog sayfasının (feministkilljoys.com) adında geçmektedir. (ç.n.)

[2] Sara Ahmed, National Women's Studies Association Conference'teki 13 Kasım 2015 tarihli "Feminism and Fragality" ("Feminizm ve Kırılganlık") başlıklı konuşmasına atıfta bulunuyor. Konuşmada George Eliot'un Silas Marner adlı romanında Silas adlı karakterin her gün kuyudan su taşımak için kullandığı ve en değerli eşyası olarak gördüğü testisinin kırılmasıyla ona yüklediği anlamların da kırılmasından ve testinin bu anlamların bir anıtına dönüşmesinden söz etmiştir. (ç.n.)

[3] Orijinal metinde geçen "resignation" (istifa) sözcüğü ve "resigning oneself to one's fate" ("kişinin kaderine boyun eğmesi") deyimini istifa etmek, çekilmek, teslim olmak anlamlarına gelen "resign" fiilinden türemiştir. Ahmed bu anlamlar arasında bir bağ kurmuştur. (ç.n.)

Şiddetin yeni biçimi mobbing

Batılı kapitalist ülkelerde bu olgu 1980'li yıllardan bu yana biliniyor. Bizde ise hâlâ belli dar bir alanda bilinmesinin temel nedenlerinden biri Türkiye'de kaba şiddet biçimlerinin hala uygulanıyor olmasından.

HASAN KAYA

Batılı sanayi toplumları sanayileşmenin birçok nimetlerinden yararlanırken bir yandan da sanayileşmenin getirdiği sorunlarla uğraşmak durumunda kalmışlardır. Yakın bir zamana kadar Türkiye ve Türkiye gibi ülkelerde pek sözü edilmeyen Mobbing Batının sanayileşmiş toplumlarında gündelik dile kadar girmiş bir sözcüktür.

Bu konuda kendi bilgilenmemizi sağlamak amacıyla Türkçe kaynak aramalarımız boşa gittiğinde, buna önce şaşırдық, ancak araştırmalarımızın bir noktasından sonra Türkçe kaynak eksikliğinin doğal olduğunu gördük. Türkçe kaynak eksikliğinin aksine bolca Almanca kaynak bulmak hiç de zor olmadı. İnternet'te onlarca sayfaya ulaştık. Almanca sayfaların çokluğu ve bu konudaki kitap ve malzemenin zenginliğinden başka, yardım almak amaçlı yardım merkezlerinin çokluğu ve çeşitliliği konun Almanya'daki boyutunu anlatmaya yetiyordu. Ulaştığımız kaynakların büyük çoğunluğu konuyu işyerlerinde-

ki mobbinge sınırlı ele almakta. Bunun dışında okullarda eğitim sürecinde eğitimci öğrenci, öğrencilerin bir birine yaptığı mobbing dışında olayı toplumun değişik kesimlerinde gözlemleyen ve/veya ele alan çalışmalara pek rastlamadık...

Ancak bu çalışmaların tümüne bakıldığında ve mobbingin tanımı ve uygulama biçimleri göz önüne alındığında çok kolaylıkla görülecektir ki mobbing sadece okullar ve işyeri ile sınırlı bir olgu değil...

Belki en doğru yaklaşım birden fazla kişi ile bir arada olunan her alanda mobbing olgusunun gözlenebileceğini kabul etmek ve izini sürmek daha doğru olur.

MOBBING NEDİR?

“İş yerinde ruhsal taciz anlamında kullanılan mobbing’in Türkçe anlamı saldırma, sataşma ve hücum etme.” Bu tanımdan hareket edersek yukarıda da belirttiğimiz gibi mobbingin inceltilmiş şiddet olduğunu söylemek mümkün. Bildiğimiz kaba şiddet ve taciz olgusundan farklı bir yan içerdiği tanımın kendi içinde zaten verilmiş olduğundan bu tespitimiz çok da yanlış değil.

Bu tanımın kendisi Mobbing’in salt iş yeri ile sınırlı olmayacağını biraz daha belirginleştiriyor. Örneğin bir kitle örgütü, siyasal parti, dernek veya insanlarla ilişkide olduğumuz her hangi bir sosyal çevre içinde ve evde mobbing mağduru olmamız mümkün.

Sosyal çevremizde mobbinge maruz kalmak kolay aşılabılır. Örneğin bir dernek veya bir gurup arkadaş içinde buna maruz kaldıysanız o dernek veya sosyal çevre ile ilişkinizi kesmeniz bu saldırıdan kurtulmanız için yeterli olabilir. Ancak ev işyeri ve okulda mobbingden kurtulmak son derece zordur.

MOBBING MAĞDURU OLDUĞUMUZU NASIL ANLARIZ?

Geceleri uyumakta zorlanıyorsanız, gün boyu nedenini açıklamadığınız bir sıkıntı ve karın kasılmaları yaşıyorsanız. Her

“

“İş yerinde ruhsal taciz anlamında kullanılan mobbing’in Türkçe anlamı saldırma, sataşma ve hücum etme.” Bu tanımdan hareket edersek yukarıda da belirttiğimiz gibi mobbingin inceltilmiş şiddet olduğunu söylemek mümkün

”

sabah güne başlarken işyerinde/okulda yaşayacaklarınızı düşünmeye başlıyorsunuz. Başınıza gelecekleri merak ediyor, bütün bunlardan kurtulmanın tek yolu olarak işten çıkmayı, okula gitmemeyi düşünmeye başlamışsanız, üretkenliğiniz düşmüş ve kimsenin size yardım edemeyeceğini düşünmeye başlamışsanız; siz bir mobbing mağdurusunuz”

Bu aktarmadan hemen sonra bir kaç şeyi daha eklemek gerekiyor. Akşamları eşinizin işten çıkış saati yaklaştıkça bir huzursuzluk ve ne yapacağını bilmeme telaşı yaşıyorsanız, sürekli bir diken üzerinde oturma hali içindeyseniz, eşinizin eve gelmesini istemiyorsanız bu yaşadığınızın nedeni ne olabilir ki. Daha kötüsü babasının veya annesinin işten eve gelme saati yaklaştıkça telaşlanan çocukların durumu. Çocukların bu saat yaklaştıkça huzursuz olma nedenleri ne olarak değerlendirilmeli?

Bütün bu veriler çoğaltılabilir değişik kesimler için değişik birçok şey sıralamak olanaklı. Ancak değişmeyen bir gerçek var. O da: bazı yaşam alanlarımızda kendimizi mutlu duyumsamamızdır. Bu bazen bulunmak zorunda olduğumuz bir yerde bütün zaman dilimi içinde olurken, bazen de o yerde kendimizi mutlu duyumsamamamıza neden olan bir veya birkaç kişinin olması ile de sınırlı olabilir.

Toplumda herkesin mobbing mağduru olması olanaklı. Mobbingi diğer şiddet türlerinden, kaba şiddet ve tacizden ayıran özellik ruhumuza ve ruhsal dünyamıza yapılmış bir saldırı olmasıdır. Yeri gelmişken; Mobbing'in fiziki şiddet araçlarının ve yöntemlerinin kullanılmıyor olması, onun şiddet olarak tanımlanmasının önünde engel olmadığını söylemek gerekir...

HANGİ HALLERDE MOBBING'DEN SÖZ EDEBİLİRİZ?

Üzerinde durulması gereken bir başka nokta da; bizi her rahatsız eden, anlık üzen tartışma, çatışma, fikir ayrılığını mobbing olarak değerlendirmek doğru olmaz.

Mobbingden söz ediliyorsa burada zaman faktörü çok

”

...bazı yaşam alanlarımızda kendimizi mutlu duyumsamamızdır. Bu bazen bulunmak zorunda olduğumuz bir yerde bütün zaman dilimi içinde olurken, bazen de o yerde kendimizi mutlu duyumsamamamıza neden olan bir veya birkaç kişinin olması ile de sınırlı olabilir.

”

//

Bu araştırmalarda gözlenen bir başka gerçekte; mobbing mağdurlarının çok da sıradan insanlar olmadıklarıdır. İşlerini iyi bilen ve çalışkan becerikli insanlar olduğudur. Bir şekilde üstlerinden ve birlikte çalıştıkları iş arkadaşlarından iyi olmaları hedef olmalarının da asıl nedeni olmakta. Mobbing mağdurları ne kadar becerikli ve yetkin ise mobbing yapanlarda o oranda kendine güvenmeyen tipler olmakta.

önemli rol oynar. Sistemli ve sürekli bir saldırının olması önemli bir ölçüttür. (en az haftada bir kez) Ve bunun uzun bir zaman dilimi içinde (en az altı ay) yaşanmış olması da mobbing olgusunun olduğunun kabullü için öngörülenlerdendir.

Bu durumda bir seferlik ve bir kaç kez olan olayları mobbing olarak değerlendirmemek gerekir. İlişkilerde İngilizce "conflict," Almanca "Konflikt" sözcüklerinin karşılığı olarak Türkçe de "çatışma" sözcüğü ile karşıladığımız durumların yaşanması her zaman söz konusu olabilir. Bu konuda yapılan araştırmaların sonucunda varılan ortak duraksamanın her çatışmayı mobbing olarak değerlendirmemek noktasındadır.

KİM KİME MOBBING YAPAR?

Bunun yanıtını belli ölçülerde yukarıda verdik. Ancak biraz daha açmamızda yarar var. Mobbing yapan; işyerinde bir üstünüz, amiriniz iş arkadaşınız olabileceği gibi bulunduğunuz sosyal çevredeki bir arkadaşınız da olabilir. Evde eşiniz, anne veya babanız olabileceği gibi birlikte yaşadığınız bir yakınınız da olabilir.

Birçokları için işyerinde bir amirin, üstün baskıcı olması mobbing yapması anlaşılır olmakta. Buna iş arkadaşının kıskançlık, yarışma, çekemezlik gibi sebeplerden dolayı katılması da doğal olarak görülebilir. Ancak akraba, eş, anne ve baba gibi yakınların bir birine mobbing uygulaması pek anlaşılır görülmeyebilir. Böyle düşünenlere şiddetin en kabasının ve tacizin en açık biçimlerinin bile aile içinde ve yakın çevrede gözlendiğini anımsatmanın yeterli bir yanıt olacağını düşünüyorum.

İşyerlerinde yapılan birçok araştırmanın sonucuna göre. Yetenekleri ve beceri ile üstlerini rahatsız eden mobbing mağdurlarının olduğu gerçeği şaşırtıcı gelmiştir. Bu araştırmalarda gözlenen bir başka gerçekte; mobbing mağdurlarının çok da sıradan insanlar olmadıklarıdır. İşlerini iyi bilen ve çalışkan becerikli insanlar olduğudur. Bir şekilde üstlerinden ve birlikte çalıştıkları iş arkadaşlarından iyi olmaları hedef olmalarının da asıl nedeni olmakta. Mobbing mağdurları ne kadar becerikli ve yetkin ise mobbing yapanlarda o oranda kendine güvenmeyen tipler olmakta.

Şiddetten söz edildiğinde genelde fiziki uygulanan şiddet aklımıza gelmekte... Oysa şiddet sadece kaba biçimi ile fiziksel olmayıp ekonomik, siyasal ve psikolojiktir de. Belki de şiddetin bu inceltilmiş biçimleri açıktan yapılan kaba, fiziki şiddetten daha tehlikelidir. Kaba fiziksel şiddetin nedenleri ve sonuçlarına ulaşmak ve onun tedavisinin gerçekleştirilmesi hem fiziki hem de ruhsal anlamda daha kolaydır. Ancak psikolojik şiddetin nedenlerini ve sonuçlarını bulmak o kadar kolay değildir. Bu da nedenlerine ve sonuçlarına ulaşmada zorlanıldığı oranda tedavinin zorlaşmasına neden olmaktadır.

Bizde ki çırak usta ilişkisinde gördüğümüz şiddet, açıktan kaba kuvvetin kullanılması biçiminde yaşanmaktadır. Türkiye de işyerleri için en çok sözü edilen konulardan biri de cinsel tacizdir. Bu iki bilinen ve çok yaygın sözü edilen konu dışında kalan Mobbing pek bilinmemekte. Ancak önümüzdeki dönem bu olgudan da çokça söz edileceği şimdiden gözükmemektedir.

Şimdi Mobbing neden batıda bu kadar yaygın ve gündelik konuşma diline girdiği halde bizde bilinmez olduğuna gelelim.

Batılı kapitalist ülkelerde bu olgu 1980'li yıllardan bu yana biliniyor. Bizde ise hâlâ belli dar bir alanda bilinmesinin temel nedenlerinden biri Türkiye'de kaba şiddet biçimlerinin hala uygulanıyor olmasındandır.

Batılı toplumlarda mobbing kurbanı ve profesyonel yardım alan birçok kişi var. Buna mobbing kurbanı ve intihar etmiş birçok genç öğrenci ve çalışanın olduğunu da eklemeliyiz. Görüldüğü gibi mobbing sadece işten ayrılma ve ruhsal sorunlar yaşamamanın ötesine kadar insanı götürebilmekte.

Batı toplumlarının birey haklarının işleyen hukuk güvencesi altında olması, kaba şiddet yöntemlerinin alanını daraltmış en aza indirmiştir. Açıktan kaba şiddet yöntemlerine başvurma olanaksızlığı, daha sinsi yöntemlerin kullanılmasını, psikolojik şiddetin yaygınlık kazanıp öne çıkmasını sağlamış gözükmemekte. Bu da mobbingin daha yaygın ve gözle görünür bir hal almasının neden olmuş gözüküyor.

Bizde ise çırakların maruz kaldığı şiddet, sekreterlerin ve tez-

//

**Rumları doğup
büyüdükleri toprakları
terke zorlayan
esas itibariyle bu
gündelikleşmiş,
sıradanlaşmış,
insanın içine işlemiş
korkudur. Türklüğe
hakaret davalarının,
Vatandaş Türkçe konuş
kampanyalarının,
gündelik aşağılanmaların
yarattığı ve her gün
yeniden ürettiği o sürekli
tedirginlik hali.**

//

//

Çok ilginçtir mobbing uygulayanlara yaptıklarının yanlış olduğunu, bir tür şiddet uyguladıklarını kabul ettirmek olanaksızdır. Kendilerini savunurlarken eleştiri yaptıklarını, bunu da onun (mobbing kurbanının) iyiliği için yaptıklarını ileri sürüp işyerindeki verimliliği artırmak gibi "ulvi" bir amaca hizmet ettikleri üzerine bir sürü şey sayabilirler...

gâhtar genç kızların uğradığı açık cinsel tacizin yaygınlığı şiddetin inceltilmiş bir biçimi olan mobbing gibi saldırılara alan bırakmıyor. Mobbing daha çok belli bir eğitim ve kültür düzeyine gelmiş olduğu çalışma alanlarında, kurumlarda kendine uygulama alanı buluyor.

Çok ilginçtir mobbing uygulayanlara yaptıklarının yanlış olduğunu, bir tür şiddet uyguladıklarını kabul ettirmek olanaksızdır. Kendilerini savunurlarken eleştiri yaptıklarını, bunu da onun (mobbing kurbanının) iyiliği için yaptıklarını ileri sürüp işyerindeki verimliliği artırmak gibi "ulvi" bir amaca hizmet ettikleri üzerine bir sürü şey sayabilirler...

Buradan şu sonuç çıkmakta burada sadece mobbinge maruz kalanın tedavi edilmesi tek başına sorunu çözmüyor. Mobbinge maruz kalan kişi ne kadar ruhsal sorunlar yaşıyor ve/veya yaşayacaksa ondan daha ileri bir ruhsal sorun sahibi olan kişi mobbingi yapan kişinin ta kendisidir.

Aile içinde, okullarda çocukların maruz kaldığı şiddet olarak mobbing giderek yaygınlaşıyor. Çocukların, gençlerin evden, okuldan uzaklaşması bazı kötü alışkanlıkların edinilmesinin olduğu gibi intiharların da nedeni olabilmektedir. Okulda bazen öğretmenin, bazen arkadaşlarının yaptığı mobbingin gençler ve çocuklar üzerinde etkisi daha yıkıcı olmakta ve ilerde yaşamın her alanında etkisini sürdürebilmekte.

Çok çocuklu ailelerde bu olgu daha sıklıkla yaşanabilmektedir. Kardeşler arasında oluşan kamplaşma ile başlayan ve süren mobbing çok yaygın rastlanan bir olgu. Ailenin özellikle de ana ve babanın kız ve erkek çocuklar arasındaki ayırmadan dolayı yaşanması da oldukça yaygın bir başka biçimi.

Ancak en yaygın biçimiyle Türkiye eğitim sisteminin kendisidir. Çocukların yaşadığı mobbingdir. Çocukların çok erken yaşlarda okul, kurs, dersane ve ev arasında sıkışmaları, bol sınavlı bir sistem oluşu başlı başına sistemli uygulanan bir mobbingdir...

Doktorları çıldırtma kılavuzu

Doktorların, hekim, tabip, dirger, sağaltıcı, kam, kaman gibi değişik adlandırmaları ve büyücü, şarlatan, palyaço gibi değişik lakapları vardır. Ama günlük uygulamada en önemli işlevleri kum torbası olmaktır.

Canınız sıkıldığı zaman ne yaparsınız? Bazıları televizyon izler, internete takılır, kitap okur, dışarı çıkıp biraz gezer, hava alır, arkadaşını arar, sohbet eder. Ama öyle bir grup vardır ki, canları sıkıldığı zaman doktorları çıldırtır.

Bu onlar için parkta çekirdek çıtlatmak gibidir. Artık canınız sıkılmasa bile bir kez başlamışsınızdır ve bırakamazsınız. Anla-

UĞUR AFLAY

tılarımda abartı elbette var; ama hepsi yakın düzeyde gerçekleşmiş olaylar. İşte doktorları çıldırtma kılavuzu!

Acile gidip oturun ve uygun fırsat çıkana kadar bekleyin. Doktorun en yoğun olduğu anda, mesela vefat etmiş hastaya kalp masajı yaparken koşarak yanına gidin, gözünün üzerine bir tane çakın ve hızla koşarak kaçın. Yine aynı doktorun nöbetçi olduğu bir başka gün tespih çekerek ve yanınızda iki iri kıyım arkadaşınızla acile gidin, yarım ağızla “pardon birader doktorları karıştırmışız, öbür arkadaş ne zaman nöbetçi öğrenebilir miyiz” deyin. Tutuklanmazsanız ve dayak yemezseniz en az 1 hafta gülme garantidir.

Acil servisi arayın ve hayat memmat meselesi olduğunu söyleyerek doktorla görüşmek istediğinizi söyleyin. Doktor telefona çıktığında Sadettin Bey’le görüşmek istediğinizi söyleyin. Burada öyle biri yok yanıtını aldıktan sonra kapatın. 5 dakika sonra sesinizi değiştirerek aynı numarayı yapın. 10 dakika sonra bir kez daha. 15. dakikada doktor telefona çıktığında bombayı patlatın. “Ben Sadettin. Beni arayan oldu mu?” En az 10 yanlış reçete, on yanlış tanı, en az 2-3 hastanın zarar görmesi ve hatta ölümle sonuçlanan gün için katkılarınızdan dolayı, “zarar verme defterinize” kırmızı kalemle papatya çizebilir hatta kurdele bile bağlayabilirsiniz. Bu bir mizah dergisinde bant karikatür olarak yayınlanmıştı ve haftası dolmadan birkaç hastanenin acil servisi ve birkaç 112 bu karikatürün uygulamasına sahne olmuştu.

Daha sonra uğramak zorunda kalmayacağınızı umduğunuz, küçük cerrahi bölümlerden birini gözünüze kestirin. Genellikle hasta ve ameliyat sayıları fazla olur. Polikliniğin kapısını çarparak içeri girin ve tüm hastaların duyabileceği şekilde bağırarak “Şerefsiz, hastamı öldürdün, sakat bıraktın, seni mahkemelerde süründüreceğim, her yere şikâyet edeceğim, bunu senin yanına bırakmayacağım, sen elbet sokağa çıkar-sın” diye bağırsın ve yine kapıyı çarparak öfkeli bir şekilde çıkıp hızlı adımlarla uzaklaşın. Doktor en az 1 hafta ameliyat yapamayacak, en az 2 hafta hangi hastaydı bu diye düşünmekten geceleri uyuyamayacaktır. Eve geliş gidişlerini arkadaşlarıyla veya mümkünse arka kapılardan yapacak, evin kapısını çelik kapıya dönüştürecek. Eğer evliyse boşanması bile söz konu-

//

Doktorların yaptıkları iş dışında sosyal yaşamları, arkadaşları, duygulanımları, bir aileleri olabileceği, ekonomik sıkıntı çekebilecekleri, sorunları olabileceği, kızdığınız, küfrettiğiniz zaman incinebilecekleri, dövdüğünüz zaman canlarının yanabileceği en fazla ihmal edilen gerçeklerdir.

su olabilir. Bu İstanbul'da bir hastanede oldu ve doktorların kendi aralarındaki konuşmalarından sonra açığa çıktı. Aynı hastanedeki üç doktora aynı kişi, aynı numarayı yapmıştı ve tek çıkarı dalga geçmekti.

Almanya'da işçi olarak çalışıyorsunuz, bir çocuğunuz doğdu ama siz çocuk yardımından daha fazla yararlanabilmek için evraklarda tahrifat yapıp ikiz doğum olarak yutturdunuz. Yıllar geçti ve okul dönemi yaklaştı, ikinci çocuğun artık başınıza dert olmaması gerekiyor. Ne yaparsınız? Türkiye'ye gelirsiniz, hastaneye götürür ve var olan kızınızı, sanal kızınızın adıyla kaydettirip muayene ettirirsiniz. Bir hafta sonra da aynı doktorun nöbetçi olduğu bir gün gidip, muayene ettiği ve tedavi düzenlediği kızınızın öldüğünü ağlayarak söyler ve ölüm belgesi düzenlemesini istersiniz. Bu arada doktora midenizi bulandırıyormuş gibi bakmalısınız. Ölü muayenesi yapmadan doktor böyle bir belgeyi düzenleyemez, doğal olarak kıyameti kopardılar. Bu Bingöl'de oldu, doktor arkadaşımızın saçları döküldü, 3 ay süreyle kimseyle konuşmadı, tırnaklarını yemeye başladı, depresyon nedeniyle rapor almak zorunda kaldı ve sonunda Almancı aileyi tanıyan bir hastane çalışanının itirafı ile durum aydınlandı.

Doktorların, hekim, tabip, dirger, sağaltıcı, kam, kaman gibi değişik adlandırmaları ve büyücü, şarlatan, palyaço gibi değişik lakapları vardır. Ama günlük uygulamada en önemli işlevleri kum torbası olmaktır. Karınıza mı kızdınız ya da işvereninize, gidin acile bir doktor dövün rahatlayın. İş yok, aş yok, enflasyon, politika, tuttuğunuz takım maçı mı kaybetti, sorun yok, doktorunuz acilde her daim sizi beklemektedir. Ama gerçekten acile gitmeniz gereken bir hastalığınız mı var, sakın ha! Sizden önce acile giren kişi, yukarıdakilerden birini yapmış olabilir!

Doktorların yaptıkları iş dışında sosyal yaşamları, arkadaşları, duygulanımları, bir aileleri olabileceği, ekonomik sıkıntı çekebilecekleri, sorunları olabileceği, kızdığınız, küfrettiğiniz zaman incinebilecekleri, dövdüğünüz zaman canlarının yanabileceği en fazla ihmal edilen gerçeklerdir.

Bu genelde karşılaştığımız bir durumdur. Örneğin, yemek

yerken bir doktoru görmek şaşırtıcıdır. Özellikle gastroenterologları. Aslında yemek yemezler, zaten anatomisini fizyolojisini biliyorlar neden yemek yesinler ki? Sadece ucube muamelesi görmemek için yemek yiyormuş gibi davranırlar.

İyi bir kardiyolog asla âşık olmaz. Niye olsun ki, kalbin inciğini, cinciğini biliyor.

Salt beni tuvalete giderken gördükleri için kontrollerine gelmeyen hastalarım olmuştur. Ürolog! Hem de tuvalete gidiyor.. PEH... "Gel hanım biz öbür hastaneye gidelim. Bu yeni mezun belli..."

Neyse ki teknoloji ilerliyor. Yakın zamanda genetik oynamalarla tuvalete gitmeyen, yemek yemeyen, âşık olmayan, uyumayan, dayak yediği zaman canı yanmayan doktorların da üretilceğini umuyoruz.

Doktorları sadece hastalar ve yakınları çıldırtmaz. Bunu her söylediğimde doktorların üçte biri küfreder, üçte ikisi benim de başıma geldi der. Doktorları en fazla delirten meslektaşlarıdır. Bu ülkede öldürülmüş, sakatlanmış, şiddete maruz kalmış her doktorun ölüm fermanının altında bir başka doktorun imzası vardır. Bir çocuk doktoru abimizin demir borularla kafatasını kırıp gözünü çıkardı hasta yakınları. Ateşli havale ile ilçe hastanesine getirilen çocuğa ilk müdahalesini yapıp il merkezindeki üniversiteye ambulansla sevk etmişti. Sevk edildiği hastanedeki birinci yıl çocuk asistanı arkadaşımız "doğru müdahale etmemişler, çok geç kalmış, ölür bu" diye ahkâm kesince hasta yakınları kendi adaletlerini(?) sağlamayı tercih etmişlerdi. Hayır, çocuk ölmedi, sakat kalmadı, tersi bile olsa bu yapılan için haklılık oluşturmazdı. Ahkâm kesen arkadaşımız olasılıkla Ege sahillerinde sevgilisiyle kadeh tokuşturuyordur. Kör olan abimiz mesleği bıraktı.

Mesleği bırakan bir hocamız daha oldu. Ortopedi profesörüydü. Hastası kontrole gelmeyip 2 hafta sonra başka bir ortopedi uzmanı muayene ettiğinde röntgen filmine bakıp "nasıl hoca bu, nasıl görmez bunu, tam zamanında bana getirmişsiniz" demişti. Bu, hasta yakınlarının, hocamızın kolunu ve çenesini kırmaları için yeterli gerekçeyi sağladı. Sadece öğretim

//

Mesleği bırakan bir hocamız daha oldu. Ortopedi profesörüydü. Hastası kontrole gelmeyip 2 hafta sonra başka bir ortopedi uzmanı muayene ettiğinde röntgen filmine bakıp "nasıl hoca bu, nasıl görmez bunu, tam zamanında bana getirmişsiniz" demişti. Bu, hasta yakınlarının, hocamızın kolunu ve çenesini kırmaları için yeterli gerekçeyi sağladı

üyeliğini değil, tümünden doktorluğu bıraktı. Demek ki genç meslektaşlarımıza öğretmeyi de becerememişiz diye açıklamıştı bırakma nedenini. Hastalık dokuda şişme ile başlayan ve röntgen filmlerinde ancak 2. haftada belirti veren kemik iltihabıydı.

Ama haksızlık yapmayalım kendini dövdüren arkadaşlarımız da oldu. Röntgen filmine bakıp “yanlış kaynamış bu, hangi p.z.v.n.k. ameliyatı yaptıysa gidip dövün” demişti bir ortopedi uzmanımız. Ameliyatı 6 ay önce kendisi yapmıştı ama yoğun hasta trafiğinden hatırlamıyordu. Hasta yakınları doktor arkadaşın ricasını kırmadı.

Sadece doktorlar değil tüm sağlık çalışanları psikolojik veya fiziksel şiddete maruz kalma riski altındadır. Ama en büyük risk hemşireler için söz konusudur. Yaşamları boyunca annesinden, bacısından hatta eşinden güzel tek bir laf, tek bir ilgi sözcüğü duymamış bazı kendini bilmezler, hemşirenin “bugün nasılsınız” veya “şikâyetiniz var mı” sorusunda bile cinsel çağrışımlar arar. Yakışıklı olmasam, bana ilgi duymuyor olsa neden benim tansiyonumu, ateşimi ölçsün ki? Var bir şeyler, ben hissediyorum psikozu, tıpta ayrıca araştırılması gereken bir soru işareti olarak karşımızda durur. Hastane kapısında bekleyip taciz edeni mi ararsınız, kaçırmaya kalkanı mı, kahve köşelerinde fantezilerini anlatanı mı?

Son 3 yılda 32 binden fazla sağlık çalışanı şiddete maruz kaldı. Herhangi bir sağlık çalışanının meslek hayatı boyunca en az bir kez şiddete maruz kalma oranı yüzde 86,8. Saldırıların yüzde 41,4’ü nesne fırlatma, yüzde 40,5’i yumruk, tekme, tokat atma, yüzde 4,3 ateşli silah kullanma, yüzde 8,2’si kesici aletlerle [gerçekleştirildi](#).

Doktorları ve sağlık çalışanlarını arada bir sevelim, anlayış gösterelim, hemen kızmayalım, fazla dövmeyelim, az küfredelim. Bakarsınız bir gün lazım olur. Her ne kadar o muameleyi görmeseler de, onlar da bir nevi insan sayılabilirler...

//

Son 3 yılda 32 binden fazla sağlık çalışanı şiddete maruz kaldı. Herhangi bir sağlık çalışanının meslek hayatı boyunca en az bir kez şiddete maruz kalma oranı yüzde 86,8. Saldırıların yüzde 41,4’ü nesne fırlatma, yüzde 40,5’i yumruk, tekme, tokat atma, yüzde 4,3 ateşli silah kullanma, yüzde 8,2’si kesici aletlerle gerçekleştirildi.

Berrak Tüzünataç, NTV ve davetkar meselesi üzerine

Davetkar diyerek kışkırtılmış erkek cinselliğinin arzularını beyan etmedeki cüretini taklit eden bir gazete olarak NTV'ye, onun "özgür" başlığına karşı öfkemiz bir yanda saklı dururken... - NTV adeta kadınlardan hoşlanan erkek gibidir, tüzel kişiliğini erkek arzusu yönünde özel kişilikleştirir, cinsel yönelimleştirir, bu da kadın cinselliği açısından bir eşitsizliktir aslında; çünkü arzusu erkekleri arzulayan kadın olan genel gazeteler yoktur nihayetinde.

BEREN AZİZİ

Gündemimizdeki davetkarlık (NTV ve Tüzünataç) meselesi hakkında söyleyeceklerim var.

Öncelikle en önemlisi, kadınlara "bayan" denmesindeki kibarlığa dönüştürmememiz gerek bu tepki sürecini; çünkü aslında kıyafetlerimizi cinsel çekim (Cazibe, çekmek, davetkarlık denen şey...) için kullanabiliriz. Kıyafetimizden doğru davetkar olabiliriz, davetkar okunabiliriz, davetkar olmasak da böyle atanabiliriz. Mühim olan davetlilerimizi seçebilecek ev sahipliği, beden özerkliği iradesidir. Özgürlük ve eşitlik mücadelesinde kadın mesele olduğunda hep aynısını yapıyoruz: Namusa saygı baskısı, namusu son derece "önemli" olan kadına temkinli, hanımefendice yaklaşım... veya NTV'nin yeni başlığı: "Berrak Tüzünataç'ın beyaz şıklığı (Abartıdan uzak ve yalın)"

Davetkar gitti abartıdan uzak ve yalın geldi. Davetkar olana tecavüzün bir kere daha meşruluğudur aslında bu ve davetkar olma hakkımızı kötü dünya sendromunun çalmasına gönüllü olmaktır. Böyle bir dünya ve seksüellik istiyor muyuz öncelikle?

Sonrasında erkeklerin kıyafetleri veya haberin ağzıyla stilleri için "davetkar" denilir mi acaba diye sordum. Cevap verme fırsatım olmadan başka bir soru geldi aklıma ve bu davetkar da ne ola ki dedim.

TDK'ye baktığımızda bir sıfattı tabii ki, isim de olabilir aslında yer yer, "Çekici, cazibeli (bakış, davranış vb.)" diyerek Behçet Necatigil'den bir alıntıyla örneklendiriyordu verdiği anlam bilgisini. (Türkçe gizli öznesiz ve cinsiyetli bir dil olsaydı muhtelemen "she" diye başlayacaktı bu alıntı.)

Cazibe ise Arapçada çeken şey demek oluyordu, çekmek de Eski Türkçe kökenli ve kendine doğru bir güç uygulamak şeklinde açıklanıyordu. Davetkar da bu uygulanan çekim gücünü ifade etmek amacıyla çağırma eylemeni yapmak anlamına geliyordu. İradeyle çağırarak iradesinden bağımsız çekmek (ve tabii ki çekilmek, kapılmak...) birbiri içinde erimiş gibi.

Sanırım NTV'nin başlığına duyulan öfkenin temelinde kıyafetle "gel" demişliğin yani rızanın eşleştirilmiş olmasına, kıyafetin kendi başına kişinin rızasının yerine geçebileceği imasına duyulan öfke yatıyordu.

Bir ince ayırmadan söz etmek istiyorum bu noktada; çünkü bu olayda aslında öfkemizi örgütlememiz gereken hedef farklı. Şöyle ki bu hayatta hepimiz cinsel çekimlere kapılabiliriz, kapılıyoruz da. Bu olayda aslında davetkarlıktan ziyade cüreti konuşmamız gerekiyor. Kapıldığımız cinsel çekimleri ifade etme hakkı, kadının namusun nesnesi olmasından doğru kadın için bedeli ağırlaştırılmış bir yasak. Dolayısıyla kapıldığı cinsel çekimleri, sersemlikleri, çılgınca arzuları, ağzının suyunu akmasını ifade etmesi kadınlar için son derece kaba, ayıp ve aslında namussuzca bir eylem sayılan toplumda ifade özgürlüğümüzdeki bu eşitsizlikle mücadele ederken hedefimizi bizi tekrar mağdur edecek şekilde değil sorunu (faili) çözecek şekilde belirlemeliyiz.

Türkçe oldukça cinsiyetsiz bir dilken neden davetkar, cazibeli, çekici, seksi, arzulu, ateşli sözcüklerinde kadın çağrışımı var? Cevap ortada: Bastırılmış kadın cinselliğine karşı kışkırtılmış ve alkışlanmış erkek cinselliği tecavüz kültürünün olgusal gerçeğidir ve omurgasıdır. Yani bu sözcüklerin mülkiyeti ele geçirilmiştir; çünkü cinsel olarak özgür olan bu sözcükleri kamusal alanda

//
Sanırım NTV'nin başlığına duyulan öfkenin temelinde kıyafetle "gel" demişliğin yani rızanın eşleştirilmiş olmasına, kıyafetin kendi başına kişinin rızasının yerine geçebileceği imasına duyulan öfke yatıyordu.

//

Devlet olmadığı halde erkeklerin aile içinde ve aileleştiği kadınlara karşı uyguladığı şiddetin meşrulaşmasının temelinde kadının özgürce cinsel eylemler gerçekleştirmesinin, davetkar olmasının, namussuz olmasının yasaklanmış olması yatar.

//

daha çok kullanagelmiştir.

İfade özgürlüğünün özellikle cinsel arzu özelinde erkek lehine siyallaştığı ve gündelikleştiği tarihsellikte bir kadın, ne yazdığını kendi de bilmeyen bir gazete tarafından "davetkar" olarak işaret edilmeye öfkelenebilir; ama neye öfkeleniğimizi bilmemek de öfkenin dışavurumunda antifeminist kitlelilikler yaratabilir. Bu olayda öfkenin çıkışı itibarıyla öfkenin kendisi değil ama kitleleşmesi son derece antifeminist bir yol izliyor.

Cinsel olarak özgür, yani birini arzulayıp evlilik dışı ilişkilerle seks yaptığı için korkmayan, utandırılmayan ve çok ciddi risklerle karşı karşıya kalmayan bir kimlik olarak durur her şeyden evvel erkeklik karşımızda. Devlet olmadığı halde erkeklerin aile içinde ve aileleştiği kadınlara karşı uyguladığı şiddetin meşrulaşmasının temelinde kadının özgürce cinsel eylemler gerçekleştirmesinin, davetkar olmasının, namussuz olmasının yasaklanmış olması yatar. Bir kadın, bir genç kız cinsel arzularını pratiğe dökmesi karşılığında nasıl olur da çok erken yaşlarda başına gelecekleri öğrenir? İşte bu eylemlerdeki cinsel eşitsizliğin ifade özgürlüğündeki yansımaları da davetkar, cazibeli, ateşli, arzulu gibi sözcüklerin çağrışımlarının kadın olması olarak çıkar karşımıza; çünkü arzusunu, cinsel çekime kapıldığını beyan etme hakkı erkek kimliğindedir. Üstelik en ala davetkar olarak kendisi başkalarına davetkar der. Yani hem davetkar olma özgürlüğünün tadını çıkarırken hem de çekime kapıldığında bunu beyan etme özgürlüğüne sahiptir. Eşit cinsel arzularlar var olmamıza karşı arzularımızı dilde eşit beyan etmedik kimliklerimiz özelinde. Bu sözcükler erkeklerce daha çok kullanıldığı için, kadınlarca daha az kullanıldığı için ve bunun kırmak isteyen kadınlar namussuzluk suçlamasıyla şiddet gördükleri için bu ifadelerin bir kadını öfkelenirmesi normal; ama öfkenin tekrar bu sistemi üretmesi antifeministtir.

Genç oğlan grupları yetişkinliğe geçerken kendi aralarında genç kızlara, kadınlara karşı kapıldıkları cazibeleri konuşabilirler ve gruplayabilirler: Şu cinsellik için, şuna aşık oldum, şunu onur meselesini yaptım, şu intikam... Birbirlerini suçlamazlar bu paylaşımları yaparken, ifade özgürlüğünün çok erken yaşlarda kendi içlerindeki kapalı gruplarda tadını çıkarırlar. Genç kız grupları içinse bir erkeğe duyulan aşk harici kapılınan cazibelerin çeşitliliği çok daha az ve grup içi dışlanmalar, suçlamalar daha yüksektir. (Tabii ki bir semptom olarak, yoksa nedenin kendisi olarak değil. Bir de bu söylediklerim de neticede bir genelleme-

dir, gene de kısıtlı da olsa açıklayıcıdır. Her durumda herkes için tabii ki geçerli değildir.)

Ne zaman ki eşitsizlik konuşmaya başlarız ve özgürlükçü çevreler inşa etmeye başlarız o zaman konuşmaktan kaçamayacağımız, kaçarsak özgürlüğün mümkün olmayacağı mesele kadın cinselliği olarak karşımıza çıkar. Yukarıda bahsettiğim tarihselliği kıran da kadın cinselliğinin özgürleşmesidir, bastırılması değil. İşte bu davetkarlık meselesinde de kadın cinselliğinin nasıl bastırıldığını konuşmamız gerekiyor:

- Davetkar diyerek kışkırtılmış erkek cinselliğinin arzularını beyan etmedeki cüretini taklit eden bir gazete olarak NTV'ye, onun "özgür" başlığına karşı öfkemiz bir yanda saklı dururken... - NTV adeta kadınlardan hoşlanan erkek gibidir, tüzel kişiliğini erkek arzusu yönünde özel kişilikleştirir, cinsel yönelimleştirir, bu da kadın cinselliği açısından bir eşitsizliktir aslında; çünkü arzusu erkekleri arzulayan kadın olan genel gazeteler yoktur nihayetinde. Belirli köşe yazıları, spesifik haber dizileri, belirli kadın yazarlar bazen bunu yapar; ama anonim bir üretimde heteroseksüel kadının cinsel arzusunu göremeyiz.

- Diğer yanda da bu başlığa duyulan öfkenin yanlış örgütlenmesi ve günün sonunda kitleselleşen tepkinin kadın cinselliğini özgürleştirmek şöyle dursun kadını yeniden kırılğan, cinsel beyanlar karşısında iradesiz, dolayısıyla özen gösterilmesi gereken olarak kurgulaması durur. "Davetkar kadınlar" ve "yanlışlıkla davetkar denilerek ayıp edilmiş şık ve abartısız kadınlar" olarak namuslu (hak etmeyen) ve namussuz (hak eden) ayrımını hiç bozmayan tecavüz kültürü statükosu hiç zarar görmez bu tip bir öfkeden. Öfke neye yarar o halde?

Tacize ve tecavüze karşı mücadele "Sen bana nasıl orospu muamelesi yaparsın?" öfkesinin örgütlediği bir mücadele değildir, böyle olursa mücadele ettiği tacizi de tecavüzü de sürekli meşrulaştırır. Tacize ve tecavüze karşı mücadele, içkin olarak kadın cinselliğinin özgürleştiği, "orospuluk" veya namussuzluk gibi "suçlamalar" karşısında kadını mesleki, sosyal, ekonomik, ailevi vb. açılardan zarar görmeyecek ve değersizleştirmeyecek toplumu inşa etme mücadelesidir; çünkü aslında "orospuluk" da namussuzluk da bir cinsel özgürlüktür, tüm kadınların cinsel özgürlüğünün kırılğan parçalarıdır, kadına şiddetin meşru sınırlarıdır, barış zamanlarında soyut, kriz zamanlarında somuttur.

//

Tacize ve tecavüze karşı mücadele, içkin olarak kadın cinselliğinin özgürleştiği, "orospuluk" veya namussuzluk gibi "suçlamalar" karşısında kadını mesleki, sosyal, ekonomik, ailevi vb. açılardan zarar görmeyecek ve değersizleştirmeyecek toplumu inşa etme mücadelesidir; çünkü aslında "orospuluk" da namussuzluk da bir cinsel özgürlüktür, tüm kadınların cinsel özgürlüğünün kırılğan parçalarıdır, kadına şiddetin meşru sınırlarıdır, barış zamanlarında soyut, kriz zamanlarında somuttur.

//

Önce biz, sonra bize karşı bir düşman

Bizi biz yapmak için bir düşman gerekir. Bizi yok etmek için tetikte bekleyen, hiç vazgeçmeyen ve bunu neden yapmak istediğini bir türlü anlayamadığımız bir düşman korkusu içimizde yer ettikçe savaşlar da kaçınılmaz olacaktır. Madem düşmanlar vardır, o halde onlar bizi yok etmeden biz onları yok etmeliyizdir.

Bütün yetki halktan gelir ama nereye gider? (Brecht)

Romalı düşünür ve devlet adamı Çiçero, "Barış istediğimizi göstermek için savaşalım." demişti. Bunu söylediğinde devlet ve otorite, bugünkü modern hukuk, yurttaşlık hakları, bireyin özgürlüğü vs gibi hakları tanımaktan uzaktı ve hatta Sparta'da olduğu üzere toplumdaki hasta ve sakatları öldürmeyi hak sayıyordu. Devlet, hayatın her alanını açık ve yasal biçimde kendisinin sayıyordu ve bunun başka türlü de düşünülemez olduğunu kölelik kurumunu yasalara bağlayarak ilan etmişti. Hukukun (haklar) devlet açısından yasa ile bir anlamda yurt-

AHMET BÜLENT ERİŞTİ

19 ŞUBAT 2018

//
 Yurttaşın öz yurdu var mıdır gerçekten, yoksa o hükmedenlerin aldıkları kararları alkışlatmak istediklerinde buna hazır olması istenen kitle midir?
 //

taşın gözünde eşitlenmesi çabası olarak nitelendirebileceğimiz bu aldatmaca; geçen bin yıllara, her türlü modernleşme maskelemelerine karşın sürüyor. Yasanın yurttaş ehlileştirme aracı olarak hukuk, Bakunin'in söylediği üzere şehveti parayla doyurma işi yapıyor. Modern hukuk, hükümdarın tanrının gölgesi olarak hükmettiklerinin yerine bugünün hükmedenlerine daha "şeffaf" bir hükmetme gücü sunuyor. Hobbes, hükmedenin hukuku- kendisini, iktidarını-korumak adına başvurduğu şiddeti meşru göstermesini common power (ortak irade) terimi ile kavramsallaştırdığında aslında "İnsan insanın kurdu"dur." cümlesi de daha açık anlaşılıyor. Böylece "hukuk" teriminin devleti, devlet şiddetini anlamanın anahtarlarından biri olduğunu; her an değişebileceğini ve ortak irade kavramına sarılarak yurttaş yurdunda esir alabileceğini anlayabiliyoruz. Otoritenin aldığı kararlara en basit biçimiyle insan olduğu için, acı çekmek istemediği için, yakınlarının ölümüne razı gelmediği için muhalefet eden yurttaşlar, hukuk kurumunun koyduğu yasalarla kolayca vatan haini ilan edilebiliyor.

Bu soyut bilgiyi, son zamanlarda yaşadığımız iki örnekle somutlayalım: İlki Suriye'nin kuzeyindeki savaşla ilgili Türk Tabipleri Birliği tarafından yapılan barış yanlısı açıklama ve bunun sonucunda karşılaştığımız gözaltılar ve açıklamalar, dahası sivil grup ve kişilerin küfürlerle süren linç eylemleri. Görevi insan hayatı kurtarmak olarak tanımlanmış bir meslek odasından ne tür bir açıklama yapması beklenebilir? "Afrin'i yakın, yıkın!" mı demeliydi Türk Tabipleri Birliği? Kendi var oluş amacına uygun ve tüzüğünde yer alan "barış istemek" nasıl suç teşkil ediyor ve üstelik olabildiğince yumuşak ve insanî bir çizgide yapılmış bir açıklamaya rağmen yurttaşların kafasından, sokaktan; polisin sık kullandığı söz ve uyguladığı yöntemle "süpürülmek" ne anlama geliyor? Yurttaşın öz yurdu var mıdır gerçekten, yoksa o hükmedenlerin aldıkları kararları alkışlatmak istediklerinde buna hazır olması istenen kitle midir?

İkinci olarak da yine sıcak gündemden bir örnek var: Gazeteci Deniz Yücel, Almanya'nın bilinen gazetelerinden Die Welt'te çalışıyordu. 27 Şubat 2017'de "halkı kin ve düşmanlığa yönelik tahrik ve terör propagandası yaptığı" gerekçesiyle, ifade vermeye gittiği mahkemece tutuklandı ve 11 ay boyunca hakkında bir iddianame bile hazırlanmadan tutuklu kaldı. Türkiye Cumhuriyeti'nin en üst makamı tarafından da "PKK propagan-

dası yapıyordu, o nedenle tutuklandı” açıklaması yapıldı. Ama Deniz Yücel, birkaç gün önce, Almanya Şansölyesi Merkel ile Başbakan Binali Yıldırım’ın yüz yüze görüşmelerinin akabinde mahkemeye bile çıkmadan serbest bırakıldı. Hukuk, özgür mahkemeler, yargılamanın adaleti vs. herkes için merak mı edilmeli yoksa herkesin bildiği bir şey olarak mı kayda geçmeli?

HAYALÎ CEMAATLER

ABD’li muhafazakâr sosyolog Robert Alexander Nisbet mealen şunu söylemişti: “Her devlet savaşmak üzere doğmuştur ya da doğuşunun altında bir savaş olgusu, vardır.” Bu bize “savaş ekonomisi” ya da “çıkar savaşı” gibi kavramları doğrudan anlatmıyor mu? Çok uzun zamandır Ortadoğu, bir enerji deposu olması vesilesiyle bitmeyen savaşların merkezi ve bunun bütün faturasını yoksul halk ödüyor. Nisbet, şunu işaret ediyordu: “Devletler savaşmak zorundadır.” Ve bunun için savaşacak insana ihtiyaç var. Devletlerin savaş gücü oluşturabilmek için geliştirdikleri en temel denklemde birbirine karşıt iki özne yaratılır: Önce biz, sonra da bize karşı bir düşman.

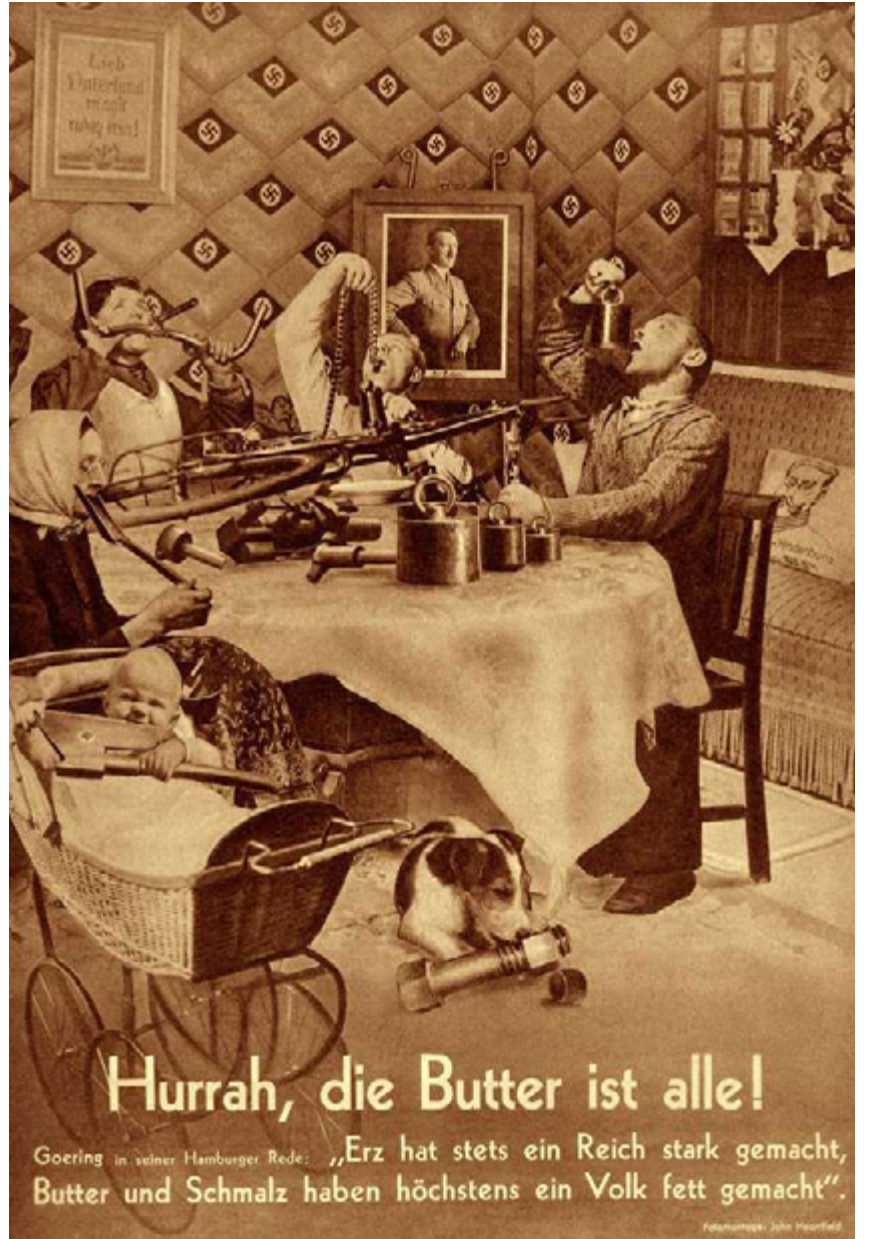
Biz kavramı Benedict Andersen’in çok güzel formüle ettiği üzere “hayali” bir kavramdır. Kişilerin hiçbir düşman ve buna bağlı olarak da savaşın olmadığı bir ortamda aynı ülkede, aynı şehirde ve hatta aynı semtteki insanlarla ekonomik, sosyal, kültürel açıdan hiçbir ortaklığı yokken aynı ölçüde mutlu olabildiklerini söyleyebiliyor muyuz? Ortak yurttta olmaları, ortak haklardan yararlanabildikleri anlamına geliyor mu? İşçi ölümlerinde dünyada ilk sıralarda yer alan Türkiye’de “ülkemiz dış güçlerin tehdidi altında” olmadığına işçiler yaşayabiliyor mu? Afrin’de yoksul halk çocukları ölürken onlar adına kahramanlık hikâyeleri yazanlar aynı süreçte farklı şehirlerde işsizlik ve açlık nedeniyle kendilerini yakan insanları neden görmüyor ya da o insanların kendilerini yakma nedeni “dış güçlerin operasyonu” mu? Milliyetçilik, biz mitinin yaratılmasında hayalî bir harç rolü üstlenir ve savaşı isteyenlerin çocuklarının gitmediği savaşların, cephede ölen yoksul çocuklar üzerinden kahramanlığını yazar.

Bizi biz yapmak için de bir düşman gerekir. Bizi yok etmek için tetikte bekleyen, hiç vazgeçmeyen ve bunu neden yapmak istediğini bir türlü anlayamadığımız bir düşman korkusu içimizde yer ettikçe savaşlar da kaçınılmaz olacaktır. Madem düşmanlar vardır, o halde onlar bizi yok etmeden biz onları yok etmeliyiz-

“
Afrin’de yoksul halk çocukları ölürken onlar adına kahramanlık hikâyeleri yazanlar aynı süreçte farklı şehirlerde işsizlik ve açlık nedeniyle kendilerini yakan insanları neden görmüyor ya da o insanların kendilerini yakma nedeni “dış güçlerin operasyonu” mu?”

dir. Bu korkunun yarattığı psişik durum öyle silsileler oluşturur ki ırkçı söylem ve davranışlar kendimiz dışındaki insanları renk, dil ayrımı nedeniyle yok etmeye yönelmenin ötesinde, başka dilleri de yok etme çabasına varır. İtalyan faşistleri, Trieste şehri İtalya'ya katıldığında kamusal alanda Slovenceyi yasaklar ama İtalyanca bilmeyen köylülerin durumunu anlatan traji-komik bir öykü yaşanır. Bu köylüler hayvancılıkla geçinmektedir ve hastalanan hayvanlarını veterinerlere götürdüklerinde dertlerini nasıl anlatacakları konu edildiğinde onlara şu yanıt verilir: "Bir inek veterinerlere derdini anlatmak zorunda değildir."

Devletler gündelik hayatı, ürettikleri ortak seslerle yönetirken ayrıkçı durumda kalan herkesi toptancı bir yargıyla hain ilan etmeye hazırdır. Öyle ki devlet projesinin içinde yer almış ve iki milyon insanın ölümünden sorumlu tutulan Nazi doktor Josef Mengele, İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'sında devletin oluşturduğu ve bireylerin benliğine yerleşmiş ortak

aklın ürünü neticesinde uzun süre üstünkörü soruşturmalarla ele alınmıştır. Türkiye’de de Gezi Olayları sürecinde polisler ve sivil grupların sopalarla döverek ölümüne neden oldukları Ali İsmail Korkmaz, hastaneye gittiğinde kas gevşetici vererek onu eve gönderen ama attığı tweetlerle kasıt şüphesi uyandıran bir doktor hakkında uzun süre soruşturma izni bile verilmemesi ilginçtir.

SANATÇININ SORUMLULUĞU

Savaş, ırkçılık, katliamlar... Şüphesiz yeryüzünün kanlı tarihine can alıcı notlar düşen pek çok şiir, roman, oyun vs var ama bugünün gündemine uyan bir örnek olması nedeniyle Alman sanatçı Helmut Herzfeld ve onun bir fotomontaj yöntemiyle ilgili bir şeyler söylemenin sırası. Helmut Herzfeld 1916 yılında, Birinci Dünya Savaşı sürecinde Almanya’daki ırkçı tutum ve özellikle de yükselen İngiliz karşıtlığına tepki olarak adını değiştirmiş ve İngilizce biçimiyle John Heartfield yapmıştır. Daha sonraki süreçte Dadacı sanat anlayışının izlerini taşıyan bir çizgi izleyen Heartfield, Almanya’da yükselen ırkçılık ve Nazizme dikkat çekmek için pek çok fotomontaj çalışma örnekleri vermiştir. Ama bunlar içinde birisi var ki bugün Türkiye’de duyduğumuz bir cümleyi de unutturmayacak cinsten. Hitler’in en yakını ve Nazi partisi kurucularından Mareşal Goering, 1935 yılında süren kıtlık esnasında Hamburg’da bir konuşma yapar. Bu konuşmada ülkede tereyağ üretilmediği ve çocukların yeterince beslenemediği üzerine yükselen seslere karşı, teknolojiyi ve teknolojik gelişmeyi överek ülkenin kalkınmakta olduğunu anlatmak amacıyla “Demir, ülkeyi her zaman güçlü kılar ama tereyağı ve domuz yağı sadece şişmanlatmaya yarar!” der. Heartfield, Goering’in bu sözlerini hicvetmek amacıyla “Yaşasın, tereyağı bitti!” çalışmasını yapar. Fotomontajda bir Alman aile, hükümetin tereyağından daha önemli dediği şeyi, “demir”i yemektedir; bisiklet kolu ve çeşitli metal nesnelere. Kanun hükmünde kararnamelerle işten atılan insanların aç ve susuz olarak ne yapacakları, nasıl yaşayacakları; çocuk çocuklarına nasıl bakacakları dillendirildiğinde “ağaç kabuğu yesinler!” denmişti. Bakalım bizde hangi sanatçı, şair, yazar ne söyleyecek?

//

Kanun hükmünde kararnamelerle işten atılan insanların aç ve susuz olarak ne yapacakları, nasıl yaşayacakları; çocuk çocuklarına nasıl bakacakları dillendirildiğinde “ağaç kabuğu yesinler!” denmişti. Bakalım bizde hangi sanatçı, şair, yazar ne söyleyecek?

Toplumsal krizde felsefeciler sınıfta mı kaldı?

Türkiye'nin birçok felsefecisi –ya arı bir yüreksizlikten ya da tarihsel görü yoksunluğundan dolayı- sessiz kalarak ve kendi içine kapanarak “toplumsal kriz”in en edilgen parçaları olmayı yeğliyorlar. Oysaki bu krizi göğüslemesi, dilsel yozlaşmayı tespit ve takip etmesi gerekenler, yeni bir dile ve yeni bir terminolojiye önyak olması beklenenler; bizzat bizler, felsefecilerdir.

HAMZA CELÂLEDDİN

Evvelâ toplumsal kriz nedir ve neden ortaya çıkar? Toplumu bir “beden” ve toplumun tüm eylem alanlarını ise –örneğin politika, iktisat, kültür, eğitim ya da ahlâk gibi- birer “organ” gibi düşünecek olursak ve bu organların, eylemselliklerini ya da hareket kabiliyetlerini “dil” merkezinden kazandıklarını kabul edersek (Beyin sinirler yordamıyla ve dil ise sözcükler yordamıyla duyumsar ve harekete geçirir); “kriz”, dilin, duyum-

sama, idare etme ve eyleme geçirme yetisinden artık tümüyle yoksun olması anlamına gelir. Yani toplumun tüm organlarını ve eylemde bulunma, devinme ya da dönüşme yetisini tahrip eden bu kriz, özü itibarıyla ve önsel olarak dilseldir. Dil, her toplumda, bütün eylem alanlarını düzenleyen ve toplumun varlıkta kalmasını sağlayan bir paradigmadır ve bu paradigma krize yol açacak denli tahribata uğramış ya da bile-isteye tahribata uğratılmış ve yozlaştırılmışsa; yapılacak şey artık dilsel bir devrimdir (1). Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu krizin kaba özeti budur ve bu kriz, kimi zaman iktisadî, kimi zaman politik, kimi zaman kültürel, kimi zamansa ahlâkî olarak kendisini hissettirir. Biz ise son derece iyi niyetli (!) ve budalaca şekilde, iktisadî bir krizin gerçekten iktisadî, politik bir krizin gerçekten politik olduğunu ve hatta bu krizlerin “dış güçlerin bize bir oyunu” olduğunu kurgulayarak (ki bu aslında patolojiktir) tarihsel yükümlülüğümüzden kurtulmaya çalışırız; oysaki kriz bütünüyle dilseldir ve bütünüyle bizimle alâkalıdır. Pekâlâ şimdi soru şudur: İçinde bulunduğumuz dilsel krizi saptaması ve dilsel bir devrimin öncüsü olması gereken felsefecilerimiz (bu soruyu kendime de yöneltmekte tereddüt etmeyeceğim) şu ân tam olarak ne yapmaktadır?

Çok değil, henüz geçtiğimiz yüzyılda Avrupa'nın birçok ülkesinde yaşanan toplumsal/dilsel krizlerde (Almanya Nazizmi, İspanya Falanjizmi ya da İtalya Faşizmi bu geniş çaplı krizin –şiddet içeriğinin baskın olması nedeniyle– insanlığın hâfızasına kazanmış birer parçasıydı sadece); felsefeciler, tarihsel bir ödev hissiyle bu krizleri bedenlen ve zihnen göğüslediler. Söz gelimi Jean-Paul Sartre ya da Michel Foucault'nun Fransa'daki (2), Frankfurt Okulu mensuplarının (Theodor Adorno, Walter Benjamin ya da Max Horkheimer gibi) Almanya'daki dilsel ve eylemsel dirençlilik hâli, krizin –kısmen– aşılabilmesinde önemli işaretlerdi. Yirminci asır felsefecileri, krizin dilsel olarak çözülmesi gerektiğini biliyorlardı; zirâ karşılarında buldukları dikta hareketleri dili yozlaştırmakla meşgullerdi ve “şiddet” bundan çok sonra geliyordu. Örneğin, Nazi Almanyası Propaganda Bakanı Goebbels'in altı çocuğunun ismi de –Hitler'in H'sine bir bağlılık olarak– “H” ile başlıyordu (Helga, Hilde, Hedda, Holde, Heide, Helmut) ve bu, tek bir harfin dahi ne kadar değerli olduğunun apaçık bir göstergesiydi. Bugün Türkiye'de içinde bulunduğumuz dilsel kriz ve yozlaşma da, bundan daha

//

Yirminci asır felsefecileri, krizin dilsel olarak çözülmesi gerektiğini biliyorlardı; zirâ karşılarında buldukları dikta hareketleri dili yozlaştırmakla meşgullerdi ve “şiddet” bundan çok sonra geliyordu.

//

//

Türkiye'nin birçok felsefecisi –ya arı bir yüreksizlikten ya da tarihsel görü yoksunluğundan dolayı- sessiz kalarak ve kendi içine kapanarak “toplumsal kriz”in en edilgen parçaları olmayı yeğliyorlar. Oysaki bu krizi göğüslemesi, dilsel yozlaşmayı tespit ve takip etmesi gerekenler, yeni bir dile ve yeni bir terminolojiye önyak olması beklenenler; bizzat bizler, // felsefecilerdir

az derin ve daha az vahim durumda değil. Bir yarısı “kahraman” ve bir yarısı “hâin” olarak dilsel bir kırılmaya sürüklenmiş toplum, yeni bir terminolojiye muhtaç görünüyor. Peki bu çok vahim dilsel kırılmaya karşı bizim felsefecilerimizin refleksi ne oluyor?

Türkiye’de elli aşkın felsefe bölümü, yüzlerce felsefe akademisyeni, binlerce felsefe öğretmeni ve on binlerce felsefe öğrencisi mevcut. Eğer bir binâyı boyuna ve biçimsizce uzatmayı ya da bir yere mide bulandırana kadar beton dökmeyi mimarî yetenek, sözcükleri gelişigüzel ve incelik yoksunluğuyla art arda dizmeyi ise edebî hüner sayıyorsak; bu sayılar ışığında “Okul Felsefesi”nde oldukça iyi durumda olduğumuzu da pekâlâ iddia edebiliriz. Lâkin geliniz görünüz ki; ne mimarî sanatı ve edebiyat sanatı budur, ne de niceliksel çokluk felsefeyi nitelik olarak yüceltmeye yeterlidir. İçinde bulunduğumuz dilsel krize karşı, felsefe akademilerimizin bir eylem planı bulunuyor mudur, yoksa kendileri hâlen Aristoteles’in “hareket etmeyen hareket ettiricisi”ni kısaca “Tanrı” olarak okuyup okuyamayacağımızı mı tartışmaktadırlar? – Bu arada; hayır, kısaca “Tanrı” olarak okuyamazsınız.

Felsefe bölümlerinde, özellikle son birkaç yıldır hız kazanan akademisyen tasfiyeleri, bölüm içi ve bölüm dışı “yönlendirmeler – daha açığı baskılar ve tehditler” ya da başka bölümlerden “ithal akademisyenler”in bölümün içine kurnazca yerleştirilmesi vakaları ne kadar yaygın ve ne kadar vahim olursa olsun; otorite tarafından felsefeye yönelmiş bu silahlar (ki zaten bu beklenilir olandır) asla bir yılgınlığın ve bir dirençsizliğin savunması olamaz. Türkiye’nin birçok felsefecisi –ya arı bir yüreksizlikten ya da tarihsel görü yoksunluğundan dolayı- sessiz kalarak ve kendi içine kapanarak “toplumsal kriz”in en edilgen parçaları olmayı yeğliyorlar. Oysaki bu krizi göğüslemesi, dilsel yozlaşmayı tespit ve takip etmesi gerekenler, yeni bir dile ve yeni bir terminolojiye önyak olması beklenenler; bizzat bizler, felsefecilerdir. Gel gelelim on yıllardır felsefe bölümlerinde “Roma Oyunları” (ne demek istediğimi herkesin anlamasına şu ân için lüzûm yoktur) pek çok felsefeciye daha cazip gelmektedir.

Friedrich Nietzsche’nin on dokuzuncu asırda dillendirdiği

“felsefeyi tehlikeli hâle getireceğiz” önerisi bu coğrafyada (en azından bugün için) pek karşılık bulmuşa benzemiyor. Felsefeci, varlığını ya da en azından varlığının bir kısmını tehlikeye atacak her türlü eylemsellikten ve söylemden uzak, yüreksiz ve kayıtsız yaşamına devam ederken; “Dil”, otoritenin elinde gidip gidip geliyor!

Hölderlin yurdunuz, Tagore göğünüz,
Camus yâr, Nietzsche yardımcınız olsun.

Notlar:

[1] Thomas Kuhn'un Bilimsel Devrimlerin Yapısı sistematığına gönderme içerir. Bir dönemin hâkim bilimsel paradigması bazı beklentileri karşılamadığında ve anomaliler arttığında “kriz süreci” başlar ve bu kriz bir devrimin doğurucusu niteliğini taşır.

[2] Bilhassa Sartre, Fransa'daki birçok eyleme iştirak etmiş ve Cezayir Savaşı'na karşı yazılan 121'ler Manifestosu'na (Cezayir Savaşı'nda Sivil İtaatsizlik Hakkı Üzerine Açıklama) imzasını atmıştı.

'Tecavüz' ve 'idam': Hınçla ceza olur mu?

Hıncın ıslah olması için hınç duyan failerin "oluş"larını keşfetmeleri, iktidar düzeneklerinden sıyrılmaları gerekmektedir. Bu sadece tecavüz suçunu işleyeni değil 'tecavüz kültürü'nü de ortadan kaldırmak üzere bir olanak yaratabilir. Hapishanelerin ya da idamın ise bunu yapamadığı ortada. Olsa olsa günü kurtarıyorlar.

ONUR CAN SÜMEN

Spinoza birinin bizden nefret ettiğine inandığımızda, bizde oluşan kederin nedenini kendimizde bulamadığımızda, bizden nefret ettiğine inandığımız kişide bulacağımızı söylüyor. Dolayısıyla ondan nefret ediyoruz. Nefret de tıpkı sevgi gibi bedenimizin duygulanışlarından biridir.(1) Belki de dünyadan silemeyeceğimiz bir tanesi.

Bu noktada nefretin nasıl işlev gördüğünden bahsetmemiz gerekiyor. Bizde oluşan nefret duygusu hem eleştiriye hem

de hınca dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Eleştiri, yaratıcı, nefretin eyleme geçirilmesi bakımından etkin bir saldırı kipi-yken, hınç tepkinin eyleyemesinin sürekli olarak ertelenmesi, bilincin bilinçaltındaki kötücül anılara sürekli olarak saplanıp kalmasıdır. Eleştiri, nesnesini, nesnesinden geri aldığı tepki-lerle öznesini dönüştürüp bir yersiz yurtsuzlaşma potansiyeli barındırır. Oysa hınç, kişinin mevcut anlam ve değerlerini yeniden üretmekle maluldür. Tecavüz bağlamında hınç meselesini biraz daha derinleştirmekte fayda var.

Tecavüzde nefretin eyleyilmesi söz konusu değildir. O daha çok hınçla alakalıdır. Deleuze, Nietzsche'den hareketle, hınç insanının tepkisini eyleyemeyen kişi olduğundan, bilinçdışındaki bellek izlerinin bilinci işgal ettiğinden, bellek izlerine saplanıp kalan zihnin bir tür intikam duygusuyla kuşandığından bahseder.(2) Günümüzü düşündüğümüzde, yoğun şekilde kullanımda olan argo kelimelerin ve küfürlerin, bilinçdışındaki bellek izlerine saplanıp kalmış olan hınç insanının kuşandığı intikam duygusunun tezahürleri olduğunu düşünüyorum. Fallus burada bir silah olarak kişinin intikam duygusunu sürekli olarak hissetmede kullandığı bir araç haline gelmekte. Tecavüz etmek ise bana göre tepkinin eyleyilmesi değil. Aksine tepki vermektен aciz kalmış bilincin sürekli olarak deneyimlediği hıncın bir tezahürü. Peki neden hınç duyuluyor? Tepkiler eyleyemiyor?

Benjamin kutsal ilan edilenin suçun damgalanmış taşıyıcısı olduğunu söylüyor.(3) Dinler ve çeşitli anlatılar aracılığıyla kutsal ilan edilen, fetişleştirilen kadın bedeni ya da kadınsılıkla işaretlenmiş çocuk bedeni, aynı zamanda bu hıncın nesnesi. Kutsal olandan niçin hınç almak istenir? Çünkü ataerkil yapı bir yandan kadın bedenini kutsarken, bir yandan da yarattığı kadın-erkek ikiliği çerçevesinde, erkeklerin hem bedensel hem de kültürel olarak kutsanan şey üzerinde egemenlik kurmasını sağlamak üzere kurulmuştur. Bu noktada Butler'ın, gender'in inşa edilmiş bir şey olduğu tespiti önemlidir. Kadınlık kültüründe yer alan şefkatin anneliğe yüklenmesi, iffet, gösteriş vb. şeylerin, tıpkı erkeklik kültüründe yer alan iktidar gibi inşa edilmiş şeyler olduğu kanaatindeyim.

Kadınlık ve erkeklik kültürü tarihsel ilişkiler içinde kendine

//

Ataerkil yapı bir yandan kadın bedenini kutsarken, bir yandan da yarattığı kadın-erkek ikiliği çerçevesinde, erkeklerin hem bedensel hem de kültürel olarak kutsanan şey üzerinde egemenlik kurmasını sağlamak üzere kurulmuştur.

//

//

Bana kalırsa idam tutkunları, tecavüz edende bu hıncı değil, kadın bedeninin kutsiyetinin cinsellikle bozulmasını görmekte dirler. Onların idam isteği, bu kutsallığı bozan tecavüz failinden hıncı almak istemektir.

aşkın bazı değerler (kadınlık kültüründe namus, erkeklikte iktidar gibi) koyar. Kutsal ilan edilen kadın bedeni egemenlik altına alınırken, cinsellikten arındırılmıştır. Bu aşkın değerler kadın bedenini cinsellikten arındırmak üzerine kurulmuştur. Bu yüzden cinsellik çağrışımı yapan kişiler, hınca uğrar. Çünkü onun kutsiyeti, cinsellikten arındırılmış olmasında yatar.

Bu noktada nefretin eylemesi eleştiriyi ortaya çıkarırken, hıncı daha çok bir eyleyememe halidir. Hıncı eylemez, hissedilir. Peki neden insanlar kutsallığın sınırları cinsellikle ihlal edildiğinde hıncı duyar? Guattari, tüm iktidar oluşumlarına içkin fallik vaatlerden kendini kurtaran bir erkeğin, mümkün modaliteler uyarınca bu tür kadın oluşa geçeceğini belirtiyor. (4) Deleuze ve Guattari yine kadın-oluşla ilgili şöyle diyor: "Kadın" olarak bildiğimiz ve adlandırdığımız form, erkeğin, kız çocuğun "oluş"unu ondan çalmasıyla kurulur ve kız, kendinden bir şeyler çalınarak, erkek düzeninin ilkeleriyle çalışan örgütlenme düzleminde modellenen bir cinsiyettir. Bu çerçevede kadın-oluş, örgütlenme düzleminde, bir modele dayanmayan tutarlık düzlemine doğru bir yersiz yurtsuzlaşma anlamına gelir.(5) Tıpkı kız çocuğunun "oluş"unun çalınması gibi, kültür erkek çocuğunun da "oluş"unu çalmaktadır. Bunu kadın-erkek ikiliği yaratarak, bu ikilik içinde erkek çocuğunun "oluş"unu kadınsılıkla imleyerek yapar. Kadınsılık ataerkil kültürde erkek çocuğu için olumsuz bir özelliktir. Olumsuz olarak imlenen bu özellik erkek çocuğunda bir keder uyandırır. Kederin sebebini toplumun yapılanmasında görececek eleştirel araçlardan yoksun erkek çocuğu, sebebi kendi "oluş"unda görür. Böylelikle kendi "oluş"undan nefret eder. Toplumsal yapılanmanın erkeğin kendisinde uyandırdığı bu nefret, defalarca kez belleğine kötü birer anı olarak yazılır. Bu kötü anılara çöreklenen bilinç eylemekten yoksun kalıp, kadınsılıkla imlenen "oluş"a hıncı besler. Ataerkil toplum bu hıncı örgütleyerek kadınlar üzerinde iktidar kurar. Tecavüz ise bu hıncın en yüksek seviyede dışavurumudur. Tepkisini eyleyemeyen erkeğin önce kendisine, daha sonra kadınsılıkla imlediği şeylere karşı hıncıdır.

Peki bütün bunların idamla ilişkisi ne? Bana kalırsa idam tutkunları, tecavüz edende bu hıncı değil, kadın bedeninin kutsiyetinin cinsellikle bozulmasını görmekte dirler. Onların idam isteği, bu kutsallığı bozan tecavüz failinden hıncı almak

istemektir. Kısacası, hınçla idam isteyenlerin de, hınç duymak bağlamında, eğer istekleri kitle psikolojisinin bir ürünü değilse, tecavüz faillerinden pek farkı yoktur. Oysa tecavüzde bir cinsellik söz konusu değildir. Tecavüz olsa olsa bir hınçtır.

Bu noktada tecavüz suçlularına ne olacak sorusu akla geliyor. Hıncın ıslah olması için hınç duyan faillerin “oluş”larını keşfetmeleri, iktidar düzeneklerinden sıyrılmaları gerekmektedir. Bu sadece tecavüz suçunu işleyeni değil ‘tecavüz kültürü’nü de ortadan kaldırmak üzere bir olanak yaratabilir. Hapishanelerin ya da idamın ise bunu yapamadığı ortada. Olsa olsa günü kurtarıyorlar. Devlet olanaklarının bu yönde seferber edilmesi şu anda pek mümkün görünmüyor. Bize kalan soru ise, “oluş”larımızı keşfetmek için nasıl hareket edebiliriz?*

Kaynakça:

1- <http://www.korotonomedy.net/kor/index.php?id=0,141,0,0,1,0>

2-Deleuze G. 2016. Nietzsche ve Felsefe. İstanbul: Norgunk

3-Benjamin W. 2010. Şiddetin Eleştirisi Üzerine. Direk Z. ve Çelebi A.(Ed.), Şiddetin eleştirisi üzerine (ss. 19-43). İstanbul: Metis

4- <http://www.e-skop.com/skopbulten/pasajlar-kadin-olus/1241>

5- <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=18354>

*: Oluş konusunda ufuk açıcı düşünceler Ulus Baker’in Yüzeybilim Fragmanları’nda mevcut

Ek bilgi: “Oluş”la cinsellik arasındaki bağlantıyı kurmak açısından faydalı olabilecek bir link: <https://immanentterrain.wordpress.com/2012/03/08/sexuality-as-a-line-of-flight-becoming-animal-and-masochism/>

İnternet çağında pedofili ve çocuk pornografisi

MAHAN DOĞRUSÖZ

14 TEMMUZ 2018

Pedofilinin dinsel ve hukuki anlamda meşrulaştırılmaya çalışıldığı, “çocuk gelin” kisvesi altında göz yumulduğu, ensestin çok yaygın olduğu, çocuk pornografisi üretmenin ve izlemenin suç olduğu bilincinden çok uzak bir toplumda yaşıyoruz. Bu yüzden; 18 yaş altı çocukları cinsel istismardan koruyacak yasaları hızla kanunlaştırmak, çocuk pornografisi üretmenin ve izlemenin suç olduğu bilincini topluma yaymak zorundayız.

2017 yılı itibariyle dünyada 4 milyar insanın internet erişimi var (internet World statistics 2017). Hane Halkı Bilişim Verileri Araştırmasına göre, bugün Türkiye’de her 10 haneden 8’i internete erişiyor (TÜİK 2017). Bugün dünya, Marshall McLuhan’ın öngördüğü gibi küresel bir köydür. Bu yazı “küresel bir köye” dönüşen günümüz dünyasının en karanlık yüzlerinden birisi: pedofilinin, internet ve yeni dijital teknolojiler üzerinden vardığı ürkütücü boyutları gözler önüne sermeyi hedefliyor.

Jean Baudrillard, artık bir yabancılaşma çağında değil, iletişimin “coşku (ecstasy)” çağında yaşadığımızı iddia etmişti (Baudrillard 1987). İçinde bulunduğumuz bu “coşku” hali, dijital iletişimin “öteki” ve son derece karanlık yönünü görmemizi zorlaştırıyor. İnternet üzerinden dijitalleşen iletişim ve sosyal medya sadece iletişimi kolaylaştırıp, insanları birbirine “yakınlaştırmadı”. Aynı zamanda, pedofillerin mağdurlara ulaşmasını, çocuk cinsel istismar görüntüleri üretmesini, yaymasını, takas etmesini ve satmasını, online örgütlenmeler kurmasını, derin web’de saklanabilmesini ve anonimleşmesini sağladı! Dijital çağ öncesinin yalıtılmış pedofilinin yerini çevrim içi, “örgütlü”, yüksek teknolojiye hakim, “anonimite” arkasına gizlenen pedofiller aldı. Bugün karşımızda dünyanın her ucundaki çocukları istismar etme olasılığı olan, diğer pedofillerle “kapalı devre” ilişki içinde pedofil cemaatler kuran ve yüksek teknolojiyi çocukları istismar etmek için kullanan pedofilli hastaları var. Bu çerçevede, bu yazı içinde bulunduğumuz dönemin, Black Mirror’da tasvir edilen “distopik” yüzüyle ilgili.

DİJİTAL ÇAĞDA PEDOFİLİ VE ÇOCUK İSTİSMARININ BOYUTLARI

Pedofili, bir yetişkinin ergenlik öncesi çocukları ve ergenliğe yeni girmişleri cinsel açıdan çekici bulmasına yol açan psiko-seksüel bir rahatsızlıktır. Pedofillerin çoğunun erkek olduğunu ve yüzde 50-70'inde teşhircilik, röntgencilik ve sadizm gibi parafilik (sapkın) eğilimleri olduğunu bilmekteyiz. Cinsel istismar suçu işleyen pedofillerin eylemlerini rasyonalize ettikleri ve istismar ettikleri çocukların "kendilerini baştan çıkardığını ve yaşananlardan hoşlandıklarını" iddia ettikleri görülmektedir. Bu rasyonalizasyonlar, pedofili hastalarında var olan anti-sosyal ya da narsisistik kişilik bozukluğunun göstergesi olabilir.

Tarih boyunca insan ruhunun en karanlık yüzlerinden biri olan pedofili, bugünün dijital teknolojileri ve internet sayesinde küresel ve "örgütlü" bir sapkınlık olarak karşımıza çıkıyor. Pedofiller, mağdurlarını tanımak için interneti kullanmakta, dijital teknolojileri kullanarak mağdurlarını istismar etmekte, gerçek hayattaki istismar görüntülerini kayıt altına almakta, internet üzerinden yaymakta, takas etmekte ve satmaktadır.

İnternetteki çocuk pornografisi "sektörünün" internette en hızlı gelişen sektörler arasında ön sıralarda yer aldığını biliyoruz (Top Ten Reviews 2005). Çocuk pornografi sitelerinin sayısının kesin olarak tespit edilmesi mümkün olmasa da 1997 ve 2005 yılları arasında internetteki çocuk pornografi sitelerinde yüzde 1500'lük bir artış olduğu görülmüştür (Internet Watch Foundation 2005). 2002 ve 2012 yılları arasında üretilmiş 85 milyon çocuk pornografisi görüntüsünün internete yüklendiği tespit edilmiştir (National Center for Missing & Exploited Children 2012). İnternet sitelerinin yüzde 2'sinin çocuk pornografisi siteleri olduğu tahmin edilmektedir.

Bu veriler internetin görünen yüzü için geçerlidir. Oysa, buz dağının altında yer alan ve internetin karanlık yüzü olan "deep/derin web"le ilgili yapılan araştırmalar -içeriğinin yüzde 2'si çocuk pornografisi olmasına rağmen- "derin web"deki internet trafiğinin yüzde 83'ünün çocuk pornografisi sitelerine yöneldiğini göstermektedir (Owenson 2014) (1).

// Veriler internetin görünen yüzü için geçerlidir. Oysa, buz dağının altında yer alan ve internetin karanlık yüzü olan "deep/derin web"le ilgili yapılan araştırmalar -içeriğinin yüzde 2'si çocuk pornografisi olmasına rağmen- "derin web"deki internet trafiğinin yüzde 83'ünün çocuk pornografisi sitelerine yöneldiğini göstermektedir //

// Çocuk pornografisinde yer alan mağdurların yaşlarının gittikçe küçüldüğünü ve çocuk pornografisinin gittikçe daha fazla şiddet içerdiğini bilmekteyiz. //

ÇOCUK PORNOGRAFİSİNİN NİTELİĞİ

Çocuk pornografisi, çocukları içeren cinsel içerikli her görsel materyali kapsar. Çocukları içeren her cinsel görüntü, film ya da yayın çocuk pornografisidir. Dijital olarak üretilmiş ve gerçek çocuklardan ayırtılamayacak kadar "gerçekçi" simülasyonlar da çocuk pornografisinin parçasıdır.

Elimizdeki veriler, ABD'de çocuk pornografisi bulundurduğu tespit edilen grubun yüzde 25'inin 2 yaş ve altındaki çocukları içeren cinsel istismar görüntülerini barındırdığını gösteriyor. Internet Watch Foundation ise çocuk pornografi sitelerinde istismar edilen çocukların yüzde 89'unun kız, yüzde 53'ünün ise 10 yaş altındaki çocuklar olduğunu söylüyor. (IWI 2016).

Çocuk pornografisinde yer alan mağdurların yaşlarının gittikçe küçüldüğünü ve çocuk pornografisinin gittikçe daha fazla şiddet içerdiğini bilmekteyiz.

Yakın tarihin en kapsamlı pedofilik suçlarını işleyen, mağdurlarını internet üzerinden bulan, şantaj yoluyla elde ettiği görüntüleri internet üzerinden yayan ve 137 çocuk istismar vakasıyla bağlantılı bulunan Birmingham Üniversitesi jeofizik post doktora öğrencisi Mathew Falder'ın vakası, pedofili ve internetteki çocuk pornografisinin ulaştığı noktayı daha yakından anlamamıza yardımcı olacaktır. Falder, derin web'de "hurt core" adı altında gruplanan ve çocuk mağdurlara tecavüz edilmesi, işkence yapılması ve öldürülmesini içeren görsellerin paylaşıldığı, yayınlandığı ve tartışmaların yapıldığı bir forum üyesidir ve suçların bazılarını bizzat kendisinin işlemiştir (National Crime Agency 2018).

ÇOCUK PORNOGRAFİSİNİN ÜRETİMİ

Her çocuk pornografi görseli, bir cinsel istismar görüntüsüdür!

Her çocuk pornografisi görselinin, bir cinsel istismar deneyiminin görüntüsü olduğunu biliyoruz.

Çocuk pornografisine sahip olma ve istismar eğilimi arasında güçlü bir bağlantı olduğu bilinmektedir.(2)

İnternette çocuk pornografisi yayını yapan sitelerin, Hollanda, ABD, Kanada, Fransa ve Rusya kökenli olduğu görülmektedir. (IWF 2016)

Çocuk cinsel istismarı görüntüleri, mağdurla bir araya gelmeden internet üzerinden elde edilen görüntü ve video kayıtlarını içerebildiği gibi taciz, tecavüz gibi gerçek hayat deneyimlerinin görüntülerini de içerebilir. Bazen mağduru yaşadığı cinsel istismar deneyimi online platformlarda canlı yayınla (live streaming) paylaşılmaktadır.

Cinsel istismara uğrayarak pornografik görüntüleri çekilen çocukların yüzde 42'si failleriyle internette tanışmıştır (Thorn 2015). Diğer görüntülerin, kendi ebeveynleri, aile yakınları ya da tanıdıkları tarafından istismar edilen çocuklara ait olduğunu bilmekteyiz (NCMEC 2013). Bu istismar mağduru çocuklar, en çok güvendikleri yakın çevrelerindeki yetişkinler: ebeveynler, büyükbabalar, bakıcılar, yakın akrabalar, komşular, öğretmenler, din görevlileri, spor koçları gibi kişiler tarafından taciz edilmektedir. Son dönemde ortaya çıkan Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası STK (Oxfam v.b.) skandallarından anladığımız biçimde, çocuklarla yakın temasta bulunan yardım çalışanları da çocukları istismar etme riski taşıyan gruplar arasında yer almaktadır.(3)

Kamera ve video kayıt aletlerin ucuzlaması ve yaygınlaşması, dijital görüntülerin paylaşılması ve yayınlanmasının kolaylaşması, istismarın kayıt altına alınmasını ve çocuk pornografisinin kolay ve hızlı bir biçimde üretilmesini sağlamaktadır.

Çocuk pornografisi üretmenin bir diğer yöntemi de, sosyal medya hesaplarında ya da internetin her alanında kayızsızca paylaşılan çocuk görsellerini alarak dijital olarak "bozmaktır". Görüntüler, cinsel çağrışımlar içerecek biçimde tahrir edilmekte ve çocuk pornografisi sitelerinde yayınlamakta ve paylaşılmaktadır.

Günümüzde, bilişim suçlarının yüzde 40'ını çocuk pornografisi oluşturmaktadır (İmdat 2016)

// Günümüzde, bilişim suçlarının yüzde 40'ını çocuk pornografisi oluşturmaktadır //

İNTERNETTE HANGİ ÇOCUKLAR RİSK ALTINDA?

Dünya Sağlık Örgütü 1.8 milyon çocuğun pornografi ve fuhuş mağduru olduğunu ifade etmektedir (WHO 2002). Özellikle, fuhuş sektöründe çalışan çocuklar büyük risk altındadır.

Filipinler ve Tayland gibi güneydoğu Asya ülkelerinde fuhuşa sürüklenen çocukların, çocuk pornografisi “sektörünü” beslediğini biliyoruz. Çocuklarla cinsel ilişki için “rıza” yaşının yasal olarak 12 olduğu bu ülkelerdeki yoksul çocuklar, ailelerinin zorlamasıyla fuhuşa sürüklenmektedir. Çocuk cinsel istismarının, gittikçe yaygınlaşan bir online ayağının olduğunu bilmekteyiz. Pedofiller, bu ülkelerdeki çocuklarla online olarak bağlantıya geçmekte ve para karşılığında, çocukların cinsel içerikli görüntülerini kayıt etmektedir. Daha sonra bu görüntüler, internet üzerinden paylaşılmakta ve satılmaktadır.

Diğer yandan, internetteki “her” çocuk risk altındadır. Pedofiller online oyunlar, chat odaları, sosyal paylaşım siteleri gibi değişik mecralar aracılığıyla çocuklara yakınlaşmakta ve sanal kimlikler üzerinden çocuklarla arkadaşlık kurmaktadır. Pedofiller çocukların güvenlerini kazanarak (“grooming”) ya da elde ettikleri bilgileri kullanma tehdidiyle, çocukların pornografik görüntülerini elde etmektedir. Görüntüler web kameraları, MMS ya da chat programları aracılığıyla elde edilmekte ve pedofiller tarafından saklanmaktadır. Elde edilen pornografik görüntüler, çocuğu ileri boyutta istismar etmek için bir tehdit unsuru olarak kullanılmaktadır. İnternet üzerinden çok büyük bir hızla yayılan bu görüntülerin, fail yakalandıktan sonra bile dolaşım halinde olması son derece endişe verici ve mağdur adına örseleyicidir.

ABD’de yapılan araştırmalar çocuklara yönelik çevrimiçi cinsel suç işleyen suçluların yüzde 82’sinin kurbanları ile ilgili bilgileri sosyal paylaşım sitelerinden topladıklarını ve yüzde 65’inin kurbanının ev ve okul adreslerini sosyal paylaşım sitelerinden öğrendiğini göstermektedir (Journal of Adolescent Health 2010). Resmi üye olma yaşı 13 olmasına rağmen ABD’de 13 yaş altı çocuklarının yarısının Facebook’ta olduğunu bilmekteyiz.

Türkiye’deyse çocukların yüzde 77.4’ünün internet erişimi

vardır ve çocukların yüzde 86.4'ü internete kendi odalarında girmektedir. İnternete ulaşım yaşının iki yaşa kadar düştüğü Türkiye, AB ülkeleri arasında internet güvenliği konusunda en az donanımlı çocuklara ve ebeveynlere sahiptir. Çocukların yarısının sosyal paylaşım sitelerinin profilleri herkese açıktır (AB Çevrimiçi Çocuklar Araştırması 2016).

Bu çerçevede, en çok internet güvenliği konusunda donanımsız ve bilinçsiz çocuklar risk altındadır.

ÇOCUK PORNOGRAFİSİNİN 'PAYLAŞIMI', 'SATILMASI', 'TÜKETİMİ'

Günümüzün internet teknolojileri ve yaygınlaşan şifreleme yöntemleri, pedofillerin yargılanma, yakalanma ve yargı önüne çıkma endişesi taşımadan çocuk cinsel istismar görüntülerini "paylaşmasını", "takas etmesini" ve "satmasını" kolaylaştırmaktadır. Pedofiller, web siteleri, email, anlık mesajlaşma uygulamaları, peer to peet networkler, internet oyun siteleri, sosyal paylaşım siteleri, forumlar, ve anonim networkler üzerinden çocuk cinsel istismar görüntülerini yaymakta, paylaşmakta, yayınlamakta ve satmaktadır. Özellikle, deep/derin web'de yer alan paylaşım platformları, pedofillere sanal bir özgürlük alanı sunmaktadır. Var olan bu online cemaatler, pedofillerin eylemlerini "normalleştirmesini" sağlamakla beraber, istismar edilen çocuklarda ortaya çıkan fiziksel ve ruhsal zararların da pedofiller nezdinde göz ardı edilmesine yol açmaktadır.

Pedofiller bugün yalıtılmış bireyler olmanın ötesinde küresel pedofil çeteler (pedophile rings) oluşturmaktadır. Bunlar, tamamen online platformda kurulmuş olan, dünyanın dört bir yanından pedofillerin birbirleriyle iletişim kurmasını, deneyimlerini paylaşmasını, görüntü takasını ve satışını mümkün kılan örgütlenmelerdir. Mağdurların alınıp satılmasını, takas edilmesini ve istismar yöntemleri konusunda "bilgi" ve "deneyim" akışını da mümkün kılan bu online çeteler, pedofilinin günümüzde ulaşılmış olduğu vahim durumu örneklemek açısından son derece önemlidir.

// Özellikle, deep/derin web'de yer alan paylaşım platformları, pedofillere sanal bir özgürlük alanı sunmaktadır. Var olan bu online cemaatler, pedofillerin eylemlerini "normalleştirmesini" sağlamakla beraber, istismar edilen çocuklarda ortaya çıkan fiziksel ve ruhsal zararların da pedofiller nezdinde göz ardı edilmesine // yol açmaktadır.

“
Arama motorlarının geliştirmiş olduğu bir diğer teknoloji photodna. Photodna, internette tespit edilen bir çocuk istismar görüntüsünü internetten bütün kopyalarıyla beraber “yok edebilmek” için geliştirilmiş bir teknoloji.”

PEDOFİLİ, ÇOCUK PORNOGRAFİSİ VE TÜRKİYE

Hürriyet Daily News’in 2013’te yayınladığı habere göre dünyada “çocuk pornosu” kelimeleriyle en fazla arama yapan ülke Türkiye’dir. Türkçe aramada Erzurum, Trabzon ve Adana; İngilizce aramada İzmir, İstanbul ve Ankara ilk sıralarda yer almaktadır.

Çocuk cinsel istismarın yüzde 700 oranında (Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği 2016) arttığı bir dönemde cinsel istismar ve çocuk pornografisi arasında bir bağlantı olduğunu düşünmek kaçınılmazdır.

İnternette yaygınlaşan çocuk pornografisi, pedofillerin sapkın eğilimlerini besliyor, suçluluk duygularını azaltıp davranışlarını meşrulaştırıyor, davranış kalıpları hakkında örnekler oluşturuyor, patolojiyi anonimleştirerek sorumluluk duygusunu ortadan kaldırıyor olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada, arama motorları, Batı’daki sivil toplum kuruluşları, ulusal ve uluslararası polis teşkilatları ve hatta gizli servisler pedofili ve pedofilinin internetteki yansıması çocuk pornografisiyle mücadele etmektedir.

Özellikle arama motorları, çocuk pornografisinin internet üzerinden erişimine karşı savaş açmıştır. Google, pedofillerin çocuk pornografisi aramak için kullandıkları 13 bin terim tespit etmiş durumda. Bu terimler üzerinden proaktif olarak interneti tarayarak, internetin en azından “görünen yüzünü” çocuk istismar görüntülerinden temizlemeyi umut ediyor.

Arama motorlarının geliştirmiş olduğu bir diğer teknoloji photodna. Photodna, internette tespit edilen bir çocuk istismar görüntüsünü internetten bütün kopyalarıyla beraber “yok edebilmek” için geliştirilmiş bir teknoloji.

Uluslararası emniyet teşkilatlarının başarı örnekleri var. Euro-pol, Mart 2011’de yakın tarihin en büyük online pedofil çetelelerinden birisi çökertmiş ve “beyin takımı”nı yakalamayı başarmıştır. Bu süreçte, Hollanda bazlı bir server üzerinden yayın yapan siteye üye 70 bin kişinin bilgilerine de ulaşılmıştır. (BBC News, “world’s largest pedophilia ring” uncovered 2011)

Gizli servisler daha çok derin web’de aktifler. Özellikle, deep web’de varlık gösteren ve binlerce üyesi olan pedofil çeteleri çökertmek için mücadele veriyorlar.

Türkiye’deyse, alınacak çok fazla yolumuz var gibi görünüyor. Pedofilinin dinsel ve hukuki anlamda meşrulaştırılmaya çalışıldığı, “çocuk gelin” kisvesi altında göz yumulduğu, ensestini çok yaygın olduğu, çocuk pornografisi üretmenin ve izlemenin suç olduğu bilincinden çok uzak bir toplumda yaşıyoruz. Anne babaların çocukları için sosyal medya hesapları açtığı, çocuklarının her türlü fotoğrafını “başkalarının” nasıl ve ne şekilde istismar edebileceğini düşünmeden sosyal medya hesaplarına yükleme eğilimdeki ebeveynlerin çoğunlukta olduğu bir kültürel iklimdeyiz.

Bu yüzden; 18 yaş altı çocukları cinsel istismardan koruyacak yasaları hızla kanunlaştırmak, 18 yaş altı evlilikleri önleyecek yasalar çıkarmak, çocuk pornografisi üretmenin ve izlemenin suç olduğu bilincini topluma yaymak, çocuklarımızı internette güvenli olmalarını sağlayacak şekilde eğitmek, aynı zamanda cinsel istismarın ne olduğunu anlayacak ve gerektiğinde yardım alacak biçimde bilinçlendirmek zorundayız ama her şeyden önce tehlikenin farkında olmalıyız çünkü artık tehlike zannettiğimizden daha yaygın, daha küresel, daha örgütlü ve her zamankinden daha yakın!

//
Anne babaların çocukları için sosyal medya hesapları açtığı, çocuklarının her türlü fotoğrafını “başkalarının” nasıl ve ne şekilde istismar edebileceğini düşünmeden sosyal medya hesaplarına yükleme eğilimdeki ebeveynlerin çoğunlukta olduğu bir kültürel iklimdeyiz.

[1] Owen’in araştırmasını incelemek için: <https://www.theguardian.com/technology/2014/dec/31/dark-web-traffic-child-abuse-sites>.

[2] Bu konuda daha fazla bilgi almak isteyenler için: <http://www.apa.org/monitor/2009/12/child-abuse.aspx>

[3] BM çocuk istismar skandalıyla ilgili bilgi almak için: <http://www.collective-evolution.com/2017/04/13/united-nations-peacekeepers-caught-running-a-child-sex-ring-2000-cases-of-sexual-abuse-reported/>

Kaynakça:

Baudrillard, Jean (1984) Ecstasy of Communication. MIT Press.

EU (2016) Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Araştırma Raporu.

İmdat (Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Derneği) ve Asuma (Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi) (2016) Çocuk İstismarına Yönelik Rapor, İstanbul.

TÜİK (2017) Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması.

<https://www.internetworldstats.com/>

<http://www.toptenreviews.com/internet-pornography-statistics/>

<http://www.hurriyetaikunews.com/400000-minors-abused-by-inner-circle-person-in-turkey-report-51123>

<http://www.bbc.com/news/uk-12762333>

https://annualreport.iwf.org.uk/assets/pdf/iwf_report_2016.pdf

<https://www.wearethorn.org/child-pornography-and-abuse-statistics/>

<http://www.missingkids.com/Testimony>

<http://www.unh.edu/ccrc/>

<http://www.jahonline.org/>

<http://www.nationalcrimeagency.gov.uk/www.nationalcrimeagency.gov.uk/news/1293-depraved-hurt-core-university-academic-jailed-for-38-years>

<http://s3.documentcloud.org/documents/2699673/Cybertip-ca-CSAResearchReport-2016-En.pdf>

<http://imdat.org/>

Karadeniz dizilerinde 'ramak kala erkeği' pornosu

Düşünmekten yorulmuşluk, suçlu hissetmişlik ve aslında tecavüzcü ile kurduğu erotik empatiyi sürekli bastırmak zorunda kalmışlık ortaya eskisiyle devamlılığı olan ama bazı yönlerden de çok yeni bir fanteziye sahip erkek modeli çıkardı: Ramak kala erkeği!

BEREN AZIZI

Türkiye'de yeni bir dizi başladı: Sen Anlat Karadeniz. Reyting rekorlarını zorladı ve Diriliş 'Ertuğrul'u az kalsın geçiyordu. Konu aile içi "kadına karşı şiddet"; ama bana kalırsa bir Karadeniz pornosu, bir Superman filmi. Karadenizli bir Superman... Hatta ilk bölümün sonunda uçuyorlar bu Superman'le... Uçurumdan aşağı atıyor(lar) kadının kocası(?) bir ordu ile Superman ve kadını bir faleзде sıkıştırınca. Söylenecek çok söz var bu dizi için, enfes bir porno, öncelikle bunu söyleyebilirim. Karadeniz erkeği veya kahraman erkek fanteziniz ve mazoşist eğilimleriniz varsa ciddiye almadan izleyebilirsiniz. (Böyle izlemekte bir sakınca yok, keyif de alabiliriz.)

“ Sokak hayvanları, ekseriyetle kedi-köpek üzerinden de benzer bir süreç işliyor. O sebeple iki konuda koruyucu cinsiyetçilik ve devamı olan linç kültürü yükselmiş durumda: Sokak hayvanlarına ve kadına karşı şiddet. ”

“Bu hikaye şerefsizliği görmezden gelmeyi reddeden Karadenizli bir adamın hikayesi”ymiş, tanıtımlarda böyle diyor. Erkeklerimizin yeni kahramanlık hayali “kadına karşı şiddet” mağduru bir kadını zorba erkeğin elinden kurtarmak, kadını kurtarmak eski bir fantezi zaten; ama neredeyse kocası statüsündeki (hâlâ tamamen kocası değil) bir zorba erkeğin elinden kurtarmak ise fantezinin yeni hali. “Kadına karşı şiddet” farkındalığının artması karşısında bu şiddeti çözemeyen toplum bu çözümsüzlükle başa çıkma yöntemi olarak derin düşünmeyi ama buna karşın hemen hissetmeyi/hislenmeyi seçmiş görünüyor (A.K.A. Linç Kültürü). Düşünmekten yorulmuşluk, suçlu hissetmişlik ve aslında tecavüzcü ile kurduğu erotik empatiyi sürekli bastırmak zorunda kalmışlık, ortaya eskisiyle devamlılığı olan ama bazı yönlerden de çok yeni bir fanteziye sahip erkek modeli çıkardı: Ramak kala erkeği!

Bu ismi uygun buldum ve koydum. Eli sinirlenip vuracakken havada kalan, tam öpecekken öpmeyen, dişlerini sıkkan, maksimum koldan ve çeneden tutan ama o “kadını” bakışa maruz kaldığında bir babanın kızına yumuşaması gibi yumuşayan ve bırakın vurmaya gözleri dolan, ölümüne koruyucu ama öldürmeyen, yaşatmak için ölen, mazluma, ocağına düşmüşse aile olan... Yani erkek doğasını adam terbiyesiyle her daim çatıştıran ve bu çatışmayı da ramak kala düzeylerde bünyesinden sızdıran o erkek! İşte dizimizin jönü böyle bir erkek/adam, şüphesiz kitlelerin arzusu hakkında bize bir şeyler söylüyor: Koruyucu cinsiyetçilik.

Sokak hayvanları, ekseriyetle kedi-köpek üzerinden de benzer bir süreç işliyor. O sebeple iki konuda koruyucu cinsiyetçilik ve devamı olan linç kültürü yükselmiş durumda: Sokak hayvanlarına ve kadına karşı şiddet.

Toplumumuz cezasızlıkla mücadele edemiyor, cezasızlığa karşı hisleniyor. Bu da kadın-erkek-aşk dizilerinde bazı spesifik tekrarlar yaratıyor:

– Türkçe dizilerde polis yok, polis varsa da dizi polisiye; çünkü polis ile zorba çatıştırılmıyor, çatıştırılırsa polis kazanmak zorba kaybetmek zorunda; çünkü Türk dizilerinde devlet hâlâ ideal bir karakterde. Kadınlar polisi aramıyor, polise gitmiyor, erkekler de silahlı saldırı karşısında gene polisi aramıyor, jandarmaya başvurmuyor. (Denilebilir ki “E gerçek böyle...”, pek öyle değil, bu gerçeği hiç yansıtmıyor, kadınlar öldürülmeden ya da ciddi şiddet mağduru olmadan önce polise defalarca

//

Türkçe dizilerde suçluların asıl suç ortakları ve akıl "babaları" olan kişiler kadın ve modern. Bence asıl olarak bunun sebebi derin düşünmemizi sağlayacak tek potansiyeli böylece saf dışı bırakmak; çünkü erkek şiddeti konusunda literatürü kapsayan bilgiye sahip olma olasılığı olan kadın ancak bu tip kadınlar ve bu kadınların o potansiyelini ortadan kaldırarak "okumamış" kadınların el yordamıyla yürüttükleri iyilikleri kalıyor sadece.

gidiyorlar. Gene denilebilir ki "Gerçeği yansıtmak zorunda mı?", değil ve gerçeği yansıtmaya işlevi yoktur dizilerin; ama her senarist müdahale de eleştiriye açıktır, masaya yatırılıp senaristin de fark etmediği nedenleri-sonuçlarıyla irdelenebilir.)

- Türkçe dizilerde mahkeme/yargılama yok, varsa da kanun-vicdan çelişkisi şeklinde var. Yargılanan hem hakimin hem de halkın vicdanında haklı; ama kanun vicdandan önce gelerek cezasını veriyor. Yani karakterin fedakarlık düzeyini arttırmak hatta zirveye çıkarmak için araçsallaşmış şekilde yargılamalar var. Aile içi şiddet, taciz, tecavüz konularında mahkemece çözüme kavuşturulmuş polisiye olmayan bir dizi örneği yok. Eğer ki böyle bir dizide mahkemeyi kullanırlarsa mahkemeyi de gerçekçi değil ideal yansıtmak zorunda olan senarist/yönetmen sorunu çözmek zorunda kalır. Dizi biter bu durumda da. Yani gerçekte olduğu gibi defalarca şikayete rağmen devletin çözümsüzlüğünü ve işleyişini sorgulayan hale getiremez diziyi. (Şiddet ve taciz sorunu çözümsüzlüklerinde devletin sürecini sorgulayan örnekler için son dönem İran sinemasına dileyenler bakabilirler, bu konuda örnek üretimler İran sinemasında mevcut.)

- Türkçe dizilerde suçluların asıl suç ortakları ve akıl "babaları" olan kişiler kadın ve modern. Laiklik düşmanlığı, güncel hükümete yaranmak vs. için değil bence bu karakterizasyon. Bence asıl olarak bunun sebebi derin düşünmemizi sağlayacak tek potansiyeli böylece saf dışı bırakmak; çünkü erkek şiddeti konusunda literatürü kapsayan bilgiye sahip olma olasılığı olan kadın ancak bu tip kadınlar ve bu kadınların o potansiyelini ortadan kaldırarak "okumamış" kadınların el yordamıyla yürüttükleri iyilikleri kalıyor sadece. Yani yukarıda bahsettiğim polis ve mahkeme gerçekliğini epistemolojik olarak ortadan kaldırıyor. Dolayısıyla polis, dernekler, sosyal medyanın gücü, mahkeme... Yani örgütlü yardım olanağını "Yapalım mı?" diyen kadın ortadan kaldırılıyor.

- Türkçe dizilerde örgütlenme, sosyal medya, dernek üyeliği gibi unsurların görünürlüğü yok. Varsa da zengin sınıfın spor ve sosyal faaliyet dernekleri var. Bu da "çaresizlik/muhtaçlık" izleğini zedelememek için alınmış bir önlem. Bahsi geçen dizi Sen Anlat Karadeniz bu "çaresizlik/muhtaçlık" izleğini son derece fantezik kurgulamakta, gerçekliği mümkün olsa da çok nadir olan yüzde yüz çaresizlik ve muhtaçlık üretecek her

türlü hikaye kurgulanmış durumda: Yıllardır süren ev hapsi, tek bir gün dahi dışarı çıkamamışlık ve kahramanın gelmesiyle pornografik arzunun fişkırması...

– Türkçe dizilerde siyaset zamanı yok, siyaset özelinde zaman-sız diziler, her gün konuşan siyasetçiler varken dizilerde TV açık kaldığında hiç seslerini duymuyoruz. Bunun da sebebi gerçekten dizinin amacında buna gerek olmaması, yani dış dünyadan bağımsız iç bir mesele görülüyor şiddet. Yüzeysel sebep gerek olmaması, çünkü o konuşmaları koyarsa “Hımm, bir anlamı olmalı.” düşüncesi hemen doğar, normal değil istisnai bir durum olur bu, halbuki hayatımızın en alakasız anında bile normalleşmiş durumda sürekli konuşan siyasetçiler. Yukarıdakilerle ilgilenmemiş bir dizi gerçekliğinden bunu beklemek saçma zaten, bu yukarıdakiler göze alınırsa daha sonra kendilinden gelecek bir süreç. Sürekli konuşan siyasetçilere rağmen gerçekleşiyor tüm bu şiddet vakaları, televizyonlarımız dizilerde bu kadar sessiz kalamazdı normalde bir televizyon toplumunda.

Bitirirken hâlâ söylüyorum ki söylenecek çok daha fazlası var, bu yazı son derece yüzeysel ve hızlı bir şekilde derdini anlatmaya çalışıyor; ama detaylandırdığımızda adamlık savaşlarında ideal adamlık iddialarındaki adamlarda birbirlerinin devamı olan şiddet ve tecavüz kültürünü görürüz, daha fenası bunun talebi olan bir kadınlık görürüz. Reyting başarısı diye bir şey duyarsak bilelim ki bu akışı çok iyi görüp çözmüş bir üretimle karşı karşıyayız. Sen Anlat Karadeniz kitlelerin kendilerini nasıl gördüğünü ve birbirlerini nasıl arzuladığını iyi bilmiş bir çeşit kadınlara masal, Karadeniz erkeği mitleri de bunun için biçilmiş kaftan (Ege’de “Gari, evladım...” diye konuşan bir dizinin kadına karşı şiddet ve kahramanlık işlemesinden “Uşağım, deliyiz da biz!” coğrafyasında işlemek dizinin seksüel amacı için çok daha “hoş” olacaktır.), dizideki “kadına karşı şiddet” ise kahramanımız Superman’i daha çok arzulamamız için var, çözülmek veya sorgulanmak için yok, yani eyvahlar olsun mu desek yoksa bir fırsat cinselliği yeniden düşünmeye başlamamız için küçük de olsa bir fırsat mı desek şimdilik bilemiyorum.

Kemal Kurkut bana bakıyor

Her iki fotoğraf da izleyicisine devlet şiddetini gösteriyor; üniformalı ellerdeki silahlarla öldürülmenin aşamalarını adım adım serimliyor. Bu fotoğraflık seriler, toplamda "bir insan nasıl öldürülür"ün sekansını oluşturuyor adeta.

İki fotoğraf serisi üzerine düşünüyorum bir süredir. Birincisine beş yıl kadar önce internette, medya, şiddet, fotoğraf ve etik gibi anahtar kavramlarla içerik araştırırken denk gelmişim. 2000 yılında, İsrail'in açtığı ateşle öldürülmüş küçük bir çocuğun, Filistinli Muhammed el-Durra'nın fotoğrafıydı bu. Muhammed fotoğrafta babasının arkasına sığınmış. İsrail hükümeti çocuğun devlet tarafından öldürüldüğünü yalanlamış, fakat olayın görüntüleri var, gerçekliği kanıtlanmış. Nitekim fotoğrafa bakan kişi, küçük çocuğun silahlı saldırı altındaki ölümünü altı karede takip edebiliyor.

GÜLSÜM DEPELİ

Muhammad and his father cower behind a concrete wall

Muhammad's father, Jamal, tries to shield him

"Don't shoot", Jamal shouts to Israeli troops

Shots ring out

Bu fotoğrafa ilk rast geldiğimde sarsıldığımı, bir öldürülme anını altı adımda takip edebilmek fikri karşısında darmadağın hissettiğimi hatırlıyorum. İzleyici olarak benden beklenen neydi? Doğrulama mı? Tanıklık mı?...

Fotoğrafı uluslararası bir konferans sunumuma koymaya karar vermiş, fakat içimdeki huzursuz kararsızlığı da yok edememiş-tim. Slayt üzerindeki fotoğrafı kaç kere sildim, kaç kere yeniden ekledim, hatırlamıyorum. Ama en son versiyonda artık yoktu. Fotoğrafın gösterdiği şiddeti başkalarına da göstermekten geri durmayı seçmiştim; etik kaygısının ürettiği bir çekimserlikti bu. Oysa ki etik, çekimserlik değil, gerçek bir tutum üretmeli, değil

mi?... Kemal Kurkut'un fotoğrafına uzun uzun bakarken şimdi, işte bunu düşünüyorum. Bu fotoğrafın bana kızma hakkı var çünkü. Bu fotoğrafın üzerimde hakkı var...

Kemal Kurkut 23 yaşında bir genç. 21 Mart 2017'de, Diyarbakır Newroz'unda polis tarafından öldürüldü. Hızla ve sabırsızlıkla servis edilen haberlerde ondan "canlı bombaydı, vuruldu" diye söz edildi. Oysa ki buradaki fotoğraf serisi izleyiciye devletin polisi eliyle gelen çıplak ölümün seyrini sekiz karede aktarıyor. Fotoğraf beni neye çağırıyor peki? Bu fotoğrafı gördükten sonra tanık mıyım ben?

Aklımda bu tür sorularla iki fotoğrafı da tekrar açıyorum. Onlar önünde izleyiciliği tanımlayan konfor ve mesafenin sarsıntıya uğraması kaçınılmaz. İzleyicinin kendisine bakmasını sağlıyorlar; fotoğrafların karşısında kendini izleyen bir izleyici olduğumu hissediyorum. Bak diyorlar. Bana bakıyorlar. Bak diyorlar, bak da seni okuyalım. O zaman, sadece tanıklığa çağrılmadığımı anlıyorum. Etik mi diyordum ben?... Evet, bu fotoğraflara nasıl baktığım beni ele verecek. Fotoğraflar dediğim bir çokluk; kastettiğim hem fotoğraflara, hem savunmasız öldürülmeye, hem ölenlerin yüzlerine bakmak. Bir de öldürenlere tabi.

Her iki fotoğraf da izleyicisine devlet şiddetini gösteriyor; üniformalı ellerdeki silahlarla öldürülmenin aşamalarını adım adım

//

Çığlık bir seslenmedir. Hele ki adalete ve medyaya güvenin yittiği dönemlerde çığlık, medyanın, yargının ve resmi söylemin ses duvarını aşıp, toplumsal vicdana ulaşma hamlesidir. Ve işte aşağıdaki fotoğraf toplumun o çığlığa eklediği çığlıktır.

serimliyor. Bu fotoğrafik seriler, toplamda “bir insan nasıl öldürülür”ün sekansını oluşturuyor adeta. Ölüm bilgisinden öte, izleyiciye ölümün nasıl gerçekleştiğini de gösteren fotoğrafik dizi bir tür bilgisel fazlalık ortaya çıkarıyor. Bununla karşılaşmak huzursuzluk verici. Bir seyirci olarak insan öldüğünü hissediyor, ama öldürdüğünü de... Bakmak kolay değil.

Kemal Kurkut’a bakıyorum... Bir yandan da Türkiye’de medyanın hemen her daim merkezle hemhal olmuş hal-i pürmelalini düşünüyorum. Kürt coğrafyasında on yıllardır yaşanan şiddetin tarihselliğini, iktidar medyasının gerçekte yaşananı nasıl perdelediğini ve çarpıttığını, Kürt medyasının nasıl susturulduğunu aklıma getiriyorum. O zaman, bu fotoğrafın yapmaya çalıştığı zorlu yolculuğun anlamı biraz daha billurlaşıyor.

Hakikatin üzerinin devlet eliyle sistematik olarak örtüldüğü, manipülasyonla ve yalanla çarpıtıldığı bir medya ortamında bu fotoğrafın işi zor. Çünkü Kemal Kurkut’un fotoğrafı, aşması gereken gerçeklik dar geçidini sadece içeriğiyle değil, çoklu bedeniyle katetmek zorunda adeta; fotoğrafın bedeni, fotoğrafik içerikteki olay-beden ve Kemal Kurkut’un çıplak insanlığının bedeni. Beden vurulurken ses verir. Fotoğraftaki bedenden yükselen çığlık birkaç katman olarak saçılıyor. Bu saçılma muhalif medyanın dilinde de bir çığlık üretiyor.

Ablukayı yırtmanın şiddetinden sıyrılarak bize ulaşan bu tür fotoğraflardaki çığlık ile muhalif medyanın haber diline yansıyan çığlık arasında kaçınılmaz olarak bağlantı var. Şöyle diyeyim: Devlet gibi görmek yerine insanlarla birlikte, insan hikayelerini görmek, gerçekliğin üzerindeki kalın ideolojik ve politik brandayı yırtmak kolay uğraş değil. Bunun sadece bilgisel bir sonucu yok, duygu da üretiyor. Bu sadece metin değil, imge de üretiyor. Sadece söz de değil, çığlığa dönüşüyor. Haberdar edip çekilmiyor, bizi bir yere çağırıyor... Çünkü çığlık bir seslenmedir. Hele ki adalete ve medyaya güvenin yittiği dönemlerde çığlık, medyanın, yargının ve resmi söylemin ses duvarını aşıp, toplumsal vicdana ulaşma hamlesidir. Ve işte aşağıdaki fotoğraf toplumun o çığlığa eklediği çığlıktır.

İşte bu yüzden, fotoğraflarla bakışmamız gerekiyor. Çünkü, örneğin Kemal Kurkut katliamında medyaya ulaşan fotoğrafların bize ulaşmak için başlı başına bir varolma mücadelesi verdiğini biliyoruz. O fotoğraflar serisi bize büyük bir sessizlikten, ablukadan, kasıtlı örtmecedan, yalandan ve örgütlenmiş korkudan kurtularak ulaştı. Biz Kemal'in vuruluşunu, DİHABER editörü Abdurrahman Gök bu acı tanıklıktan toplumsal sorumluluk üretmeyi seçtiği için görebildik. Fotoğrafi hiç görmeyebilir, medyaya servis edilen yanlış bilgi ile sınırlı kalabilirdik. Bizim izleyicilik pozisyonumuz da, bilgi edinmek hakkıyla ve talebiyle karakterize olmak yerine, duyduğuna ikna olma konforuyla karaktersizleşmeye devam edebilirdi.

Bu sekiz karelik fotoğraf hem devlet şiddetinin kanıtı olarak devreye girdi, hem örtmecenin ve yalanın ifşası olarak. Kemal Kurkut'un çıplak varoluşunu göstermesinin son olanağıydı bu fotoğraf; aldığı ölümcül darbe ile birlikte bedeni ölüm geçiren bir örtü gibi ışıdı. Türkiye'de Doğu ile Batı, Kürtler ile Türkler arasındaki görme ve duyma mesafesini kırmaya çalışan sekiz karelik fotoğraf dizisi şöyle seslendi: İşte görün Kemal Kurkut "böyle" öldürüldü!

Fotoğraflara bakmayı sürdürüyorum. Ve hala beni durduran etik ile beni harekete geçirecek olan etik anlayışı arasındaki

// Türkiye'de Doğu ile Batı, Kürtler ile Türkler arasındaki görme ve duyma mesafesini kırmaya çalışan sekiz karelik fotoğraf dizisi şöyle seslendi: İşte görün Kemal Kurkut "böyle" öldürüldü!

//

Bu iki fotoğraf, egemenin gösterme arzusundan doğmadı, bakışımı doyurmak üzere sunulmadı. Gösterilmek istenen değil, gözlerden saklanan imgelerdi onlar. Bakışıma çarptılar, bakışımı deldiler; gözlerimi kaçırdığımda, bakışımı indirdiğimde aklımda kaldılar. Gülüşünü görmediğimiz bu insanların ölümünü gördük. Siz de // gördünüz.

ayrımı bulmaya çalışıyorum. Bunun için evvela buradaki fotoğrafların önümüze koyduğu çılgık eşliğini sağlıklı atlamamız gerektiğine inanıyorum. Etik-politik tartışma ancak bu eşik atlandığında düşünme patikaları açabilecek kendine sanki; bu fotoğraflar örneğinde, devlet şiddetini tanıyabildiğimizde ve fotoğrafın ileriye, bizlere fırlatılan son bakışına dokunabildiğimizde.

Dolayısıyla, el-Durra fotoğrafı karşısında beni durduran steril etik anlayışı ile hesaplaşıyorum. Tam tersine, asıl etik-politik sorumsuzluk, devlet şiddetini ifşa eden fotoğrafların etik çekimserlikle önünün kesilmesi durumunda ortaya çıkıyor. Şimdi şöyle düşünüyorum: Bu tür fotoğrafların yayınlanmasını engelleyen bir etik anlayışı, ancak politik bağlamla irtibatını koparmış bir tür ahlakçılık olarak iş görür. Öyle bir durumda herkes kendi evinde kapana kısılr, dahası yok: İzleyicinin konforu garanti ve güvence altındadır, nefes almasa da olur. Devletin gerçek üzerindeki ablukası ise yara almadan sürer. Daha önemlisi, gerçeklik yolculuğuna çıkmış olan bir fotoğrafın yolu kesilmiş olur; hem de etik söylemiyle!

Muhammed el-Durra'nın ve Kemal Kurkut'un fotoğraflarını benim bakışım talep etmedi. Kaldı ki görüntü talep etmekten, "gözleriyle gördüğüne inanmak" iştahıyla malul izleyicilikten, her daim itinayla kaçınmak isterim. Zira öyle bir izleyicilik, egemenin "gösterme arzusu"nun türlü çeşit tuzaklarına açık bir pozisyonudur. Evet, bu iki fotoğraf, egemenin gösterme arzusundan doğmadı, bakışımı doyurmak üzere sunulmadı. Gösterilmek istenen değil, gözlerden saklanan imgelerdi onlar. Bakışıma çarptılar, bakışımı deldiler; gözlerimi kaçırdığımda, bakışımı indirdiğimde aklımda kaldılar. Gülüşünü görmediğimiz bu insanların ölümünü gördük. Siz de gördünüz.

Görmek tek başına eylemsel bir etkinlik değildir, biliyorum. Göstermek de yetmez... Yine de, bugün Kemal Kurkut'un adalet mücadelesi anısına, aynı fotoğrafı bir de ben paylaşmak istiyorum.

'Çok acı var dayanamıyorum' ve Dicle Koğacıoğlu: Hukuk dünyasında hüzünlü bir çığlığın serüveni

Türkiye yargısı, gerçek hayatı "normatif" bir düzenek olarak çözümlenmeye ezber etmişken kendi pratiğinde sayısız gerilim ve çelişkiler içinde boğulagelmıştır her daim. Fakat her nasılsa bu gerilim bir türlü hukukun, yargının ve dahi devletin sorgulanmasına kadar uzanmadan kıpırtısız ve sessizce dahil olunan bir "memur hayatı" ile idame ettirilebilmiştir. İşte bu geleneği yıkanlardan birisi Dicle Koğacıoğlu'dur.

Tam tamına 46 yıl önce, 13 Eylül 1972'de, Türkiye hukuk ve yargı tarihinin bence eşsiz isimlerinden birisi olan Dicle Koğacıoğlu, İzmir'de dünyaya geldi. Ve 9 yıl önce 2009 yılında bize "Çok acı var dayanamıyorum" diye seslenerek 37 yaşında hayata veda etti. Türkiye'de yurttaşlığın, hukukun ve yargının bir hafızası olsaydı eğer ve azıcık kendine saygısı olan bir hukukçular dünyasına sahip bulunsaydık, bütün o kerli ferli hukukçuların arasından alenen ve kasten Koğacıoğlu'nu seçip doğum gününü kutlamadan

ORHAN GAZI ERTEKİN

“
...namus cinayetlerine,
şiddet gören kadınlara
ve onlar hakkındaki
mahkeme kararlarına
aylarını yıllarını
vakfeden bir kadın ve
“yasa” ile “gerçek hayat”
arasındaki derin uçurum
ve belirsizlik karşısında
ölümü hayatının adil bir
borcuna dönüştürmeye”
karar veren bir insan.

geçemeyecektik. Onca çakalı ve takım elbiseli hukukçunun ve onca tarihin içinden niye mi Koğacioğlu? Şimdilik şunu diyeyim: Türkiye yargısı ve hukukunun o büyük ve müebbet karanlığı ile kendi varoluşu ve yok oluşu yoluyla yüzleşen/yüzleşebilen ikinci bir kişi daha yok da ondan...

Dahasını da diyeyim size: Dicle Koğacioğlu Kafka'nın romanındaki “davacı”dır bir anlamıyla. Yani hem hayatıyla hem de ölümüyle Türkiye’de hukukun gerçeği hakkında bize dersler veren bir roman kahramanı ve bir tragedya ozanıdır. Dersleri ve makaleleri ile öğreten bir hoca, kadınlardan travma yaşayan çocuklara, depremzedelerden işçi cinayetlerine ve sokak hayvanlarına kadar uzanan bir alanda madunlara sahiden dokunan bir aktivist, namus cinayetlerine, şiddet gören kadınlara ve onlar hakkındaki mahkeme kararlarına aylarını yıllarını vakfeden bir kadın ve “yasa” ile “gerçek hayat” arasındaki derin uçurum ve belirsizlik karşısında ölümü hayatının adil bir borcuna dönüştürmeye karar veren bir insan. Demem o ki bütün o hukukçular, yargıçlar, savcılar, avukatlar silsilesi ve gü-rültüleri arasında Dicle, Türkiye hukukuna ve yargısına sükunetle “ruh” üfleyen bir kadındı...

Esnaflıkla geçinen Türkiye hukukunun onu anmamasının ve dahi farkında bile olmamasının sebebi belli olmuştur herhalde...

Hadi hukukta Dicle’yi tanımaya çalışalım benim anlayabildiğimce...

HUKUK VE YARGI ALANINDA YENİ BİR EKOL

Türkiye yargısı, gerçek hayatı “normatif” bir düzenek olarak çözümlenmeye ezber etmişken kendi pratiğinde sayısız gerilim ve çelişkiler içinde boğulagelmiştir her daim. Fakat her nasılsa bu gerilim bir türlü hukukun, yargının ve dahi devletin sorgulanmasına kadar uzanmadan kıpırtısız ve sessizce dahil olunan bir “memur hayatı” ile idame ettirilebilmiştir. İşte bu geleneği yıkanlardan birisi Dicle Koğacioğlu’dur. O ne hâkimdir, ne savcıdır, ne avukattır ve dahi hukukçu bile değildir. Ama mevzu hem çok açık hem de çok derindir. Şöyle anlatayım: Koğacioğlu, hukukun “tecrübî” alanını sadece kendi vaatlerinde, yasa metninin içinde terk eden geleneksel “kanunucu” (jüridico) anlayışın soğukkanlı ve dar yaklaşımının tersine “bağlam” ve pratik alanına, geleneklere ve böylece bütün hukuksal kurumların içinde sakladığı eşitsizlik ve hiyerarşiye kadar taşıyarak yepyeni bir anlama ve sorgulamaya alan (jüridico-politik) açmıştır. Onunki basit bir ifşa değildir. Bunu Marksist sol rutin bir sobeleme oyununa dönüştürmüş ve politik içeriğinden koparmıştır zaten.

O hem teorik hem de pratik bir yol açmıştır kendi akademik etkinliği ve dahi var oluşuyla. Örneğin doktora tezinde (Law in Context) hukuk soruşturmasını yasal alandan yurttaşlık pratiklerine taşımış ve özellikle de kent yoksullarına dönük çeşitli hukuk kurumları ve taşıyıcılarının pratiklerinin hiyerarşik ve eşitsiz geleneğin içinde saklandığını görmüş ve dahası bu keşfini “namus cinayetleri”nde devletin ve hukukun etkili rolünün altını çizmeye kadar götürerek gerçek “fail”ler konusunda esaslı bir müdahalede bulunmuştur. Böylece hukukun eşitlik vaatlerinin geleneğin eşitsiz güç ilişkilerinde nasıl usulcacık varlığını koruduğunu anlamış oluyorduk.

Hukuksal eşitlik derin bir eşitsizliği saklıyordu bağrında. Namus cinayetleri üzerine yazdığı makalesi de (Gelenek Söylemleri ve İktidarın Doğallaşması: Namus Cinayetleri Örneği) bu noktada önemli sorular ve tespitlerle doludur. Makalesinde “Namus cinayeti” fikrinin nasıl olup da şiddeti hukukun içinde “anlaşılabilir” hale getirdiği sorusunu sordu ve gelenek denilen o geçmişin fikri ağırlığının bugünü istila etmesinin nasıl olup da hukukun içinde bir hüküm alanına dönüştüğünü-dönüştürülmesinin kabul edilebildiğini sorgulamayı önerdi. Gelenek “ataerkil ve sömürgeci öğeleri” içeriyordu ve bütün bunların bize eşitlik ve özgürlük vaat eden hukuk ve yargı tarafından nasıl doğallaştırıldığını anlatıyordu Dicle. Kadın bedenlerinin “namus” kavramı üzerinden nasıl disiplinize edildiğine dair araştırması da çok verimli vurgularla doludur. Velhasıl Dicle’nin hukuk ve yargı içindeki serüveni bütün o yüzeysel ve rutin mesailerin içinde olağanüstü bir heyecan ve ısrar ile örülmüş, beklentisi yüksek bir mecrada yol almaya başlamıştı.

YASA VE GERÇEK HAYAT

Dicle, akademik alanda ilerlediği hattı aynı zamanda pratik sahada da takip ederek Türkiye hukuku ve yargısının gerçek sonuçlarını test edebilecek cesareti göstermiştir. O, bu nedenle, her daim “yasa” ile “gerçek hayat”ın sınırlarında gidip gelmiştir. Bu sınırın yarattığı ve önümüze sürdüğü her türlü kaygının onun üzerine bir yük olarak kalması şaşırtıcı değildir ve anlaşılabilir. 1999 depremi sonrası yaşanan travmaları takip etmiş, bizzat sahada bulunmuş ve gerçek hayat ile yüzleşmenin “yasa metni”nin steril dünyasından mümkün olmadığını belki de ilk kez müşahade etmiş olmalıdır.

// Makalesinde “Namus cinayeti” fikrinin nasıl olup da şiddeti hukukun içinde “anlaşılabilir” hale getirdiği sorusunu sordu ve gelenek denilen o geçmişin fikri ağırlığının bugünü istila etmesinin nasıl olup da hukukun içinde bir hüküm alanına dönüştüğünü-dönüştürülmesinin kabul edilebildiğini // sorgulamayı önerdi.

“
İşte insanın
acısının ve
yarasının hiçbir
hukuk, hiçbir
yargı ve hiçbir
devlet tarafından
kapatılmadığını
tam da burada
görmüş
olmalıdır”

Arkasından şiddet gören kadınlar ve kent yoksulları ile ilgilenmiş, onlarla aylar süren çalışmalar yapmış, hayatlarına girmiştir. Tıpkı travma yaşayan çocuklar, işçi cinayetleri ve sokak hayvanlarının durumlarıyla doğrudan pratik sahada ilgilendiği gibi. Bütün bunlar Dicle'ye yasa ile gerçek hayat arasında bir türlü teskin edilemez olan ve bir türlü doyurulamayan bir “adalet huzursuzluğu” yükü bırakmış olmalıdır. Nitekim, Dicle'nin, biz hukukçuların, hâkimlerin, savcılarının, avukatların ve belki de yurttaşların ve asil olarak da son yüz yıldır hukuk ve yargı alanını bir “esnaf faaliyeti” içinde yaşayan herkesin kısa ve kolay bir mesafe olarak yaşadığı yasa ve gerçek hayat gerilimini uzun ve kahr dolu bir çile yolu olarak yaşamasına yol açmış olsa gerektir.

Evet belliydi ki onun derisi sağlam değildi ve insanın eksikli hallerine dokundukça o karanlık ve izbe olmasına rağmen sorumsuzluğu ve huzurlu hayatı da doğallaştıran steril gelenekten kopması mümkün değildi... İşte insanın acısının ve yarasının hiçbir hukuk, hiçbir yargı ve hiçbir devlet tarafından kapatılmadığını tam da burada görmüş olmalıdır Dicle... Çünkü her şeyin “düzen”lendiği, bir yasaya dönüştürüldüğü bu dünyada gerçekte her defasında bir tek kez yaşanan ve bir daha geri gelmeyecek-gelemeyecek bir hayata dokunmak olduğunun anlaşılacağı yer orasıdır. Dicle işte tam buraya dokunmuş olsa gerektir...

Dicle, 13 Eylül 1972'de doğdu. Ben ise bu dünyadan bir Dicle Koğacıoğlu'nun geçtiğini ölümünden dört yıl sonra fark ettim bir arkadaşımın ikazıyla. “Dikkat et adalet ve adaletsizliği, hukukun bilgisi ve pratiğini, yasa ve gerçek hayatı yaşamın ve ölümün sınırlarında anlayacaksın” ikazıyla...

Koğacıoğlu'nun -öğrencilerinin dediğine göre- çok neşeli; aydınlatan ama eğlenceye de götüren bir şakıması varmış derslerinde. Hiç şaşırtıcı değil. Hukuk ve yargı alanındaki bütün o hak ve ihlal araştırmalarında da pek az insanda bulunan bir sahicilik ile ve ısrarla müdahil olmak ancak hayata bu kadar bağlı olan bir neşeli tabiattan doğabilecektir...

Son sözü söylemek bize düşmez kuşkusuz. Dostları ve sevdikleri vardır. Ama şu kadarını söylemek isterim. Dicle Koğacıoğlu Türkiye sosyal bilim geleneğinde hukuk ve yargı alanına hakkını vererek yaklaşan-yaklaşabilen nadir insanlardan-kadınlardan birisiydi...

Sadece yazdıkları ile yaşamıyla değil ölümüyle de bize hukuk ve adalet dersi verdi...

Artık uçmaya uçtu...

LGBTİ+ etkinliklerini yasaklamak ne demek?

Ankara Valiliği hangi maskülenlikleri ödüllendireceğini duyurdu bu kararlar? Eğer Türkiye muhalefeti veya muhalefetleri bu tür yasakların LGBTİ+ özelinde yasaklar değil de çeşitli grupların belirli maskülenlik eylemleri için ödül beyanı olduğunu kavarsa, bu yasaklara karşı çıkmamanın meşrulaştırılmış organize şiddet eylemlerine karşı çıkmak olduğu bilincini edinecektir.

Ben Griffin "Tarihsel Bir Problem Olarak Hegemonik Maskülenite" (1) başlıklı makalesinde yasakların, özellikle erkek eşcinselliğini düzenleyen yasakların, maskülenitenin bazı formlarını yasaklarken aslında bazı formlarını ödüllendirdiğini söylüyor. Buna ek olarak da maskülenlikler arası güç ilişkilerinin de toplumsal cinsiyet nizamının temel ögesi olduğunu iddia ediyor.

Griffin'den feyzle Ankara Valiliği'nin LGBTİ+ etkinliklerini yasaklayan kararının yasak yönünden ziyade, ki bu yasak yönü eğer hâlâ işliyorsa hukukun ve hukukçuların işi olacak nihayetinde, ödül yönünü konuşmalıyız. Ankara Valiliği hangi maskülenlikleri ödüllendireceğini duyurdu bu kararlar? Eğer Türkiye muhalefeti veya muhalefetleri bu tür yasakların LGBTİ+ özelinde yasaklar değil de çeşitli grupların belirli maskülenlik eylemleri için ödül beyanı olduğunu kavarsa bu yasaklara karşı çıkmamanın meşrulaştırılmış organize şiddet eylemlerine karşı çıkmak olduğu bilincini edinecektir. Bu bilinç yokluğu Ankara Valiliği'nin en büyük kolaylığı ve LGBTİ+ başlığı altında belirli maskülenlikleri ödüllendirmesi başka başlıklar altında bunu yapmasından çok daha kolay.

Ödül meselesine geri dönersem, burada ödüllendirilen ırkçı maskülenliklerdir. Şöyle ki, Valiliğin yasak duyurusunda belirttiği "bir takım toplumsal duyarlılıklar nedeniyle de bazı kesimler tarafından tepki gösterilebileceği" dediği bazı kesimler tepkilerini ve hatta linçlerini ailenin korunması ve bunun devamı olarak da milletin korunması üzerinden örgütleyeceklerdir. ("Aile yapımızı bozacaklar!", "Milletin DNA'sıyla oynuyorlar!" vb.) İşte bu ırkçı kesimlerin ırkçı maskülenliklerinin ödüllendirilmesi bu yasağın asıl işlevini oluşturuyor.

//

Eğer Türkiye muhalefeti veya muhalefetleri bu tür yasakların LGBTİ+ özelinde yasaklar değil de çeşitli grupların belirli maskülenlik eylemleri için ödül beyanı olduğunu kavarsa bu yasaklara karşı çıkmamanın meşrulaştırılmış organize şiddet eylemlerine karşı çıkmak olduğu bilincini edinecektir.

Nortwestern Üniversitesi, Tarih Bölümünden Tessie Liu “Tarihsel Bir Perspektiften Kadınlar Arasındaki Farkların Öğretimi Irk ve Toplumsal Cinsiyeti Sosyal Kategoriler Olarak Yeniden Düşünme” (2) başlıklı makalesinde ırkçı düşünme pratiklerinin sıradan ve sıradan olduğu kadar da toplumsal cinsiyetli olduğunu söylüyor. Irkın ikincil eş anlamlıları olarak ev, aile, akrabalık kelimelerinin sözlüklerde önerildiğini belirterek Avrupa toplumlarının kendilerinkinden farklı ten rengindeki insanlarla karşılaşmadan çok daha öncesinde zaten ırkçı prensiplerle organize olmuş bir toplum olduğunu söylüyor. Toplumsal cinsiyet açısından nötr bir konsept olan ırkın icat edilme sürecinin toplumsal cinsiyet açısından hiç de nötr olmadığını izah ediyor. (Özellikle heteroseksüel doğum odaklı cinsel ilişkinin organizasyonunun belirlenmesi üzerinden. Burada ırkı modern anlamda kullanabiliriz; ama ırkçılığı modernden çok daha öncesinden cinsiyetli bir pratik olarak başlatmak gerekiyor. Dolayısıyla ırkçılık, toplumsal cinsiyetli bir cinsçilik ve o cinsi üretecek üreme ilişkilerini şiddet kullanarak dayatan cinsiyetçilik biçimidir.)

Bu tür yasaklar hakkında kadınlar üzerinde ırkçı doğum kontrol politikalarını meşrulaştırma olduğunu da söyleyebiliriz. Burada doğum kontrol mefhumunu sadece tipik tıbbi aile planlaması olarak düşünmemek gerekiyor, ötesinde gündelik hayattaki kadın cinselliğinin hatta kadınların davranışlarının düzenlenmesi olarak düşünmek gerekiyor. LGBTİ+ etkinliklerini yasaklayan Valilik, aslında cinselliği ve cinsellik olduğu iddia edilen her kamusal davranışı linçle cezalandıracak bir maskülenliği ödüllendiriyor. O maskülenlik de açıkça değil böyle yasaklarla üstü kapalı olarak ima ediliyor. Bir maskülenliğin eşcinsel olmamasının diğer yüzü kadınların cinselliği ve cinsel sayılan her türlü davranışını kontrol etme görevidir. Bu yasakla Valilik, yürütme erkindeki erkek kadrosunun davranış kalıplarını hem üretiyor hem de zaten bu yasaklar o üretilmiş davranış kalıplarının bir sonucu. Her türlü ırkçı olmayan ve ırkçı pratikleri sorgulatacak davranışların “sokaktaki sıradan vatandaş” olduğu iddia edilen organize linç çeteleriyle cezalandırılmasına ses çıkarmayacak bir kadro inşa ediyor. (Toplumsal cinsiyetler hiyerarşisi, erkeklerin diğer erkeklerin yardımını kazanması için faydalı bir düzendir.)

Bu gibi meseleleri (yasakları, fobik açıklamaları vs.) ikiyüzlülük

suçlamalarıyla, gizli eşcinsel asıl sizensiz çıkışlarıyla veyahut da “Osmanlı’da oğlancılık vardı.” gibi sığ tepkilerle muhalefetin veya muhalefetlerin ele alması cahillikten kaynaklanan bir sonuçtur. Meselenin ırkçılıkla/mezhepçilikle, kadın düşmanlığıyla ve linçle ilgili kısmının konuşulmadığını ve yeterince ifşa edilmediğini gösterir. Halbuki Türkiye’nin eşcinsellik meselesinde artık bu bilinç yükselmesine ihtiyacı var.

Meselenin çok boyutlu ele alınıp adının çok boyutlu konulması muhalif kamuoyunda doğru tepkinin oluşmasına zemin hazırlayacaktır. LGBTİ+ konusunda muhalif kamuoyunu mobilize etmek için meselenin çok boyutlu ele alınması bir zorunluluk ki gerçekte olan da bu çok boyutluluk. Devletin veya onun temsilcilerinin bu kadar açıktan çeteleri desteklemesi “LGBTİ+” adı altında çok ama çok normalleştirildiği için tepkiler bu kadar cılız ve ironik bir şekilde homofobik. Muhalif basın hâlâ son derece heteroseksist ve eril olduğundan, bu tür yasaklar kısıtlı bir çerçevede haberleştiriliyor, yani sıklıkla yasağın tutucu-ahlakçı ideolojisi vurgulanıyor. Bur vurgulamalar da muhalif kamuoyunda “Kim daha ahlaklı? Asıl onlar ahlaksız! Neler neler yapıyorlar... Oğlancılık...” şeklinde zaten varolan homofobik reaksiyonlar dışında hiçbir düşünceyi tetiklemiyor. Halbuki bu faşist ve şiddeti ödüllendiren yasakların örneğın “Valilikten çetelere açık destek” vb. başlıklarla devletin temsilcilerinin şiddete teşvik politikasını eleştiren biçimde haberleştirilmesi gerekiyor. Bu faşist yasakların neredeyse asıl amacını oluşturan ırkçı şiddetin meşrulaştırılması ve kadın düşmanlığının teşvik edilmesi en az ahlakçılık kadar ifşa edilmeli. Artan cinsel saldırı, hayvana ve kadına karşı suçlarla bu yasakların arasındaki neden sonuç ilişkisi ifşa edilmediğçe asıl sorumlular da ifşa edilmiyor.

[1] Gender & History ISSN 0953-5233 Ben Griffin, ‘Hegemonic Masculinity as a Historical Problem’ Gender & History, Vol.30 No.2 July 2018, pp. 377-400.

[2] Women’s Studies Int. Forum, Vol. 14, No. 4, pp. 265-276, 1991 Pergamon Press plc, Printed in the USA.

Pornhub siyasal bilinçdışımız mı?

Pornhub'ın ülkelere ve bazı olaylara göre analizlerinde dikkat çekici şey, bazı ulusal kaygılar ve güncel arzu nesnelere. Örneğin, Güney Kore'de gerçekleşen 2018 Olimpiyatları Pornhub kullanıcılarının Kore ile ilişkili aramalarını arttırmış görünüyor. Yahut analizi yapılan ülkelere Rusya'nın Pornhub'daki verilerine baktığımızda, Rusya haritasında doğuya doğru gittikçe Asyalı, Kafkaslara indikçe ise Arap, başörtüsü gibi kelimelerin aramalarında artış görülüyor.

KORAY KIRMIZISAKAL

Gerçekler, kutsal olmayanda bulunur.

İnternetin kötü şöhretli 34. kuralı der ki, "mutlaka pornosu vardır, istisnası yoktur." Var olan, düşünülmüş olan her şeyin ama her şeyin pornosu yapılabilir demektir bu kural. Kısaca "düşünüyorum, öyleyse porno!" şeklinde özetleyebiliriz bunu. Fakat bu sözlerin bugün bir geçerliliği var mıdır? Byung-Chul

Han, Şiddetin Topolojisi adlı kitabında, artık postkartezyen bir toplumda yaşadığımızı, “alışveriş yapıyorum, öyleyse varım” gibi bir formülasyonun artık geçersiz olduğunu söyler. Yani, ötekine karşı korunan bir sınır yoktur Han için, o olumsuzluk toplumuna aittir, düşmanlık, sınır, ötekilik yerine, ilişkisi yalnız kendine yönelen, olumluluğun şiddeti ile, performans ve başarı üzerine kurulu bir burnout toplumdur söz konusu olan. Varım, o halde alışveriş yapıyorum. Varım, o halde porno! Peki gerçekten bu kadar keskin bir dönüşümden söz edebilir miyiz? Byung-Chul Han olumsuzluk toplumunda değil, olumluluk toplumunda yaşadığımızı söylese de, pornoda her ikisinin de işlediğini, halen olumsuzluğun şiddetinin çok geçerli olduğunu; ama performansın da yükselişe geçtiğini iddia edeceğiz. Buna ek olarak, porno filmlere Siyasal Bilinçdışı kavramı ile bakılabilir mi sorusunu soracağız. Hali hazırda epey karmaşık olan bu konular üzerine bir deneme yapmaktan, bir soru işareti koymaktan başka bir amaç gütmeyeceğiz.

“İnternet porno içindir,” bugün bazı porno sitelerinin slogan olarak kullandığı bu sözler 2003’te Avenue Q’nün kuklaları tarafından eğlenceli bir şekilde söylenmiş olsa. 2003’te var olan internet pornosu, bugün bize bir hayli komik ve ilkel görünürdü. – özellikle bugün internetin yüzde 15’e varacak şekilde porno içerikle dolu olduğu söylendiği vakit- 21’inci yüzyılın (century) neye benzeyeceği, 2003’te kurulmuş olan bir porno şirketine 21. Sextury adının verilmesiyle manidar biçimde belirlenmiş bile. 2005’te kurulan YouTube devriminden sonra onun modelini takip ederek bir dizi tube’lardan oluşan porno siteleri ortaya çıktı. Fakat bir site kurulacaktı ki, hepsine hükmedecek tek bir porno sitesi olacaktı: Pornhub. 2017’de 10. Yılı kutlayan bu site, dünyanın en çok trafiği olan 35. sitesi. Evet, Google Türkiye’den, eBay’den ya da Yahoo’dan daha üst sırada. Videolarını ardı ardına izlemek 173 yıldan daha fazla sürebilir. Her gün, bir ömür yetmeyecek kadar çok videonun yüklendiği bir site bu. Peki neden şimdi ismini anmak ihtiyacı duyuyoruz? Pornhub, her yıl verilerini paylaşarak, yılın en popüler trendlerini, ülkelere göre aratılan kelimeleri, kimi olaylar esnasında ya da özel bazı günler esnasında site trafiğinin grafiklerini paylaşarak çok ilginç veriler sunuyor. Eğer kültür kuramcılarının arzu ettikleri gibi, dünyada ideolojiyi haritalamak, bilişsel haritalama yapmak gereksinimi varsa pornografinin de haritalanmaya ve okunmaya ihtiyacı kesinlikle var. Peki,

//

Eğer kültür kuramcılarının arzu ettikleri gibi, dünyada ideolojiyi haritalamak, bilişsel haritalama yapmak gereksinimi varsa pornografinin de haritalanmaya ve okunmaya ihtiyacı kesinlikle var.

“ Halen kolonyalist, dışlama, ele geçirme, ezme pratikleri üzerine kurulu mantık işliyor. Olumsuzluğun şiddeti, pornonun en büyük zevklerinden biri olmaya devam ediyor ”

bu veriler bize neler söyleyebilir?

Başkalarını ezen bir halk, özgür olamaz, ne yanılı! Elbet pornosu da yapılır.

Porno endüstrisinin arzu tahakkümleri, yalnız video isimlerine bile bakılarak görülebilir. Seks eylemi ezme ilişkisine indirgenmiştir. Birisini “becermenin”, “düzmenin” “s*kmenin” karşılıklı bir eylemi değil; bir çeşit işkenceyi andıran, tek bir tarafın fail olduğu eyleme biçimlerine dönüşmesidir bu. Adlandırmanın, şeylere isim koymanın onlara hükmetme olduğu Tevrat’tan beri biliniyor. Peki yalnızca dilsel bir ele geçirme midir söz konusu olan? Hayır, arzunun kendisini de oluşturmak, yeniden üretmek, arzulatmak pornonun çok büyük bir gücüdür. Aşağılayıcı bir dil, hükmedici bir s*kme eylemi, bazen yalnızca ele geçirme, sahip olma üzerine bir pratik: olumsuzluk şiddeti. Pornhub’ın ülkelere (Türkiye ne yazık ki yok) ve bazı olaylara göre analizlerinde dikkat çekici şey, bazı ulusal kaygılar ve güncel arzu nesnelere. Örneğin, Güney Kore’de gerçekleşen 2018 Olimpiyatları Pornhub kullanıcılarının Kore ile ilişkili aramalarını arttırmış görünüyor. Yahut analizi yapılan ülkelere Rusya’nın Pornhub’daki verilerine baktığımızda, Rusya haritasında doğuya doğru gittikçe Asyalı, Kafkaslara indikçe ise Arap, başörtüsü gibi kelimelerin aramalarında artış görülüyor. Ulusal sınırların ötesini arzuluyoruz, hem ülke içindeki, hem de ülke dışı olmuş tarihsel düşmanları merak ediyor, güncel trende göre ya da en görünür olanın pornosunu aratıyoruz. Küresel çapta pornoda Arap, başörtüsü gibi aramaların Arap Baharı ile birlikte yükselişe geçtiğini söyleyebiliriz pekala. Ötekini arzulamak, ötekinin pornosunu görmeyi istemek, mutlak ele geçirmek arzusu. Buna olumsuzluk toplumlarının arzusu diyebiliriz. Fredric Jameson’un toplumsal, tarihsel olmayan hiçbir şeyin var olmadığını kabul ederek başlamamız gerektiğini söylediği bakış açısını rehber almalıyız: aslında “son tahlilde” her şey siyasaldır.

Porno endüstrisi genellikle dünyanın ötekilerini nesneleştiriyor. Asyalılar, Araplar, Siyahlar. Bu kadınlar hep fethedilen, boğazı sıkılan, köleleştirilen, servis yapan, “hak ettiği muamele”yi bulan, “yalnızca s*kilmeye yarayan” halklar, videoların adlandırılmalarına göre. Halen kolonyalist, dışlama, ele geçirme, ezme pratikleri üzerine kurulu mantık işliyor. Olumsuzluğun şiddeti, pornonun en büyük zevklerinden biri olmaya devam

ediyor. Dünyanın en çok aratılan ve şu an Pornhub'da 2. sırada olan Mia Khalifa'yı düşünün örneğin. Bu Lübnanlı porno yıldızı, "Başörtülü pornocu" olarak da biliniyor. Onun Amerika'da yaşaması gibi detaylar bizim için önemli değil, esas olarak onun neyi temsil ettiği önemli. O, kolonyalist mantığın "becerdiği" kadınları temsil ediyor, tabii ki bundan zevk alması istenerek. Başörtüsünü film boyunca bu yüzden çıkarmıyor. Şarkiyatçı mantığın arzuladığı o kadınlarla dolu gizli kapaklı saraylar, zevk-i safa, 1001 Gece yahut Harem gibi Doğu'lu mekanlar popüler diziler için olduğu kadar porno için de oldukça iyi bir maden gibi görünüyor. (Cleopatra'nın birden fazla pornosu olmalı!)

Asyalı kategorisi için de bir amblem olacak pornocu kim olabilir diye düşünüldüğünde Asa Akira uygun görünüyor. Masaj yapan, erkeğine hizmet eden, köle olmuş bir tablo çiziyor. Zaten bir Asyalıdan dünyanın da beklediği bu değil mi? Çocuk işçileri çalışmalı, mallarımızı ucuza üretmeli, kadınlarına tasma takıp şişme bebek gibi kullanıp atmalı, üstelik bunu da bir lütuf gibi sunmalı değil mi? Pornhub'ın verilerine göre 2017'de en çok aratılan kelimelerin "kadınlar için porno" olması ya da kadınların kontrolü eline aldığı kimi pornoların var olması bu söylenenlere itiraz gibi görünebilir; ama, kadının nesne olup olmadığı önemlidir, kadın erkeği yönlendiriyor, ezilmiyor olabilir ama kamera neyi nesneleştirmektedir? Neye bakmaktayızdır? Pornhub özelinde "kadınlar için porno" kategorisinde yer alan filmler gerçekten kadınların arzu ettikleri türden filmler midir? Endüstride kadınların değil, erkeklerin bakış açısından filmlerin ezici bir üstünlüğü olduğu biliniyor. Kadınların nasıl porno istediği, feminist porno mümkün mü, mümkünse nasıl? gibi sorular bu yazının sınırlarını aşıyor. Belki bir başlangıç olarak feminist porno manifestosuna bakılabilir. Bu konuda daha çok çalışmaya ihtiyaç olduğunu bir çağrı mahiyetinde belirtmeliyiz.

Pornoda siyah kadınların durumu, dünyanın tüm diğer kadınlarından ve "öteki"lerinden pek farkı değil. Burada kadın kelimesini özellikle kullanıyoruz çünkü, siyah ile kadın pek kullanılmaz, siyah pornosu genellikle erkekleriyle özdeşleştirilir ve oldukça farklı bir mantığı varmış gibi görünür. İlk kez, bir dünyanın ötekisi, işgal edilmiş, yerinden yurdundan edilmiş, köleleştirilmiş insanları siyah erkekler, Arapların, Asyalıların aksine pornoda efendi gibi davranmaktadırlar. Peki ama niçin?

Fredric Jameson, Siyasal Bilinçdişi adlı kitabında "yorumlama sürecinin uğrakları olarak" üç ufuktan söz eder. Unutmamalı ki,

// Üçüncü ve nihai ufukta, hem metin hem ideologemeler dönüşüm geçirir. Bu açıdan "formun ideolojisine" göre okunmaları gerekir. Yani, "kendileri üretim tarzlarının izleri ya da öngörülerini olan çeşitli gösterge sistemlerinin bir arada varoluşuyla bize aktarılan simgesel mesajlara göre." Porno endüstrisini de bu eş merkezli çerçevelere göre okuyamaz mıyız?

bu ufuklar birbirini aşan, geride bırakan halkalar değildir, birbirlerini daima içerirler, genişlerler. "Özellikle, belirli bir metnin durağan verilerinin ve malzemelerinin anlambilimsel olarak bu şekilde zenginleştirilmesinin ve genişletilmesinin üç eşmerkezli bir çerçevede gerçekleştirilmesi gerektiğini öne süreceğim. Bu eş merkezli çerçeveler, bir metnin toplumsal zeminine ilişkin anlamını, önce anlık olayın dar anlamında ve meydana gelen olayların zaman içinde dizilişi anlamında siyasal tarihin; daha sonra, toplumsal sınıflar arasındaki kurucu gerilim ve mücadelenin artık daha az artzamanlı ve süreyle sınırlı anlamı içinde toplumsal; ve nihayet tarih öncesi hayattan geleceğin uzak tarihinin bizim için hazırladıklarına kadar üretim tarzlarının dizilişine ve çeşitli insani toplumsal oluşumların ardıllığına ve kaderine ilişkin en geniş anlamda tarihin nosyonlarıyla genişlemesini belirler." Böylece birinci ufukumuzun sınırları içinde yani siyasal ya da tarihsel ufuk içinde "metin" araştırmasının nesnesi hala edebi eserle uyumludur. Fakat bu ufuk basit bir metin açıklaması değildir Jameson için, her eser aslında sembolik bir edimdir. İkinci ufukta doğru genişlediğimizde, kültürel nesne içinde bulunduğu toplumsal düzeni de kapsar. Böylelikle her metnin, bireysel bir ifadeden daha çok, kolektif, sınıf söylemleri biçiminde yeniden inşa edilmiş olduğunu görürüz. Bu ufukun araştırma nesnesi ideologeme'dir, yani, "toplumsal sınıfların esas olarak muhalif kolektif söylemlerinin en küçük anlaşılabilir birimi." Üçüncü ve nihai ufukta, hem metin hem ideologemeler dönüşüm geçirir. Bu açıdan "formun ideolojisine" göre okunmaları gerekir. Yani, "kendileri üretim tarzlarının izleri ya da öngörülerini olan çeşitli gösterge sistemlerinin bir arada varoluşuyla bize aktarılan simgesel mesajlara göre." Porno endüstrisini de bu eş merkezli çerçevelere göre okuyamaz mıyız? Elbette bu büyük ve iddialı bir projedir, ama en azından bazı noktaların üzerinden hafifçe geçebileceğimizi düşünüyoruz. Örneğin, Levi-Strauss'tan hareket eden Jameson, her anlatının, her biçimsel yapının gerçek bir çelişkinin imgesel çözümü olarak kavradığını söyler. Jameson, Levi-Strauss'tan aldığı örnekle, çok kabaca, Caduveo Yerlileri'nin karmaşık yüz süslemelerinin, kendi koşulları içinde aşılması olan toplumsal çelişkilerin simgesel olarak, süsleme yoluyla çözüme ulaştırıldığından söz eder.

Evet, siyahları eziyor, öldürüyor, dışlıyor olabiliriz ama porno-

da, simgesel bir eylem olarak onlara en büyük, en arzulanan yeri vererek, beyaz kadınların sürekli beyaz kocalarını aşağılayarak, aldatarak, büyük bir penisten başka bir şey ifade etmeyen siyah erkekleri istemesini ama yine de nesneleşmelerini böyle okuyamaz mıyız? Bugün Trump sonrası dünyada beyazlar tekrardan eski gücüne erişmek isterken, porno filmlerde siyahlar karşısında güçsüzlüklerini itiraf ediyor gibi görünüyorlar. Toplumsal çelişkileri sembolik olarak çözerek örtmeye örnek olabilir bu. Fantezi düzeyinde, sınıflar arası ilişkilerin ya da yasa-nın adlarının pornoda çok kullanılmasının bir sebebi de bu değil midir? (Muslukçu, tamirci, polis yahut gardiyan, öğretmen, hatta Nazi subayları.)

Peki ya pornoda olumluluğun şiddeti nerede yatıyor? Performans ve başarı üzerine kurulu olmasında. Profesyonel porno şirketlerinin ötesinde kimi amatör çiftler dahi güzel görünmek, spor salonundan çıkma vücutlarla sevişmek, dakika tutarak seks yapmaya kadar her türlü şeffaflığın çağrısına uyuyorlar. Kendine yönelik ilişki, webcam şovları, solo masturbasyon, güzel/kaslı bir vücut sahibi olma zorunluluğu. Arzularımızı icat ediyor porno. 34. Kural bu yüzden bir kez daha değişmeli, "Pornosu var ise kendisi de vardır."

J.G. Ballard Vahşet Sergisi adlı romanında, "Seks artık kavramsal bir edim, büyük olasılıkla artık yalnızca sapkınlıklar yoluyla birbirimizle iletişim kurabiliyoruz." diyordu. Olumsuzluk şiddetinin bir anlamı kalmadığında, sınırlar kalktığında, kendimize tükenircesine yöneldiğimiz, başarıyı ve performansı merkeze aldığımızda, ötekinin manası kalmadığında seks yalnızca kavramsal bir edim olacaktır, "sağlıklı yaşam" için bir faydaya indirgenecek, zevk kendisine yönelecek, başkası için "ben buradayım"ın sembolü haline gelecektir. O zaman porno endüstrisi, hayal gücünün yegane kaynağı olacaktır. Çok bilinen "kültür endüstrisi" ölümü ilan edileli beri, ruhunu porno endüstrisine aktararak rüyalarımızı süslemeyi görev edinmiştir.

HAYALİ BİR HARİTA

Bir ülkenin insan ilişkilerinin, politikasının, toplumsallığının problemleri olduğunu yaptığı porno filmlerine bakarak bile anlayabilirsiniz. Örneğin Japonya'da tecavüzün, tacizin çok ciddi kabul görmüş olduğunu, kimsenin buna ses çıkarmadığını öğrenmek, birazcık pornolarını izlemiş olanlar için hiç şaşırtıcı

//

Olumsuzluk şiddetinin bir anlamı kalmadığında, sınırlar kalktığında, kendimize tükenircesine yöneldiğimiz, başarıyı ve performansı merkeze aldığımızda, ötekinin manası kalmadığında seks yalnızca kavramsal bir edim olacaktır

//

//

Hem olumsuzluğun şiddetinin, hem olumluluğun şiddetinin barındırdığı porno endüstrisi, ekrana bağımlı büyük bir nüfusun yegane arzu üretim kaynağı olacaktır. Hem arzulama biçimlerimiz, hem de üretilen porno filmlerinin yapısı, içeriği, ideolojik işlevleri siyasal bilinç dışından bağımsız değildir.

değildir. (Neyse ki Japonya'da bu toplu susmaya direnen bir gazeteci var artık.) Japonların en çok tık alan pornolarına bakıldığında trende toplu tacize ve tecavüze uğrayan ve buna ses çıkarmayan kadınlara ilişkin orta sınıf erkeklerin fantezilerini görürsünüz. Peki ya Türkiye?

Türkiye'nin porno haritasını ancak hayal edebiliyoruz, zaten elimizde oldukça bulanık bir tablo ama dehşet verici haberler var. Çocuk pornosu, hayvan pornosu gibi aramalarda dünya sıralamasında üst sıralarda biliniyor, tecavüze uğrayan kadınlar, gündelik şiddet ise neredeyse kural haline gelmiş durumda. Bir de ulusal ötekiler var: Kürtler, Araplar, Ruslar ve popülerliğini yitirmiş Yunanlılar. Tuhaftır, Rus uçağının düşürüldüğü dönemde Google Trends'ten "Rus Pornosu" gibi aramalar yapıldığında "tesadüfi bir şekilde" bu kelimelerin aramalarında epey artış görülüyor. Bir dönem "Beyaz Türklerin gizli hazları" olarak başörtülüler bir hayli merak konusu ve arzu nesnesi idi. Şimdilerde ise ötekilik tahtını Arapların, Suriyelilerin yerini aldığını söyleyebiliriz.

Hem olumsuzluğun şiddetinin, hem olumluluğun şiddetinin barındırdığı porno endüstrisi, ekrana bağımlı büyük bir nüfusun yegane arzu üretim kaynağı olacaktır. Hem arzulama biçimlerimiz, hem de üretilen porno filmlerinin yapısı, içeriği, ideolojik işlevleri siyasal bilinç dışından bağımsız değildir. Herhangi bir metne, kültürel üretime bakarken yalnızca yapıya ya da basitçe içeriğe, bireysel üretim tarzı olarak bakmanın, yapıtların tarihsel/toplumsal koşullarını yok saymak gibi bir tehlikesi varsa da, üretilen metinleri tamamen tarihsel koşulların bir "yansıması" olarak görmek de aynı derecede tehlikelidir. Jameson, şeyleri nedensellik çerçevesinde düşünmemeliyiz her zaman, diyordu, ama bunlar birbiriyle ilişkili, birbirlerine seslenen, bağlanan ağlardır. Belki de daha merkezi bir şeyin semptomlarıdır, kim bilir?

Seri katillik bir felsefî konsept midir?

Seri katillik pekâlâ felsefî bir konsept sayılabilir; lâkin özenle altını çizmemiz gereken konu şudur: Bahsettiğim şey bir öneri ya da “övgü” değil, bir saptama ve bir önermedir. Ve bu önermeye şiddetle karşı çıkışın samimiyeti; meşru cinayetlerin tümünden utanç duymuş olmakla ölçülebilir.

Video Meliora Proboque Deteriora Sequor! (Ovidius)*

Ya nezaket yoksunu bir etik indirgemenin (bkz: “ama onlar insan öldürüyorlar” veya dinsel etikte; “Zeus’un üflediği nefesi Zeus’tan başkası söndüremez”) bir neticesi olarak ya da iktidar hırsı ile yapılan katliamların failleri ile –diyelim ki, “kısa adam” Hitler ile ya da belki ondan biraz daha uzunlarıyla– bir tutularak (ki bu, “eylemi itkisinden bağımsızlaştırmak” gibi dramatik bir tarihsel görgüsüzlüğün sonucudur); seri katiller, pek de

HAMZA CELÂLEDDİN

hoşgörü ile karşılanmazlar. Oysaki onlar; ne etiğin konusu edilebilirler, ne de kaba politiğin bir öznesi sayılabilirler. Söz gelimi; “onları incitmek istemedim, onları sadece öldürmek istedim” diyen David Berkowitz (ki güleç hâline bakılırsa bundan pek de pişman değildi) etiğin konusu olamayacak kadar “amaçtan yoksun”dur. Bu yolla, hangi türden eylemlerin etiğin konusu edilip hangi türden eylemlerin edilemeyeceğini de kestirmek mümkündür: Eylem, kendisi dışında başka bir amaç içinse (örneğin; para için, iktidar için, toprak için ya da kaba doyum içinse) bu türden bir eylem, pekâlâ etiğin konusu olabilir. Eğer ki eylemin tek amacı yine kendisi ise (örneğin Berkowitz gibi “öldürmenin amacı sadece öldürmek” ya da Kierkegaardyen anlamda “yürümenin amacı sadece yürümek”se) bu türden bir eylem, etiğin konusu edilemez. Gel gelelim, seri katiller etik ya da politik özneler değilse soruyu şuradan sormamız gerekecektir: Seri katillerin “tarihsel olan”daki yerleri nedir; eşsoruyla, seri katillik aslında felsefî bir konsept midir?

Her şey apak ve kesilmeye hazır... (Gottfried Benn)

Dilerseniz (bu da politik bir bilmedir, “dilemeseniz de öyle olacak” mânâsına gelir) şuradan başlayalım: Albert Hamilton Fish’i (nâmıdiğer “yamyam”) Friedrich Nietzsche’den ayıran; daha kaba söylersek, Nietzsche bir filozof, Hamilton Fish’i bir yamyam kılan şey nedir? Biyografik temelde; ikisi de beş yaşında iken babalarının ölümleriyle yaşamları boyu sürececek ruhsal bunalımın içine doğmuşlardır. İkisi de birer “gezgîn”, birer “bedenden azâde”, birer “bezgîn”dir ve (ne hoş ki ben de burada kendilerine eşlik edebilirim:) ikisi de bir türlü geçmek bilmeyen “baş ağrıları”ndan muzdariptir. Aradaki fark ise, tarihsel açıdan oldukça albenili görünmektedir: Nietzsche, yazgısına “nefret”iyle hâkim olurken (yazgısının efendisi), Hamilton Fish yazgısını “hınç”ına teslim etmiştir (yazgısının kölesi). Buradaki fark kesinlikle felsefî bir fark değil; tamamıyla dramatiktir. Pekâlâ, “insanlığın tek bir boynu olsaydı ve o da benim ellerimde dursaydı” dileğinin sahibi Carl Panzram ile, böylesi bir teklif kendisine sunulmuş olsa asla reddetmeyecek olan Otto Weininger arasındaki fark da, en az Nietzsche ve Hamilton Fish arasındaki fark kadar dramatiktir. Weininger’in kendi bedeni ile çekişmesi, Panzram’da başka bedenlere yönelir. Bir başka örnekte, annesine duyduğu öfkeyi önce başka kadınlara yönelten ve nihayet annesini de öldüren Edmund Kemper ile (ki kendisinin dev cüssesi ve dolgun zekâsı büyüleyicidir) annesine yönelmiş hiddetini klâsik bir mizojiniye dönüştüren Arthur

Schopenhauer arasında da kritik bir ayırım bulunur: Schopenhauer'un dilsel çekişmesi, Edmund Kemper ile eyleme bürünecektir.

Ölüm de serindir, gölgesinde hiçbir tanrı barınmaz. (Albert Camus)

Tüm bu örnekler; Ted Bundy'ye ve Albert Camus'ye, Aileen Wuornos'a ve Valerie Solanas'a (ki kendisi de Andy Warhol'u öldürmeye teşebbüs etmiştir), Jeffrey Dahmer'e, Charles Manson'a ya da Richard Ramirez'e; Søren Kierkegaard'ya, Franz Kafka'ya ya da Georges Bataille'e (ki kendisinin birisini-en azından kendisini- öldürmemesi şaşkınlık vericidir) kadar genişletilebilir. Lütfen dikkatinizi cezbetsin; tüm bu örnekler tek bir tarihsel noktada buluşur: "Otoriteden pay almamak". Otoriteden pay alan zarâfetten ve tarihsellikten ne kadar nasipsizse, otoriteden pay almayan ve etiğe konu edilemeyecek her türden tarihsel öge de zarâfette o kadar varsıldır. Gel gelelim tüm bunların ışığında, seri katillik pekâlâ felsefî bir konsept sayılabilir; lâkin özenle altını çizmemiz gereken konu şudur: Bahsettiğim şey bir öneri ya da "övgü" değil, bir saptama ve bir önermedir. Ve bu önermeye şiddetle karşı çıkışın samimiyeti; meşru cinayetlerin tümünden (devletler, ordular, birlikler eliyle işlenenler) utanç duymuş olmakla ölçülebilir. Eğer ki meşru cinayetlerin tümüne dair bir utanç kırıntısı beslemiyorsanız, buradaki önermeye şiddetle karşı çıkışınız pek nafiyledir. Ezcümle Charles Manson'dan iki alıntı ile bitirmek isterim:

"Bana yukarıdan bakarsanız aptalın tekini görürsünüz.

Bana aşağıdan bakarsanız Tanrı'yı görürsünüz.

Bana tam karşıdan bakarsanız kendinizi görürsünüz."

"Ben kimseyi öldürmedim, kimseyi öldürtmedim, bıçaklarıyla üzerinize gelen çocuklar, onlar sizin çocuklarınız, onlara ben öğretilmedim. Siz öğrettiniz."

Hölderlin yurdunuz, Tagore göğünüz,
Camus yâr, Nietzsche yardımcınız olsun.

//

"Ben kimseyi öldürmedim, kimseyi öldürtmedim, bıçaklarıyla üzerinize gelen çocuklar, onlar sizin çocuklarınız, onlara ben öğretilmedim. Siz öğrettiniz."

//

Oxfam skandalı ve seks karşılığı bir kilo yemek

Oxfam'ın Çad ve Haiti'de üst düzey çalışanların da dâhil olduğu bir grup çalışanın evlerinde depremzedelerle seks partileri düzenledikleri haberinin yayılmasının ardından ABD merkezli World Vision da Haitili depremzedeleri verecekleri yardımlar karşılığında cinsel ilişkiye zorlayan personelleri olduğunu açıkladı. Haber in dehşete düşüren boyutları bir kenara bırakılıp detaylara bakıldığında sorunun tekil olaylardan kurumsal boyutlara taşındığı görülüyor.

GÖRKEM TANRIVERDİ

İngiltere merkezli Oxfam yardım kuruluşu çalışanlarının düzenledikleri seks partilerine Haitili depremzedeleri katılmaya zorladıkları haberinin basına sızması, insani yardım kanallarının bir kez daha uluslararası basın gündemine gelmesine neden oldu. BM'nin uzattığı "barış eli", Bosna Hersek, Kongo, Orta Afrika Cumhuriyeti, Liberya ve Sierra Leone gibi dünyanın farklı coğrafyalarında görev alan Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerlerinin para veya gıda yardımı karşılığında bulun-

dukları ülkelerde kadın ve çocuklara yönelik cinsel istismarda buldukları haberleri ile daha önce sorgulanmaya başlamıştı.(1) Bu kez gözler yardım kuruluşlarına çevrildi.

Bir yanda doğal afetler veya savaş nedeniyle her türlü yardıma muhtaç ve açık bir toplum dururken, diğer tarafta uluslararası fonlara sahip yardım elini uzatan BM ve kuruluşları, insani yardım örgütleri ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar) yer alıyor. Aslında dışarıdan bakıldığında işin özü çok basit gibi görünüyor. Bu iki eli birleştirmek ve veren el alan elden üstündür şiarıyla dışardan izlemek. Ne yazık ki işler bu şekilde yürümüyor. Bu çetin konunun içinden çıkmak ne kadar zor olsa da Batılı, ahlaklı kurtarıcıların gelip bizi düştüğümüz bataklıktan çıkarma fantezisini bir kenara bırakarak kurumlar arasında gezinip duran bu erkek şiddetine bir kez daha bakmak gerekiyor.

Oxfam'ın Çad ve Haiti'de, üst düzey çalışanların da dâhil olduğu bir grup çalışanın evlerinde düzenledikleri seks partilerine, depremzedeleri katılmaya zorladıklarına dair haberin yayılmasının ardından, ABD merkezli World Vision da Haitili depremzedeleri verecekleri yardımlar karşılığında cinsel ilişkiye zorlayan personelleri olduğunu açıkladı. Haberin dehşete düşüren boyutları bir kenara bırakılıp detaylara bakıldığında sorunun tekil olaylardan kurumsal boyutlara taşındığı görülüyor. Örneğin 2010 Haiti depremi sonrasında Oxfam Haiti Şube Direktörü olarak görev yapan Ronald van Hauwermeiren, yaşı 18'den küçük olduğu iddia edilen fuhuşa sürüklenen çocuklar ile cinsel ilişkiye girdiğini itiraf etti. Hauwermeiren'in 2006-2009 yılları arasında görev yaptığı Çad'da da seks işçileri ile ev partileri düzenlendiği söyleniyor. Oxfam 2011'de yürüttüğü soruşturma sonucunda düzenli bağışçıları ve Avrupa Komisyonu'ndan aldığı fonları kaybetme endişesi ile raporları örtbas etmeyi tercih etti ve olaylara karıştığı söylenen kişilerden birinin işten çıkarılması ve üçünün istifa etmesi ile konuyu kapattı. Sistemin durmaksızın işlediğini ve çarkın her hâlükârda döndüğünü Hauwermeiren'in halen Action Against Hunger'ın Bangladeş direktörü olmasından anlayabiliyoruz. Zira skandalın patlak vermesinin ardından Action Against Hunger, Oxfam'dan Hauwermeiren hakkında kötü bir referans almadıklarını açıkladılar.

//

Oxfam Haiti'den resmi olarak özür diledi ve bu suiistimallerin önüne geçmek için güvenlik tedbirlerini artıracığını ve güvenlik incelemesi başlatacağını açıkladı. Ne var ki mağduriyetleri özürlerle telafi etmek bu kadar kolay olmuyor. Zira raporlar suiistimallerin sürmesinin yanında hasır altı edilmesi gerçeğine de vurgu yapıyor.

Yardım kuruluşları bu raporları gizleyerek kendi açılarından prestijlerini ve kaynaklarını koruduklarını düşünüyorlar. Bu konuda bir ölçüde haklı oldukları 7 bin düzenli bağışçının yardımları kesmeleri ile doğrulanıyor. Avrupa Komisyonu ise "beklenen yüksek etik standartlara uygun yaşamayan ortaklarına sağlanan fonların gözden geçirilmesi ve gerekirse kesilmesi konusunda hazır oldukları" açıklamasında bulundu. Ancak burada bağışçıları hayal kırıklığına uğratan hususun verdikleri paranın usulsüz bir şekilde kişilerce istismar edilmesi kadar istismarın üstünün kurumsal olarak örtülmesi olduğunun da altını çizmek gerekiyor.

Bu tartışma "kâr amacı gütmeyen" bu kuruluşların amaçlarının ne olduğu sorusunu da beraberinde getiriyor. Savaşların ve doğal afetlerin yarattığı mağduriyeti telafi etmek, toplumların içinde buldukları fakirlik ve yoksunluğu hafifletmek amacıyla yola çıkan bu kurumlar itibarlarını ve bağışçıların güven duygularını ön planda tutarken yardıma ihtiyaç duyanların güvenini kaybetmeyi nasıl göze alabiliyorlar? Bu bağlamda ilk seçenek 90 ülkede şubesi bulunan 10 bin çalışana sahip olan Oxfam'ın içinde çürük yumurtaların bulunduğunu söyleyerek işin içinden sıyrılması. Bir diğer seçenek ise sistematik hale dönüşen istismarları engellemek ve hâlihazırda toptan çürümeye başlayan sistemi kontrol altında tutmak. Elbette Oxfam Haiti'den resmi olarak özür diledi ve bu suiistimallerin önüne geçmek için güvenlik tedbirlerini artıracığını ve güvenlik incelemesi başlatacağını açıkladı. Ne var ki mağduriyetleri özürlerle telafi etmek bu kadar kolay olmuyor. Zira raporlar suiistimallerin sürmesinin yanında hasır altı edilmesi gerçeğine de vurgu yapıyor.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Save the Children-UK'nin 2002'de yayınladığı, Gine, Liberya ve Sierra Leone'deki mülteci kamplarına ilişkin raporu kamp içinde cinsel istismarın ulusal ve uluslararası çalışanlarca başvurulmuş yaygın bir uygulama olduğunu gösteriyor. Öyle ki raporda herkes elinde bir kilo gıdayla yürüyen bir kadının ya da kız çocuğunun bir görevliyle cinsel ilişkiye girmiş olduğunu biliyor. Mülteci bir kadın bu durumun "seks karşılığı bir kilo" olarak tanımlandığını söylüyor. Liberyalı bir genç ise "Eğer STK'lar giderse yiyecek yemeğimiz olmaz" diyerek zorunluluk halini açıklıyor. Kampın her alanın-

da yaygın hale gelen cinsel tacize gerek okulda geçme notu alabilmek için gerekse bir parça sabuna ulaşmak için maruz kalınabiliyor.(2)

Çarkın dönmesini sağlayan bu suskunluğun kırılması için hem mağdurların hem de kurum içi çalışanların bu dışlıları kırması gerekiyor. Bu konuda mağdurlardan fazla bir beklenti içine girmek gerçekçi sayılmaz, zira tehdit zincirinin bir parçası olan mağdurlar çoğu zaman ellerindekini ve hatta ellerinde olmayanı kaybetmenin korkusu altında susmak zorunda kalıyorlar. Özellikle duygusal ve fiziksel mağduriyet altındaki insanların yardım misyonu ile karşılına çıkan kişiler karşısında kendilerini hiyerarşik olarak altta hissetmeleri oldukça olası. Bu konuda Gineli bir mülteci “STK çalışanları gerçekten o kadar güçlü ki insanlar da onlara önemli insanlarmış gibi davranıyorlar. Topluluk onlara meydan okuyamaz” cümleleri ile aradaki hiyerarşik ilişkiyi açıklıyor.(3)

Kimi zaman yüceltilip göklere çıkarılan BM'nin ve yardım kuruluşlarının görev tanımlarını kutsamak da bu hiyerarşik ilişkiyi besliyor. Bu nedenle sistematik bir soruna dönüşen ve kendi kendini besleyen kadın ve çocuk istismarı yine ancak sistem içinden kırılabilir. Bu çerçevede öncelikli olarak akla gelen izleme, takip ve denetim yöntemlerini artırmaktır; ancak bunlardan daha önemlisi cezasızlık sorunu ile baş edebilmek. STK'ların durmaksızın tekrarladıkları hesap verilebilirlik ve şeffaflık söylemelerinin hayata geçirilerek, şiddetinin cezalandırılması ve teşhir edilmesi caydırıcılık için öncelikli koşulları oluşturuyor. Aksi takdirde, kırılan kol yen içinde kaldıkça alınan bir dizi karar, yayınlanan raporlar ve resmi özürler bir gazete makalesinin dipnotundan ibaret kalacak gibi görünüyor.

//

...tehdit zincirinin bir parçası olan mağdurlar çoğu zaman ellerindekini ve hatta ellerinde olmayanı kaybetmenin korkusu altında susmak zorunda kalıyorlar. Özellikle duygusal ve fiziksel mağduriyet altındaki insanların yardım misyonu ile karşılına çıkan kişiler karşısında kendilerini hiyerarşik olarak altta hissetmeleri oldukça olası.

//

(1) Bosna Hersek'te BM çalışanları ve polis teşkilatı tarafından sürdürülen insan kaçakçılığı ve kadın ticaretinin konu alındığı The Whistleblower filmi izleyebilirsiniz.

(2) “Sexual Violence & Exploitation: The Experience of Refugee Children in Guinea, Liberia and Sierra Leone”, February 2002, UNHCR and Save the Children-UK, <https://www.alnap.org/system/files/content/resource/files/main/825.pdf>, s. 5.

(3) “Sexual Violence & Exploitation: The Experience of Refugee Children in Guinea, Liberia and Sierra Leone”, February 2002, UNHCR and Save the Children-UK, <https://www.alnap.org/system/files/content/resource/files/main/825.pdf>, s. 5.

Türk Ceza Kanunu'nda 'ensest' boşluğu

Türk Ceza Kanunu'nda ensest, ne yetişkinler açısından rızaen gerçekleşecek çok failli bir suç olarak, ne de özel bir cinsel saldırı veya istismar fiili olarak bağımsız biçimde düzenlenmiş durumda. Ensest kapsamı içindeki fiillerin özel bir suç tipi olarak düzenlenmemiş olması suç politikası açısından ne denli doğru? Ensesti tartışmanın gücüyle dolayısıyla bugüne kadar konunun ceza hukuku boyutlarına ilişkin de çok az şey söylendi. Ancak, artık yetişkinler arası ensestin suç olarak tanımlanması farklı veçheleri ile tartışılabilir.

Korkut Boratav, kısa bir süre öncesinde verdiği bir röportajda kadın hareketinin Türkiye aydınlanması için ne denli önemli olduğunu [vurgulamıştı](#). Türkiye'nin seküler birikimini açıkça bugün en çok kadın hareketi temsil ediyor. Hatırlanacağı üzere, çocuğun tecavüzcüsüyle evlendirilmesini öngören kanun taslağının son anda geri çekilmesi, en başta kadın örgütlerinin çabaları ile mümkün olabildi. Öncesi de var. Cinsel suçların Türk Ceza Kanunu'nda önceki ceza kanununa kıyasla düzenlenme bi-

ÖZNUR SEVDİREN

//

Ensest Atlası ile ilgili yapılan açıklamalar ve gazetelere verilen demeçler, aile içi cinsel şiddetin oranının korkutucu boyutta olduğunu gösteriyor; örneğin Canan Güllü, o dönem Milliyet Gazetesi'nden Meral Tamer ile yaptığı söyleşide sadece 2010 yılında İstanbul Barosu'nun bilgisi dâhilinde bulunan 11 bin ensest ile ilgili davanın // olduğunu belirtiyor.

çimi, bu suçların uzlaşma kapsamında olmaması, bu durumun son değişiklikte muhafaza edilmesi gibi gündelik tartışmalarda önemi fark edilebilen edilemeyen pek çok yasal düzenleme kadın hareketinin son derece önemli katkılarının ürünü olarak ortaya çıktı.

Bugün magazinel bir figür dolayısıyla ön plana çıkan ensest tartışması esasen yine kadın derneklerinin yıllara uzanan çalışmaları ile mümkün olabildi. Her ne kadar, tartışma, tam olarak neye karşılık geldiği henüz anlaşılamayan bir orana kilitlenmiş olsa da aslında Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) çok önemli bir tartışmayı başlattı.

TÜRKİYE KADIN DERNEKLERİ FEDERASYONU'NUN ARAŞTIRMASI

TKDF'nin yürüttüğü araştırma sonuçlarının yayımlanmaması, kuşkusuz muarızların da ifade ettiği üzere, yöntem ile ilgili bir tartışmayı davet ediyor. Açıkçası, TKDF'nin bu konudaki açıklaması araştırmanın yöntemine ilişkin soruları ve bu tip itirazları izale edebilecek nitelikte en azından şimdilik görünmüyor. Dolayısıyla yönetime ilişkin kimi spekülasyonlara haliyle alan açıyor. Burada bir tahmin, bu oranın söz konusu araştırma kapsamında bütün cinsel şiddet fiilleri içinde ensest vakalarının oranını yansıtabileceği doğrultusunda. Ancak, herhalde böyle değil. Aksi halde gerekli düzeltme yapılırdı. Nitekim, Ensest Atlası ile ilgili yapılan açıklamalar ve gazetelere verilen demeçler, aile içi cinsel şiddetin oranının korkutucu boyutta olduğunu gösteriyor; örneğin Canan Güllü, o dönem Milliyet Gazetesi'nden Meral Tamer ile yaptığı söyleşide sadece 2010 yılında İstanbul Barosu'nun bilgisi dâhilinde bulunan 11 bin ensest ile ilgili davanın olduğunu [belirtiyor](#).

İkinci bir ihtimal, gün ışığına çıkmamış vakaların da, başka bir deyişle karanlık sayıların (Dunkelziffer) da, bu oranın tespitinde kullanılması. Karanlık sayıların tespiti ise kriminolojide ölçümü ve değerlendirilmesi son derece güç bir alan. TKDF'nin çalışmasının mağdurlar dışında öğretmenler, okullarda psikolojik danışmanlar, psikologlar ve tıbbi personel gibi ensest vakaları ile ilgili bilgi sahibi olabilecek diğer kişilerin görüşleri ile ortaya çıkmış olduğunu bir tahmin olarak öne sürebiliriz. Lakin, araş-

tırma bu şekilde mi yapıldı, ancak kamuoyu ile paylaşıldığında öğreneceğiz.

[Türkiye Ensest Atlası](#) araştırmasının sonucu olarak zikredilen oranı kısmen açıklayabilecek ve her halükarda oranın sayısal tespitinden daha önemli bir tartışma, esasen ensestin tanımı ile alakalı. Kadın örgütleri adına kaleme alınan bir açıklamada ensest “taciz ve taciz edenin cinsel uyarılması ve tatmini için çocuğa gence yönlendirilmiş her türlü fiziksel ve fiziksel olmayan sistematik davranış ve şiddet” [olarak tanımlandı](#). Kadın örgütlerine göre, ensest tanımındaki belirleyici faktör “güç ilişkisi, failin mağdurun duygusal ve fiziksel bağımlılığından yararlanması”. Temel kıstas, kan bağı dışında tanımlandığı için çocuk üzerinde anne-baba gibi otorite ve güç ilişkisi bulunan “akraba ve hısım grubu” da (enişte, üvey anne ve baba ve üvey kardeşler) bu kategoride değerlendiriliyor.

Enseste ilişkin geleneksel tanımın genişletilmesinden yana bu yaklaşım, aslında özellikle çocuklara dönük işlenen zaman zaman yanlış bir biçimde cinsel taciz olarak da nitelenen cinsel istismar fiillerinin doğru bir biçimde değerlendirilmesini mümkün kılabilir. (Tanıma ilişkin şahsi rezervim, tanımdaki ‘sistematik’ ifadesinin aksi bir etki yaratarak fiilin kapsamını daraltabileceği ve bu nedenle tanımdan çıkarılması doğrultusunda.)

TCK'DA ENSEST OLGUSU

Türk Ceza Kanunu'nda ensest, ne yetişkinler açısından rızaen gerçekleşecek çok failli bir suç olarak, ne de özel bir cinsel saldırı veya istismar fiili olarak bağımsız biçimde düzenlenmiş durumda. Ancak, cinsel saldırı (TCK md. 102), cinsel istismar (TCK md. 103) ve reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK md. 104) suçu bakımından cezayı ağırlaştırıcı nitelikli bir hal olarak düzenleniyor. Yine, diğer cinsel suçlardan farkı herhangi bir fiziksel temas içermemesi olarak hüküm gerekçesinde açıklanan cinsel taciz suçu açısından (TCK md. 105) da tacizin aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle gerçekleştirilmesi cezayı ağırlaştırıcı bir hal olarak kabul ediliyor.

Ensest kapsamı içindeki fiillerin özel bir suç tipi olarak düzenlenmemiş olması suç politikası açısından ne denli doğru?

//

Enseste ilişkin geleneksel tanımın genişletilmesinden yana bu yaklaşım, aslında özellikle çocuklara dönük işlenen zaman zaman yanlış bir biçimde cinsel taciz olarak da nitelenen cinsel istismar fiillerinin doğru bir biçimde değerlendirilmesini mümkün kılabilir.

//

“**‘Rıza’ kavramının mağdurlar aleyhine suiistimalinin sıklıkla karşılaştığı Türkiye’de ise aile içi cinsel şiddetin önlenmesi açısından ensestin suç olarak tanımlanmasının daha caydırıcı bir etkisi olacağı düşünülebilir.**”

Ensesti tartışmanın güçlüğü dolayısıyla bugüne kadar konunun ceza hukuku boyutlarına ilişkin de çok az şey söylendi (Önemli bir istisna için, bkz. Türkan Yalçın Sancar/Tuğçe Nimet Yaşar, Ensest, “Genel Ahlak” ve Alman Anayasa Mahkemesi’nin Kararı, TBB Dergisi, sayı. 180, 2009, s. 245-298). Ancak, artık yetişkinler arası ensestin suç olarak tanımlanması farklı veçheleri ile tartışılabilirdir. İlginçtir, Türk Ceza Kanunu’nun önemli ölçüde etkilendiği Alman ekolü başta Almanya olmak üzere (Alman Ceza Kanunu md. 173), Avusturya (Avusturya Ceza Kanunu md. 211) ve İsviçre ceza hukuku da (İsviçre Ceza Kanunu md. 213) aile içinde yetişkinler (altsoy, üstsoy ve kardeşler) arası cinsel ilişkiyi suç olarak tanımlıyor. İsviçre Ceza Kanunu, üvey kardeşler arası cinsel ilişkiyi de bu kapsamda kabul ediyor. Dahası, Alman Anayasa Mahkemesi 2008 yılında verdiği bir kararda (2 BvR 392/07, 26 Şubat 2008) ensestin suç olarak tanımlanmasının Alman Anayasası’nı ihlal etmediğine karar verdi. Alman Anayasa Mahkemesi, başvurucunun itirazı reddederken, Alman Anayasası’nın ailenin korunmasını düzenleyen 6. maddesine dayanarak ensest ilişkilerin aile düzeninin sarsılması sonucunu doğurabileceğinin altını çizdi. Konu ile ilgili tartışmalar Almanya’da sürüyor.

‘Rıza’ kavramının mağdurlar aleyhine suiistimalinin sıklıkla karşılaştığı Türkiye’de ise aile içi cinsel şiddetin önlenmesi açısından ensestin suç olarak tanımlanmasının daha caydırıcı bir etkisi olacağı düşünülebilir. Kuşkusuz ceza hukuku yaptırımları son çaredir. Ne var ki, enseste ilişkin son derece yüksek rakamlar telaffuz edilirken böyle bir olgunun görmezden gelinmemesi gerekir. Yetişkinler arası ensestin kriminalize edilmesi ensest vakalarını azaltıcı bir etki yaratabilir. Kan saiki, töre saiki gibi sosyal meseleleri ceza hukuku vasıtasıyla çözebilmek için kanun koyucu açıkça tutum geliştirebiliyorsa benzer biçimde ensest söz konusu olduğunda neden özel bir düzenleme yapılmasın? Yukarıda, belirttiğim gibi konu, bu olgunun kriminolojik, sosyolojik psikolojik ve tıbbi (özellikle psikiyatrik) boyutları da gözetilerek tartışılmalıdır.

ÇOCUĞUN ‘RIZASI’

Dahası, kanımca Türk Ceza Kanunu’nda mağdur çocuklar yönünden halihazırda mevcut boşluk, ensestin bağımsız bir biçimde tanımlanmasının gerekliliğine de işaret ediyor.

Şöyle ki, bilindiği üzere, çocuğun cinsel dokunulmazlığının cinsel tatmin amacıyla ihlal edilmesi cinsel istismar suçunu oluşturur. On beş yaşını tamamlamamış çocuk ile on beş yaşını tamamlamış olsa dahi, kanunun dili ile ifade edersek, “fiilinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş” çocuk açısından rızasının varlığının yokluğunun herhangi bir önemi bulunmaz. Konuyla ilgili tartışmalarda zaman zaman ifade edildiğinin aksine, on beş yaşından büyük ve kanun aradığı olgunluğu taşıdığı varsayılan çocuklar açısından ise rızanın varlığı suçun niteliği açısından önemli bir değişime neden olur. Bu yaş grubu çocuk açısından rızanın varlığı halinde, ancak cinsel ilişki fiili Kanun’un 104. maddesi ile ‘reşit olmayan ile cinsel ilişki’ suç tipi altında takibi şikâyete bağlı bir suç olarak cezalandırılır. Daha açık bir ifade ile, 15 yaşından büyük çocuğun rızası söz konusu ise, cinsel ilişki dışındaki çocuğa yönelen cinsel istismar biçimleri cezasız kalabilir.

Çocuğun aynı ev içinde cinsel ilişki niteliğinde olmayan cinsel davranışlara maruz kalması halinde ‘rıza’ kavramının herhangi bir öneminin bulunmayacağı kanaatimce açık, zira böyle bir rıza, çocuğun cinsel dokunulmazlığı ile ilgili olsa da çocuğun üstün yararı ve esenliği bu rızanın konu ve ehliyet yönünden geçersizliği sonucunu doğurmalıdır. Ne var ki, kanunun, sistematik açıdan değerlendirilmesiyle aksi argümanlara da imkan tanıyacak bir esneklikte kaleme alınmış olduğu gözden kaçırılmamalı. Bu yaştaki grup açısından cinsel istismar suçunun her halükarda koruma sağlayacağı Kanun’un cinsel istismarı düzenleyen 103. maddede aradığı biçimde cebir, tehdit ve hile olmasa da aynı maddedeki “iradeyi etkileyen bir durum” içinde değerlendirilebileceği söylenebilir. Ancak, Türkiye’de yargının cinsel suçlar konusundaki sicili; haklı olarak cinsel istismarın temel hali veya özellikle 2016 değişikliğiyle eklenen sarkıntılık teşkil eden fiillerin, 15-18 yaş grubu açısından rıza kisvesi altında cezasız kalabileceği doğrultusunda tereddüt uyandırıyor.

Her halükarda, aile içi şiddet ile ilgili olarak çocuklar yönünden fail kategorilerin arttıran, fiilin kapsamını genişleten ve bu itibarla suçun ihlal ettiği hukuki değerleri daha açık bir biçimde yansıtmak üzere bir düzenleme yapılması zorunlu görünüyor.

“

Her halükarda, aile içi şiddet ile ilgili olarak çocuklar yönünden fail kategorilerin arttıran, fiilin kapsamını genişleten ve bu itibarla suçun ihlal ettiği hukuki değerleri daha açık bir biçimde yansıtmak üzere bir düzenleme yapılması zorunlu görünüyor.

”

Kendinize geliniz! Ananız avradınız olmasın lütfen

Doğada rekabet durumunda, rakip erkeklerden, bedensel olarak daha güçlü olan, diğerini döver ve konu kapanır. Söz konusu, toplumsal bir varlık olan insan olunca, sorun -ya da sorun algısı-, uygulanabilecek en etkili çözüm olmasına rağmen, yaşamın sürdürülmesi açısından en tehlikeli olan çözümün (bedensel temas) ertelenmesini zorunlu kılar. Bu durumda erkek, spermlerinin dağıtımının, rakibinden daha etkin bir yöntemle sağlanabileceğini göstermek için, kesinlikçi bir sözel anlatıma başvurur: küfür. Böylece, küfreden, kendisine küfredilen erkeğin birlikte olma olasılığının söz konusu olmadığı, belki de tek kadına yönelir: annesine.

Analar, karılar, kızlar, baldızlar, kaynanalar, eltiler derken giderek kalabalıklaşan grupların hepsine olmasa da muhakkak birisine ait olmaktan kendini kurtaramamış bir kadın olarak diyorum ki: Yeter, artık beni satmayın; soyutlama bölgesinde oluşturulan imgele cinsel birleşme tehditlerinize bir son verin.

-Anasını satayım!

-Anam, avradım olsun!

Her gün duymaya/söylemeye alışık olduğumuz bu sözlerle farkındalıksız bir ilişki içinde olduğumuzu düşünmeyi tercih ediyorum. Eğer öyle değilse durum vahim!

Biyolojik olarak canlılığın, evrimsel olarak çeşitliliğin sürdürülebilir olmasının önemli unsurlarından birisi olan, spermin dağılımı, "genin bencilliği" nedeni ile diğer erkeğin rakip olarak algılanmasına neden olur. Doğada rekabet durumunda, rakip erkeklerden, bedensel olarak daha güçlü olan, diğerini döver ve konu kapanır. Söz konusu, toplumsal bir varlık olan insan olunca, sorun -ya da sorun algısı-, uygulanabilecek en etkili çözüm olmasına rağmen, yaşamın sürdürülmesi açısından en tehlikeli olan çözümün (bedensel temas) ertelenmesini zorunlu kılar. Bu durumda erkek, spermlerinin dağıtımının, rakibinden daha etkin bir yöntemle sağlanabileceğini göstermek için, kesinlikçi bir sözel anlatıma başvurur: küfür. Böylece, küfreden, kendisine küfredilen erkeğin birlikte olma olasılığının söz konusu olmadığı, belki de tek kadına yönelir: annesine. Burada skor 1-0 değil 2-0'dır. Çünkü, küfreden ayrıca, küfrettiği erkeğin özenle uğramadığı; uğramaktan imtina ettiği mahrem bir bölgeye (Ödipal) girmiştir. Lacan, Ödipal fantezilerden kısmen etkilenen öznelliğin yapılanmasında, kendisini anneden henüz ayıramayan çocuğa dayatılan ensest yaşağının, çocukta anlamlandırılması olanaksız, büyük bir boşluk oluşturmak suretiyle rol oynadığından söz eder. Sınırsız yaşam enerjisinin sınırlanması ile oluşan bir boşluk. İçgüdü'nün, sınırlarının zorlandığı bu bölgede erkek bedenen ya da sözel olarak angajman yaşamak zorunda hisseder. Karşılık vermezse, erkekliğin sorgulanabilir olduğuna inanır. Sonuç olarak, tepki her ne kadar yetişkin bedeninden veriliyor olsa da, köken olarak

// İçgüdü'nün, sınırlarının zorlandığı bu bölgede erkek bedenen ya da sözel olarak angajman yaşamak zorunda hisseder. Karşılık vermezse, erkekliğin sorgulanabilir olduğuna inanır. Sonuç olarak, tepki her ne kadar yetişkin bedeninden veriliyor olsa da, köken olarak çocukluk döneminde aittir. //

//

Bilinç düzeyinin bir yansıması olarak dil, ayrımcı tutumların ilk olarak dışa vurulduğu bir uğraktır. Gündelik kullanımında, dilimiz ayrımcı ve kadına şiddet // içeren bir dildir.

çocukluk dönemine aittir.

Çevremizi, çok kararlı olduğumuza; kafamıza koyduğumuz şeyi gerçekleştireceğimize inandırmak istediğimizde “Anam avradım olsun” dememeyi tercih etmemiz, limbik sistem kaynaklı uyarıları kontrol altına alabilecek ölçüde eğitilmiş, kontrollü ve farkındalıklı olduğumuzun bir göstergesi olacaktır. İrdelemeye devam edersek “Anasını satayım” gibi, küfredileni aşağılarken küfredeni de, doğrudan pezevenk konumuna getiren hastalıklı bir ruh halini, aklı başında kimsenin istemeyeceği sonucuna ulaşabiliriz.

Lacan ayrıca, çocuğun dil evrenine ensest yasağıyla geçtiğine işaret eder. Dil bu aşamadan sonra bir dışlaşma ilişkisi olarak kurulur. Düşünen ile düşünce arasındaki ilişkinin sağlıklı kurulması açısından da, dil aynı zamanda, insanın kendisi ile kurduğu ilişkinin bir göstergesidir. Kendisini eylemleri aracılığı ile bir anlam varlığı olarak yapılandıran insan ruhsal, akılsal, ilkesel birliğe dönüşürken dili de kendisi ile beraber dönüşür.

Toplumsal dilin ulaştığı düzey, o toplumun ulaştığı ruhsal düzeyden ayrı bir olgu olarak ele alınamaz. Dil oluşumu çocukluktan başlar ve bir toplumun kültürünü yansımasının yanı sıra o kültürün yeniden oluşturulması ve sürekliliğini de sağlar. İnsan, içinde yaşadığı toplumdan etkilenir ve bu kişiliğinde belirleyici bir rol oynar. Yapısal olarak Türk Dili, cinsiyet belirlenimi/ayrımı içermez. Oysa, sosyolojik bir yansıma olarak, eril toplumun taraflı bakış açısı ile dil kullanımı sıkıntı yaratmaktadır.

Bilinç düzeyinin bir yansıması olarak dil, ayrımcı tutumların ilk olarak dışa vurulduğu bir uğraktır. Gündelik kullanımında, dilimiz ayrımcı ve kadına şiddet içeren bir dildir. Bu kullanımlar arasında:

*Asimetrik kullanım (bilim adamı, adamdan sayılmak, adama kıllı, kıllık soyadı),

*Erkeğin norm olduğu kullanım (kadın şoför, bayan doktor, kadın yazar),

*Aşağılayıcı kullanım sayılabilir.

Aşağılayıcı kullanım örnekleri yüz kızartıcı şiddette ve boldur. Oldukça sık duyulan ağır küfürleri buraya yazamayacağım. Bunların dışındaki bazı aşağılayıcı deyim ve atasözlerini hatırlayalım:

“Hem kız, hem baldırı düz, hem de ucuz olur mu?”

“Kız gibi.” (Kullanılmamış anlamında)

“Kızını dövmeyen, dizini döver.”

“Ağustostan sonra ekilen darıdan, kocasından sonra kalkan karıdan hayır gelmez.”

“Eksik etek”

“İyi ipek kendini kırdırmaz, iyi kadın kendini dövdürmez.”

“Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin.”

“Kadının yüzünün karası, erkeğin elinin kınası.”

“Kadın erkeğin elinin kiridir.”

“Saçı uzun, aklı kısa”

“Karı gibi konuşma!”

Hem gizli hem de açık, baskı ve önermelerin barındığı bu türde bir dilin etkisi ile büyüyen ve bu tür tanımlamalar tarafından belirlenen bilinç sahipleri olarak erkek çocukların kadınlara saygı duymasını beklemek safdillik olacaktır. Ayrımcı ve aşağılayıcı dil kullanımının olumsuz etkisi araştırılmış ve ne yazık ki kadınların da, erkeklerin kendilerine giydirdikleri kimlik belirlenimlerinin etkisini yansıtan öz-belirlenim yaptıkları bulgulanmıştır.

Hint Avrupa Dili olan Almanca (artikel), Latin Dilleri olan

Fransızca (masculin-feminin) ve İspanyolca, Semitik bir dil olan Arapça (müzekker-müennes) gibi bazı diller kelimelerin cinsiyet belirlenimleri aldıkları dillerdir. Bu belirlenimlerin kadın-erkek ilişkileri üzerindeki etkisi üzerine yapılmış kapsamlı araştırmalar ve eşitsiz dil kullanımının önüne geçebilmek için kurumsal öneriler vardır. (1), (2)

Fransızca'da bin kişiden oluşan bir toplulukta sadece bir erkek olması durumunda bile topluluğun eril artikel alması, cinsiyet belirlenimi açısından tarafsız bir dil olmasına rağmen İngilizce'de kadın woman (3) sözcüğünün kadın hizmetçi demek olan wifman'den türemiş olması ve eş/karı anlamına gelen wife sözcüğünün de bundan köken alması gibi örneklerin bolca verilebileceği açık ya da örtük bir misojeni sorunsalı vardır.

Bu dillerin kullanıldığı kültürlerde feminist dil felsefesi üzerinde çalışan araştırmacılar günlük dilin, literatürün ve giderek bilimin bile baskıcı eril yaklaşım ile kirletildiğini savlarlar ve bu konuda yapılan yoğun bir temizlik girişimi vardır. (4)

Bunlar arasında,

"...geride sadece yaşlılar, kadınlar ve çocuklar kalmıştı"

gibi cümlelerle kadınların sağlık-yaş bakımından genç ve dinamik, akıl-meslek bakımlardan ise yetkin olmalarının öneminin yok sayılması ve işe yaramazlar listesine eklenmeleri ya da bilimsel anlatımlarda ise,

"...uzun yolculuğun sonunda sağ kalan spermler, yumurtaya saldırırlar, ödülü çepeçevre kuşatırlar." (5) gibi örnekler verilebilir.

Kadının dil aracılığı ile baskılanması, sessizleştirilmesi ve tecavüze ulaşan şiddet sarmalı konusunda, yoğun bilimsel araştırmalar yapılmıştır.

Cinsiyet ayrımcılığı sadece yaşamlarımızı değil felsefeyi bile etkilemiştir. Edebiyat ve Tarih alanlarında olduğu gibi, felsefe tarihinin yeniden, feminist bir bakış açısı ile ele alınmasında son yirmi beş yılda bir patlama olmuştur. Özellikle kadın felse-

fecilerin tarihsel akışa dahil edilmemiş olmaları probleminden başlanmıştır (6). 1967 yılında yayınlanan Felsefe Ansiklopedisi'nde değinilen 900 filozof arasında Wollstonecraft, Arendt veya de Beauvoir isimlerinin olmaması tepki toplamıştır (7). Mary Ellen Waithe, klasik dönemden 16 kadın filozof, 500-1600 tarih aralığında 17 ve 1600-1900 yılları arasında ise 30 kadın filozof belgelemiştir (7). Tarihte bazı felsefecilerin cinsiyetçi tutumları üzerinde de çalışmalar yapılmaktadır, bunların açık ya da gizli cinsiyet ayrımcılıkları, kadın düşmanı olmaları, eril merkezli oluşları ele alınmaktadır. Bunlar arasında Euripides, Sokrates, Plato, Aristoteles, Kant, Hegel, Schopenhauer, Nietzsche sayılabilir.

Filozofların feminist dil ile ilişkilerinin ele alınması konusunda İbn-i Arâbi'ye değinmemek büyük bir haksızlık olur. Cinsiyet belirlenimli bir ana dil konuşmasına, 13'üncü yüzyılda yaşamasına ve günümüzde bile yanlış yorumlanan bir dîne ait olmasına rağmen kendisi aydın bir felsefeci, bir hakikat aşığı ve bir feministtir. Batı'da ilk erkek feminist olan Poullain de La Barre'in 17'nci yüzyılda yaşadığı ve kadın hakları savunuculuğundan rahatsız olan çevrelerin ölüm gözdağı vermesi nedeniyle gizlenerek yaşamak zorunda kaldığı hatırlanırsa, İbn-i Arâbi'nin değeri daha da belirginleşir.

Anne Marie Schimmel'e göre, Arâbi, dişil unsurun âlemdeki merkezi rolünü o denli vurgulamıştır ki, modern Müslüman eleştirmenler onu 'paraseksüel sembolizm'e meyletmekle suçlamışlardır (8). Schimmel, Arâbi'nin kadınlar ile ilgili tavrının özellikle dikkate değer olduğundan söz eder ve ondan şöyle alıntılar yapar:

"Peygamberlik, imamlık ve önderliktir. Aslolan kadının imam olmasıdır, olmaz diyenlerin delil getirmeleri gerekir."(9)

Toplumsal yansımanın dili, dilin toplumu belirlemesi açısından, dilde kadına şiddetin bilinçli olarak ele alınması gerekmektedir. Buna yönelik her türlü çaba teolojik dil, sanat dili, bilimsel dil, siyaset dili, spor dili, felsefi dil ayrımı gözetmeksizin desteklenmelidir. Kadınların özgür olmadığı bir toplumun gerçek anlamda özgürlüğünden söz edilemez. Kadının özgürleşmesini istemek yeterli değildir, uygulama alanlarında kar-

//

Toplumsal yansımanın dili, dilin toplumu belirlemesi açısından, dilde kadına şiddetin bilinçli olarak ele alınması gerekmektedir. Buna yönelik her türlü çaba teolojik dil, sanat dili, bilimsel dil, siyaset dili, spor dili, felsefi dil ayrımı gözetmeksizin desteklenmelidir.

//

şılığın bulunması önemlidir. Dinlere, ırklara, dillere ve cinslere karşı geliştiren her düzeydeki tutumda gözlemlendiği gibi, özgür olmayan tutum, kendisine sürekli olarak bir karşıt yaratan tutumdur; hep dışarıdan belirlenmeye mahkûmdur. Kadın ve erkeğin özgürlüğü, tensel karşıtlığın aşılıp insanlık potasında beraber erimelerinden geçecektir.

Başlangıç olarak, en azından, cinsiyetçi dil kullandığımızda bizi uyaranlara, dudağımızın kenarına yerleştirdiğimiz müstehzi bir ifade ile, çifte aşağılama anlamını vererek, (affedersiniz) feminist demekten vazgeçsek?

[1] Palomares, N.A. Gender-Language Consistency <http://communication.ucdavis.edu/people/nap/pubs/ye-palomares-in-press-ylsp-gender-language-consistency>

[2] The National Council of Teachers of English: Guidelines for Gender-Fair Use of Language <http://www.ncte.org/positions/statements/genderfairuseoflang>

[3] http://www.etymonline.com/index.php?term=woman&allowed_in_frame=0

[4] Miller, C. and Swift, K. (1976) Words and Women: Doubleday Publishing

[5] Martin, E., (1996) The Egg and the Sperm: How Science has Constructed a Romance Based on Stereotypical Male-Female Roles in Feminism and Science, E. F. Keller and H. E. Longino (eds.), Oxford and NY: Oxford University Press: 103–117.

[6] Alanen L., Witt C. Feminist Reflections On The History Of Philosophy Kluwer Academic Publishers

[7] http://pubpages.unh.edu/~cewitt/Site/My_Philosophical_Life_files/FemIntCan.pdf

[8] Schimmel, A. (2011) Ruhum Bir Kadındır: İstanbul: İz Yayıncılık. ISBN: 978-975-355-342-1. s. 31

[9] Uludağ, S. (2009) Sufî Gözüyle Kadın. İstanbul: İnsan Yayınları. ISBN: 978-975-574-474-2

'Şiddete meyyalim vallahi dertten'*

Mülkiye'nin bu ülkenin bir değeri olduğunu, o İnek Bayramı'nın Türkiye'nin -oldukça kısıtlı- eleştiri kültüründeki yerini hiçbir zaman anlayamayacak olanlardan, de Gaulle'ün "Sartré Fransa'dır"ı gibi bir çıkış elbet bekleyemezdik de, devlet bürokrasisi içerisindeki Mülkiyeliler'den de "yahu bir durun ne oluyor?" lafının söylenmediğini bilmek "biraz" üzdü.

Küçük bir Alman sınır şehrindeki belediye otobüsünde gördüğüm bir afişte şöyle diyordu: "Vandallık bir 'gençlik hevesi' değildir."

Gerçekten de düşündüğümüz zaman, çocukken sahip olduğu şeye zarar vermemesi gerektiği öğretilmemiş insanların büyüdüğünde de çok bir değişikliğe uğramadığını görüyoruz. Batı'da bu, ortak yaşamın getirdiği bir sorumluluk olarak

ÖZGÜN ERSİN

çocukluktan öğretiliyor. Bu bir vatandaşlık görevi olarak da, insanların birbirine saygısı anlamında evrensel bir ilke olarak da bu şekilde öğretiliyor. Türkiye’de sadece vatandaşlık bilinciyle öğretilmesine bile razıyım. Zira “Vatandaş” kelimesi, Türkçe’de aslında Batı dillerindeki çevirisinden daha güzel anlamlar içeriyor. Vatandaşlığı sadece sahip olduğumuz bir kağıt parçası/kimlik kartı sayesinde bağlı olduğumuz devlet uyruğu yerine, gerçekten “aynı vatani paylaşan insanlardan her biri” olarak düşünsek göreceğimiz ki solduğumuz havadan, bindiğimiz otobüse, yediğimiz domatese kadar gerçekten de “kaygıda ve sevinçte ortaklık” içerisinde yaşayan insanlar her birimiz. İşte o zaman göreceğimiz ki, her bir vatandaşın bir diğer vatandaşa karşı sorumluluğu var. Hipokrat’tan gelsin ilk sorumluluk: “Zarar vermeyeceksin”.

Zarar vermeyeceksin. Parkta oturduğun banka zarar vermeyeceksin. Bindüğün otobüsteki düğmelere, koltuğun arkasındaki kumaşlara zarar vermeyeceksin. Kaldırım taşlarına zarar vermeyeceksin. Senden istediği kadar farklı olsun, farklı düşünsün, “vatandaş” olarak aynı kaderi yaşadığın komşuna zarar vermeyeceksin. Hatta İsa Mesih’in emrettiği gibi: “Komşunu kendin gibi seveceksin”. Komşunun ‘da’ faydalandığı havayı kirletmeyeceksin. Suyunu kirletmeyeceksin. Duygularına zarar vermeyeceksin. Değerlerine zarar vermeyeceksin. “Hangimizin değeri daha değerli?” yarışması yapmayacaksın.

“AYNISI KAYNIMDA VAR”

Türkiye’de “hangimizin değeri daha değerli”, “hangimizin derdi daha büyük?” yarışması, her muhabbette adeta, yapılan bir şey, siz fark etseniz de fark etmeseniz de. Azerbaycanlı bir arkadaşımın muhabbet ederken her yaptığımızda fark edip güldüğümüz, düzeltmeye çalıştığımız bir huyumuz var mesele. Hastalık muhabbetleri halkça en sevdiğimiz muhabbetler, bir farkla, bu süreç diyalog olarak işlemiyor. Başka bir şey bu. Cem Yılmaz’ın yaptığı tespit çok yerinde bu hususta ve o tespite atıfla adlandırabiliriz belki: “Kaynımda Var Ritüeli”. Bir kişi bir hastalığından bahseder etmez kimse artık “şimdi nasılsın iyi misin?”, “doktora gittin mi ne dedi?”, “nasıl iyileşiyor musun?” gibi sorular sormuyor. İki üç cümleden sonra illa “benim de şuramda şöyle şöyle bir şey var” oluyor. Yahu sana

onu soran kim? Karşındaki insanla ilgilensene biraz? Nereden geldi bu “yav sen kendi hastalığını geç de esas gel benim hastalığıma. Benimki daha mühim” takıntısı? Her şeyin kabahatini kapitalizme atıp kaçalım mı?

Bu değer yarışırma işi uzarsa eğer, 4 Mayıs 2017 günü olan rezillik gibi garabetler ortaya çıkıyor. Bir başkasının değerini toptan yasaklama!

İsimleri her seferinde değiştiğinden ifşa etmeye gerek olmayan bazı provokatör yazarlar ve tetikçi gazetelerin “İslami değerlerle dalga geçiliyor!” safsatası ve (sanki kendisinin çok ihtiyacı varmış gibi) sosyal medya üzerinden Ankara Üniversitesi Rektörü İbiş’e yapılan yoğun baskı neticesinde, Türkiye’nin ilk bürokrat okulu, halen daha bu devletin omurgasını oluşturan insanlara devlet terbiyesini öğretmiş, onları yetiştirmiş Mülkiye’nin 80 küsur yıldır kutlanan İnek Bayramı bu yıl 12 Eylül döneminden beri ilk kez yasaklandı. Bu “12 Eylül Dönemi” ibaresi önemli, hani AKP 12 Eylül’ü yargılıyordu ya, hatlarda bir karışıklık yaşıyorlar sanırım, daha çok yâd ediyor gibiler!

Mülkiye’nin bu ülkenin bir değeri olduğunu, o İnek Bayramı’nın Türkiye’nin -oldukça kısıtlı- eleştiri kültüründeki yerini hiçbir zaman anlayamayacak olanlardan, de Gaulle’ün “Sartré Fransa’dır”ı gibi bir çıkış elbet bekleyemezdik de, devlet bürokrasisi içerisindeki Mülkiyeliler’den de “yahu bir durun ne oluyor?” lafının söylenmediğini bilmek “biraz” üzdü. Üzer ya, duygusal milletiz neticede. Ama duygusallık da, duygular da aynı diğer şeylerimiz gibi yarışırılabilir ve neticesinde yozlaştırılabilir şeylerdi, her seferinde unutuyoruz ve birileri hatırlatıyor, sağolsunlar. Ülkede sadece tek bir değer varmış da ülkenin geri kalanının bütün işi bu değere saldırmakmış gibi, şizofrenik bir tavır var, bunu da hep “çok duygusal milletiz vesselam” diye yutturmaya pek meraklı bir ticari kaygımız.

“ŞİDDETE MEYYALİM VALLAHİ DERTTEN” DEMEK DUYGUSALLIK BELİRTİSİ DEĞİLDİR

Duygusallık kisvesi altında kadına şiddet, silahlı çatışmalar, her türlü başka zorbalık yargı yolunda ceza indirimine tabi olurken, “vatandaş”larına daha güzel gelecek hazırlamak için

//
Ülkede sadece tek bir değer varmış da ülkenin geri kalanının bütün işi bu değere saldırmakmış gibi, şizofrenik bir tavır var, bunu da hep “çok duygusal milletiz vesselam” diye yutturmaya pek meraklı //
bir ticari kaygımız.

bir okulu evi bellemiş öğrencilerin duygularını çöpe atmak, hangi duygusallıkla açıklanacak? Bir okulu Madımak Oteli gibi ateşe vermeye hazır bir güruh varken hiçbir siyasetçinin gıkının çıkmaması peki hangi maaşlı kaygıyla açıklanmalı? Her olayda "tahrik indirimi" yapılırken, gerçekten de tahrik olanın hiç mi suçu yok hakim bey?

Mesela "çok sevdim, benimle evlenmeyince önce tecavüz ettim sonra da vurdum hakim bey" aslında aşırı duygusal bir gencin bir anlık göz dönmesi değil, açık şekilde psikolojik bir rahatsızlıktır.

Mesela, ülkenin bir şehrinde hava çok sıcak diye güneşe ateş etmek, haber yapılacak eğlenceli bir olay değil, psikolojik bir rahatsızlık belirtisidir.

Mesela, her baktığı yerde sadece kendisine/inandığı şeye zarar verildiğini görmek, bunun üzerinden saldırganlaşmak, duygusallık falan değil, düpedüz sorunlu bir insan psikolojisidir.

Mesela, sadece biraz eğlenmek, biraz akademik sorumluluğunu yerine getirerek eleştirel düşüncüyü dışa vurmak isteyenleri satırlarla, silahlarla, küfürlerle tehdit etmek, duygusallık ya da "değer koruma" değil, bir cinnet halidir.

2 Temmuz 1993'te insanlar otelde yanarken, dumandan boğulurken, otelin önünde "Allah'ım bu senin ateşin işte, cehennem ateşi!" diye bağırarak 'bir anlık sinir' değildir, çocukluktan sorunlu yetişmiş bir bireyin "vatandaş"a dönüşemeyişinin, sosyalleşemeyişinin ve safi nefretle büyütülüşünün bir örneğidir. Eğer bir 'değer' sizi komşunuzu öldürmeye, yakmaya teşvik edecek hale getiriyorsa, ya o değeri sorgulayın, ya da kendinizi! Çünkü o değer dediğiniz şeyde bir sıkıntı vardır, yok eğer orada sıkıntı yoksa, o zaman sizin algılarınızda! Bunu da öyle bir şeylere bağlılıkla açıklamaya çalışmayın. Kişi aşırı bağlılıklarını bahane ederek çevresine ve kendisine zarar vermeye başlamışsa, onun adı bağlılık, sadakat falan değil, takıntıdır ve psikiyatrik ilaçlarla, terapilerle tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır!

Duygusal olmak, "saldırgan" ya da İngilizce'den aşırma tabiriyle "ofensif" olmak değil, baktığın yerde kendi inandığından önce bir insan görmek ve önce frene basmaktır. Bu yüzden ilk emir "Öldürmeyeceksin" diyor. "Bir bak bakalım, duruma göre karar verirsin" ya da "senden değilse gebert gitsin" demiyor Torah. "Öldürmeyeceksin" diyor. Sarih.

Duygusal olmak "herkesi komşun gibi sevmek", başkalarının da yarınını düşünmektir, içine düşülen bencillikler ve kaybedilmiş ya da hiç bir şekilde kazanılamamış vatandaşlık bilinci yüzünden komşunun yarınlarını yok etmek değil. Duygusal olmak, kendini bırakıp "öteki"yi anlamaya çalışmaktır, her ötekiye baktığında kendini göremeyince delllemek, ötekiyi yok etmeye çalışmak değil.

Yoksa kendine aşık Narcissus'un neresi duygusal Allah aşkına?

*Murat Menteş

Tribünler hayattır, Türkiye'nin aynasıdır!

Türkiye'de tribünlerin çoğunda, "tribün lideri" adında atanmış siyasetin "kayyumları" var artık. İstenmeyen toplumsal bir reaksiyonu frenlemekle görevli, fonda çalan plak gibi sırası önceden belirlenmiş yavan besteleri dakikalarca söyleyip sıra savan, hakem kararlarına tepkisini gerçek bir tribün gibi ortaya koymak yerine ninni olarak kullanılabilir şarkılarla gösteren tribünler oluşturmakla sorumlu bu kayyumlar.

HIKMET KOYUNCUOĞLU

Tribün çok önemli bir yerdir gidenler için! Sosyalleşmeyi bir kenara bırakın, koca bir topluluğun harekete geçişini, kitlenin elektriklenme noktalarını, demografik olarak karmakarışık bir ortamda var olabilmeyi, racon kesmeyi, racon kesenlere karşı ne yapılması gerektiğini sezmek gibi birden çok özelliğin gelişmesine açık biçimde katkı sağlar. Üstelik 80 sonrası dönemde bilinçli bir politikayla depolitize edilmiş Türkiye gençliği için toplumsal gerçeklerle karşılaşmak ve kitleleri tanımak açısından muazzam bir fırsat da yaratmıştır tribünler.

Küçük yaştan beri gittiğim tribünlere ben de oldum olası hep merak duydum ve uzunca süre takip ettim (tribün tabiriyle kovaladım). Her tribünün anlamı vardı benim için ve sembol değerler atfederdim onlara. Benim gençlik zamanımda kitlesel gücü olan tribün Fenerbahçe tribünleri idi. Gücünü sayısından alırdı. Beşiktaş tribünleri tutkuluydu. Benim gittiğim Galatasaray tribünleri ise farklıydı. Kaynağını akılcı lise ekolünden alan kulübün taraftarları olarak, bu ekolün Galatasaray tribünlerinin yaratıcılığına katkı sağladığını düşünürdüm hep. Bunlar dışında da tribünler vardı tabi. Trabzon Avni Aker stadının maraton tribününün hınca hınç dolu hali hep gözümün önündedir. Her tribüne farklı bir anlam ve karakter vererek giderdim maçlara. Tek tipleştirmeye karşı en azından farklı renklerde ve karakterlerde tribünler vardı hayatımızda.

Yurtdışı maçlarındaki tribünleri de aynı şekilde okurdum. Biz Akdeniz ülkesi olmakla zaten, tribün konusunda yüzde 90 ülkeye karşı önde başlardık. Coşkulu, yerinde duramayan, deli dolu tiplerin oluşturduğu tribünlerdik biz her şeyden önce. Türkiye yenilse bile, tribündeki o kitle, zıplayan, bağırان, görsel farklılık yaratan insanlardan oluşurdu. Başka alanları bilmem ama tribün kültürüyle kesin gurur duyabilirdi Türkiye!

Yukarıda yazdığım düşüncelerimin uzunca bir süredir çok yerli yerinde olmadığını biliyordum ama bu hafta içerisinde seyrettiğim ve gittiğim bir kaç maçta gördüklerim konuyu bir nevi netleştirdi nazarımda. En sonda söyleneceği en başta söyleyeyim; Türkiye’de hepsine ayrı karakter vererek, bir zamanlar seyretmeye doyamadığım tribünlerin çoğunda, “tribün lideri” adında atanmış siyasetin “kayyumları” var artık.

İstenmeyen bir yöne doğru oluşabilecek toplumsal bir reaksiyonu frenlemekle görevli, fonda çalan plak gibi söylenme sırası önceden belirlenmiş yavan besteleri dakikalarca söyleyip sıra savan, hakem kararlarına tepkisini gerçek bir tribün gibi korkutucu bir gürültü çıkarmak ve küfür içermeyen anlık akılcı tezahüratlar ile ortaya koymak yerine ninni olarak kullanılabilircek şarkılarla gösteren tribünler oluşturmakla sorumlu bu kayyumlar.

Lise ekolünden geldiğini düşündüğüm, müstehzi yanıyla hep

fark yaratan, batıya açılan pencere Galatasaray tribünleri, işte tam da yukarıda yazdığım hale bürünmüş durumda. Diğerlerinin de çok farklı olduğunu sanmıyorum.

Misal olarak, yine coşkularıyla ve takımlarına bağlılıklarıyla bilinen Bursa tribünlerine bakalım. Türk Telekom Arena'da oynanan ve benim de gittiğim son Galatasaray – Bursaspor maçında, Bursaspor deplasman tribünü, farkı skorlu yenilgi karşısında, sırf rakip değerlere saldırmak ve karşı tarafı yaramak adına; Galatasaray kulübünün kurucusu Ali Sami Yen'e ve efsanesi Metin Oktay'a ağır şekilde küfür etmekte buldu çareyi. Karşı tarafı en çok yaralayabilecek noktayı bul ve pervasızca bu hedefe saldır. Türkiye'de yaşayan insanlar olarak aşına olduğumuz bir ruh hali değil mi?

Ama sanırım en ağır darbeyi Bayern Münich – Beşiktaş maçını televizyondan seyrederken aldım. Soğuk ve cansız denilen Almanların, üstelik içlerinde belki de en zengin ve şımarık olarak nitelendirdikleri Münihlilerin, kale arkası tribünlerinde bütün maç boyunca dev sopalı bayraklar sallayarak etkileyici bir görsel oluşturmasından bahsediyorum. Tamam İtalyan tribünlerinin koreografileri kadar etkileyici değildi ama bizim statlarımıza artık özel izinle, o da bir kaç tane ancak alınan sopalı bayrakları sanırım o kadar özlemiştim ki, Münih tribünleri bile etkilemişti beni.

Aynı maçta atılan gollerden sonraki anons kısmına ise ayrı değinmem lazım. Gollerden sonra anons yapan kişi, Bayern Münich'in attığı gol sayısını seyirciye soruyor, seyirci sayıyı söylüyor, sonra rakip takımın skorunu soruyor, seyirci o sayıyı da söyledikten sonra anons yapan kişi seyirciye teşekkür ediyor, seyirci de son kez, hep bir ağızdan "bir şey değil" ("bitte") diye bağırarak cevap veriyordu.

Allah allah! Görsel şov, takımı destekleme gibi tribün faaliyetleri; anonsçuya "bir şey değil" cevabını veren ve buradaki tribün algısında son derece "anti-cool" olarak adlandırılacak bir davranış biçimiyle mi bütünleşiyordu? Ercan Saatçi gibi anonsçuları yaşamış biri olarak, medeniyet dedikleri bu mu acaba diye düşünmeye başlıyor ister istemez insan. Bütün maç bayrağı sallayan, görsel şova katkıda bulunan adam,

ağzından tükürükler saçarak küfür etmeye meyilli bir hooligan değil de anonsçuya hakkını verebilecek bir takım taraftarından mı oluşuyordu sadece?

Son maçlarda tüm bu yaşadıklarım ve gördüklerim, gençken benim tribünlerin karakterleri ve yansıttığı değerler hakkında bütün düşündüklerimin sadece bir yanılığdan oluşup olmadığı sorgulamasını tekrar yapmama vesile oldu açıkçası. Acaba tribünlere bu kadar anlam yüklemek gereksiz ve anlamsız bir çaba mıydı?

Ya da belki, tribünler onu oluşturan camiaların/toplumların aynası olma görevini sürdürmeye devam ediyorlardı da, bu aynada benim son seferler gördüklerim pek hoşuma gitmeye başlamıştı! Galatasaray tribünleri ile lise akılcılığı (kaldıysa tabi) arasında köprü kurmak çok doğru değildi belki. Coşkulu Akdenizli kimlikten, şiddet toplumuna geçişimizin yansımaları sağlıyordu belki bu dönemdeki Türkiye tribünleri. Tribün liderlerinden kayyum yaratma telaşı da, bu şiddetin, atamayı yapanların arzu etmeyeceği bir hedefe yönelme ihtimalini engellemekle mi ilgiliydi?

Bu kafa karışıklığına benim açımdan son noktayı koyan ise, Spartak Moskova taraftarının İspanya'nın Bask bölgesindeki Bilbao deplasmanında, bir İspanyol polislinin ölümüne yol açmalarına sebep olan taşkınlıklarına ilişkin haberi okumam oldu. Sosyalist rejim döneminde en önemli deplasman maçına 50-100 kişi gidebilen Sovyet taraftarlardan, İspanya'da polislin ölümüne sebep olan Rusya taraftarlarına geçiş!

Sanırım benim gençliğimde tribünlerin karakterleriyle ilgili hissettiklerim de doğrudu, bugün gördüklerim de doğru. Sorun o ki, ben çoğunlukçu değil akılcı, şiddetli değil coşkulu tribünleri sevmişim. Bugünlerde bu ülkede yaşayan benim gibi tribüncülerin işi oldukça zor, hepimize kolay gelsin!

//
Coşkulu Akdenizli kimlikten, şiddet toplumuna geçişimizin yansımaları sağlıyordu belki bu dönemdeki Türkiye tribünleri. Tribün liderlerinden kayyum yaratma telaşı da, bu şiddetin, atamayı yapanların arzu etmeyeceği bir hedefe yönelme ihtimalini engellemekle mi ilgiliydi?
//

Günümüzde Şiddet ya Barbarlık ya Sosyalizm

Yazar: **Leo Panitch, Colin Leys**

Çevirmen: **Umut Haskan**

Yayınevi: **Yordam Kitap**

Baskı Yılı: **2010**

Sayfa Sayısı: **288**

Lüks ve Şiddet

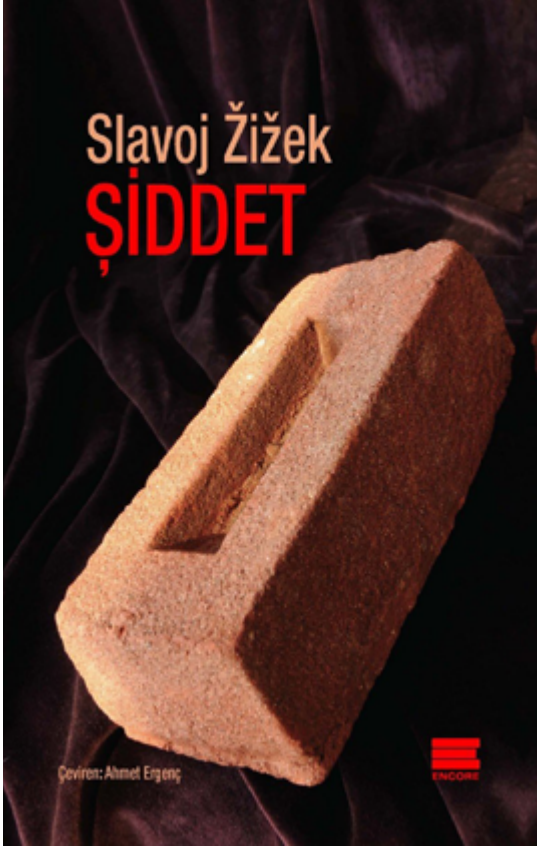
Yazar: **Hamit Bozarslan**

Çevirmen: **Melike Işık Durmaz**

Yayınevi: **İletişim Yayınları**

Baskı Yılı: **2016**

Sayfa Sayısı: **253**

Şiddet

Yazar: **Slavoj Zizek**
Çevirmen: **Ahmet Ergenç**
Yayınevi: **Encore Yayınları**
Baskı Yılı: **2018**
Sayfa Sayısı: **210**

Devrimci Şiddet

Yazar: **Isabelle Sommier**
Çevirmen: **Işık Ergüden**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Baskı Yılı: **2012**
Sayfa Sayısı: **149**

Kitaplarda 'Şiddet'...

Şiddet Medenilik

Yazar: **Etienne Balibar**
Çevirmen: **Sevgi Tamgüç**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Baskı Yılı: **2014**
Sayfa Sayısı: **392**

Şiddet Dili

Hazırlayan: **Özcan Köknel**
Yayınevi: **Remzi Kitabevi**
Baskı Yılı: **2013**
Sayfa Sayısı: **216**

Kardeşler - Cinsellik ve Şiddet

Yazar: **Juliet Mitchell**

Çevirmen: **Billur Yılmazyigit, Pınar Padar**

Yayınevi: **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları**

Baskı Yılı: **2012**

Sayfa Sayısı: **272**

Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar

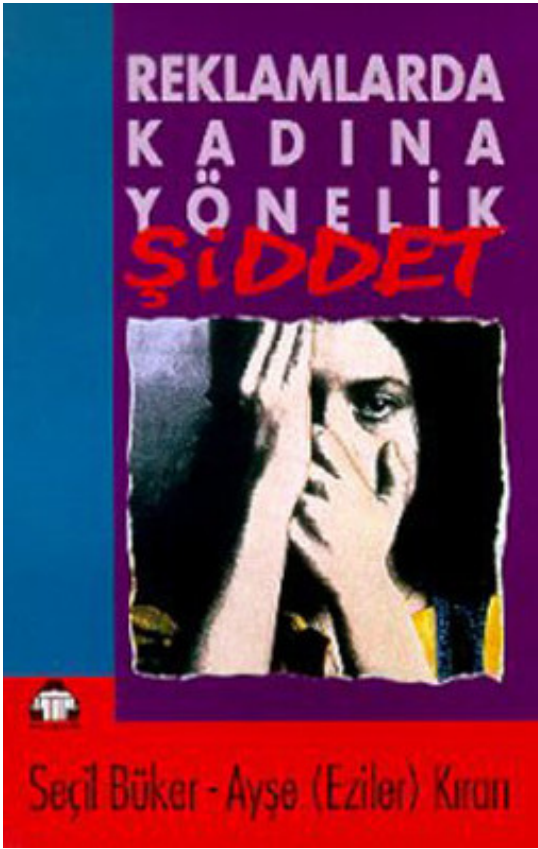
Yazar: **Hamdi Kalyoncu**

Yayınevi: **Yediveren Yayınları**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **135**

Kitaplarda 'Şiddet'...

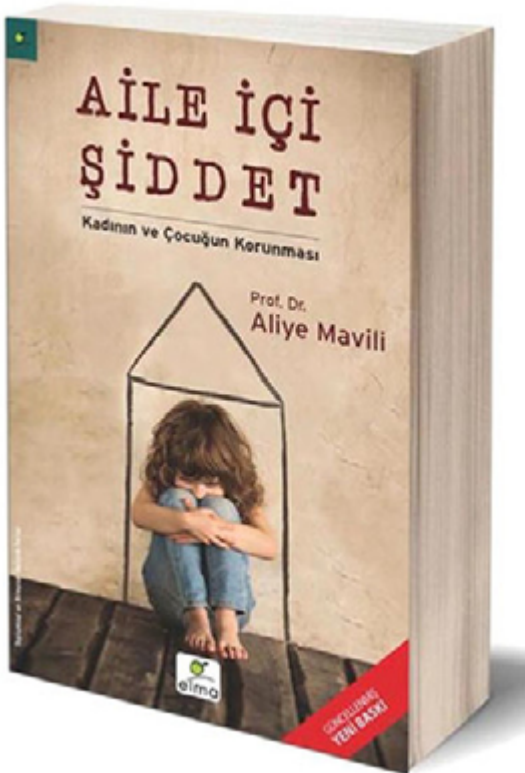
Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet

Derleyen: **Seçil Büker, Ayşe Aziler Kıran**

Yayınevi: **Yeni Alan Yayıncılık**

Baskı Yılı: **1999**

Sayfa Sayısı: **148**

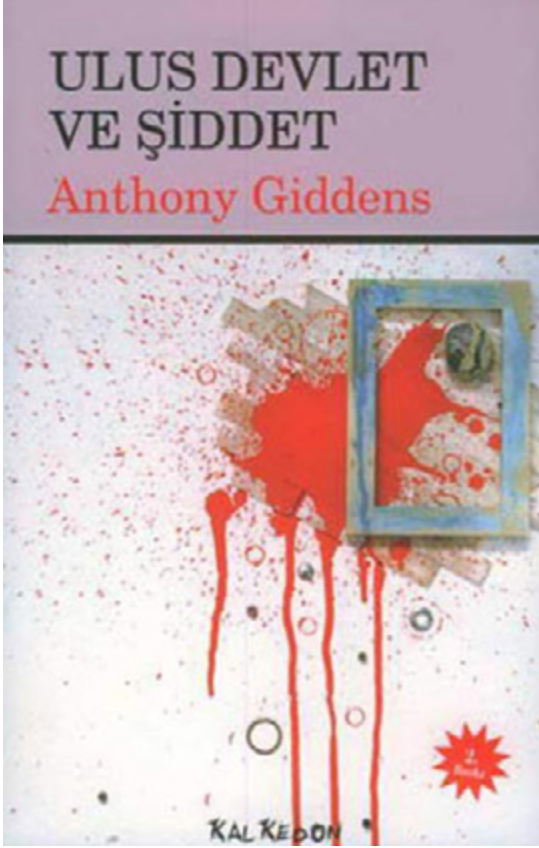
Aile İçi Şiddet

Yazar: **Aliye Mavili Aktaş**

Yayınevi: **Elma Yayınevi**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **224**

Ulus Devlet Ve Şiddet

Yazar: **Anthony Giddens**

Yayınevi: **Kalkedon Yayınları**

Baskı Yılı: **2008**

Sayfa Sayısı: **480**

Dijital Oyunlarda Şiddet

Hazırlayan: **Deniz Yengin**

Yayınevi: **Beta Yayınları**

Baskı Yılı: **2015**

Sayfa Sayısı: **136**

Kitaplarda 'Şiddet'...

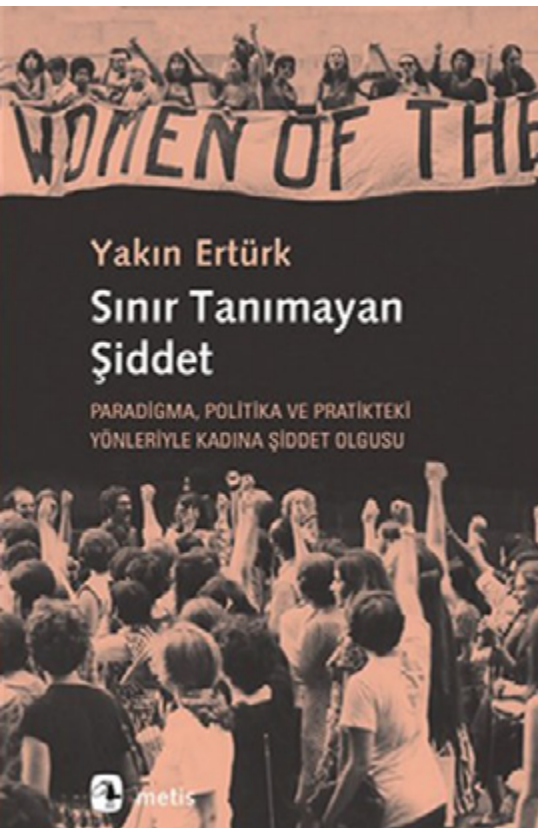
Futbolda Şiddet ve Taraftarlık

Yazar: **Mert Kerem Zelyurt**

Yayınevi: **Nobel Bilimsel Eserler**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **146**

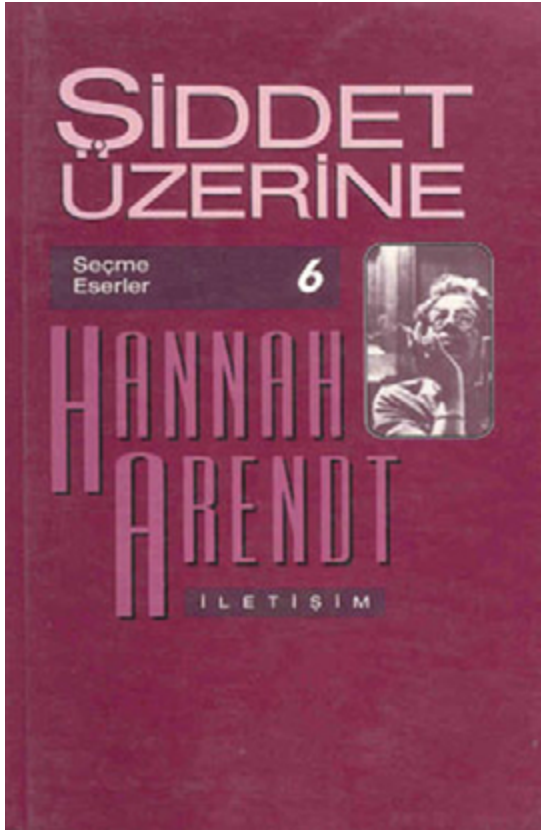
Sınır Tanımayan Şiddet

Hazırlayan: **Yakın Ertürk**

Yayınevi: **Metis Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2015**

Sayfa Sayısı: **448**

Şiddet Üzerine

Yazar: **Hannah Arendt**

Çevirmen: **Bülent Peker**

Yayınevi: **İletişim Yayınları**

Baskı Yılı: **2003**

Sayfa Sayısı: **107**

Şiddet, Siyaset ve Medenilik

Yazar: **Ahmet Insel , Etienne Balibar , Pınar Selek**

Yayınevi: **İletişim Yayınları**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **80**